2024/1788

15.7.2024 г.

ДИРЕКТИВА (ЕС) 2024/1788 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

от 13 юни 2024 година

относно общите правила за вътрешните пазари на газ от възобновяеми източници, природен газ и водород, за изменение на Директива (ЕС) 2023/1791 и за отмяна на Директива 2009/73/ЕО

(преработен текст)

(текст от значение за ЕИП)

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 194, параграф 2 от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет ([1]),

като взеха предвид становището на Комитета на регионите ([2]),

в съответствие с обикновената законодателна процедура ([3]),

като имат предвид, че:

(1) Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета ([4]) е била неколкократно и съществено изменяна. Поради по-нататъшни изменения и с оглед на постигане на яснота посочената директива следва да бъде преработена.

(2) Вътрешният пазар за природен газ, който постепенно се създава от 1999 г. насам, е предназначен да предоставя действителен избор за всички потребители в Съюза, били те граждани или предприятия, нови възможности за развиване на стопанска дейност и по-интензивна трансгранична търговия, за да се постигнат по-голяма ефикасност, конкурентни цени, по-високи стандарти на услугите, сигурност на доставките и устойчиво развитие.

(3) Директива 2003/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета ([5]) и Директива 2009/73/ЕО допринесоха значително за създаването на този вътрешен пазар за природен газ.

(4) Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета ([6]) и Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета ([7]) бяха следващата стъпка в развитието на един вътрешен пазар на електроенергия, в центъра на който са гражданите, и допринесоха за постигането на целите на Съюза за преход към чиста енергийна система

([1]) ОВ C 323, 26.8.2022 г., стр. 101.
([2]) ОВ C 498, 30.12.2022 г., стр. 83.
([3]) Позиция на Европейския парламент от 11 април 2024 г. (все още непубликувана в Официален вестник) и решение на Съвета от 21 май 2024 г.
([4]) Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 2003/55/ЕО (ОВ L 211, 14.8.2009 г., стр. 94).
([5]) Директива 2003/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2003 г. относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 98/30/ЕО (ОВ L 176, 15.7.2003 г., стр. 57).
([6]) Регламент (ЕС) 2019/943 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. относно вътрешния пазар на електроенергия (ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 54).
([7]) Директива (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС (ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 125).

и намаляването на емисиите на парникови газове. Вътрешният пазар на природен газ следва да се основава на същите принципи и по-специално да гарантира същото равнище на защита на потребителите. По-специално, енергийната политика на Съюза следва да бъде насочена към уязвимите клиенти и борба с енергийната бедност.

(5) С Регламент (ЕС) 2021/1119 на Европейския парламент и на Съвета ([8]) Съюзът пое ангажимент за намаляване на емисиите на парникови газове. Правилата на вътрешния пазар на газообразни горива трябва да бъдат приведени в съответствие с посочения регламент. В този контекст, в съобщенията на Комисията от 8 юли 2020 г., озаглавени съответно „Тласък за неутралната по отношение на климата икономика: Стратегия на ЕС за интеграция на енергийната система“ („стратегията на ЕС за интеграция на енергийната система“) и „Стратегия за използването на водорода за неутрална по отношение на климата Европа“ („стратегията на ЕС за водорода“), както и в Резолюцията на Европейския парламент от 10 юли 2020 г. относно всеобхватен европейски подход към съхранението на енергия ([9]), Съюзът определи как да бъдат осъвременени енергийните пазари, включително по отношение на декарбонизацията на пазарите на газ. Настоящата директива следва да допринесе за постигането на целта на Съюза за намаляване на емисиите на парникови газове, като същевременно се гарантира сигурността на доставките и правилното функциониране на вътрешните пазари за природен газ и водород.

(6) Настоящата директива допълва свързаната политика на Съюза и съответните законодателни инструменти, по-специално предложените съгласно съобщението на Комисията от 11 декември 2019 г., озаглавено „Европейски зелен пакт“, като регламенти (ЕС) 2023/857 ([10]), (ЕС) 2023/957 ([11]), (ЕС) 2023/1805 ([12]) и (ЕС) 2023/2405 ([13]) и директиви (ЕС) 2023/959 ([14]), (ЕС) 2023/1791 ([15]) и (ЕС) 2023/2413 ([16]) на Европейския парламент и на Съвета, които имат за цел да се създадат стимули за декарбонизацията на икономиката на Съюза и да се гарантира, че тя продължава да се движи в посока неутрален по отношение на климата Съюз до 2050 г., в съответствие с Регламент (ЕС) 2021/1119. Основната цел на настоящата директива е да се даде възможност и да се улесни такъв преход към неутралност по отношение на климата, като се гарантира разрастване на пазара на водород и ефикасен пазар на природен газ.

(7) В съобщението на Комисията от 8 март 2022 г., озаглавено „REPowerEU: Съвместни европейски действия за по-сигурна и устойчива енергия на достъпни цени“ (REPowerEU), което беше прието след началото на непровокираната и неоправдана военна агресия на Русия срещу Украйна, се подчертава значението на диверсификацията на доставките на газ за постепенното премахване на зависимостта на Съюза от руската енергия. В съобщението се признава, че увеличаването на устойчивия биометан и внедряването на водород от възобновяеми източници би могло да играе решаваща роля, и за тази цел се призовават законодателите бързо да приемат настоящата директива и Регламент (ЕС) 2024/1789 на Европейския парламент и на Съвета ([17]).

([8]) Регламент (ЕС) 2021/1119 на Европейския парламент и на Съвета от 30 юни 2021 г. за създаване на рамката за постигане на неутралност по отношение на климата и за изменение на регламенти (ЕО) № 401/2009 и (ЕС) 2018/1999 (Европейски закон за климата) (ОВ L 243, 9.7.2021 г., стр. 1).

([9]) ОВ C 371, 15.9.2021 г., стр. 58.

([10]) Регламент (ЕС) 2023/857 на Европейския парламент и на Съвета от 19 април 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2018/842 за задължителните годишни намаления на емисиите на парникови газове за държавите членки през периода 2021—2030 г., допринасящи за действията в областта на климата в изпълнение на задълженията, поети по Парижкото споразумение, и на Регламент (ЕС) 2018/1999 (ОВ L 111, 26.4.2023 г., стр. 1).

([11]) Регламент (ЕС) 2023/957 на Европейския парламент и на Съвета от 10 май 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2015/757 с цел да се предвиди включването на дейностите в областта на морския транспорт в системата на ЕС за търговия с емисии, както и мониторингът, докладването и проверката на емисиите на допълнителни парникови газове и емисиите от допълнителни видове кораби (ОВ L 130, 16.5.2023 г., стр. 105).

([12]) Регламент (ЕС) 2023/1805 на Европейския парламент и на Съвета от 13 септември 2023 г. относно използването на възобновяеми и нисковъглеродни горива в морския транспорт и за изменение на Директива 2009/16/ЕО (ОВ L 234, 22.9.2023 г., стр. 48).

([13]) Регламент (ЕС) 2023/2405 на Европейския парламент и на Съвета от 18 октомври 2023 г. за осигуряване на еднакви условия на конкуренция за устойчив въздушен транспорт (инициатива ReFuelEU — сектор „Авиация“) (ОВ L, 2023/2405, 31.10.2023 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2405/oj).

([14]) Директива (ЕС) 2023/959 на Европейския парламент и на Съвета от 10 май 2023 г. за изменение на Директива 2003/87/ЕО за установяване на система за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Съюза и Решение (ЕС) 2015/1814 относно създаването и функционирането на резерв за стабилност на пазара за системата на Съюза за търговия с емисии на парникови газове (ОВ L 130, 16.5.2023 г., стр. 134).

([15]) Директива (ЕС) 2023/1791 на Европейския парламент и на Съвета от 13 септември 2023 г. за енергийната ефективност и за изменение на Регламент (ЕС) 2023/955 (ОВ L 231, 20.9.2023 г., стр. 1).

([16]) Директива (ЕС) 2023/2413 на Европейския парламент и на Съвета от 18 октомври 2023 г. за изменение на Директива (ЕС) 2018/2001, Регламент (ЕС) 2018/1999 и Директива 98/70/ЕО по отношение на насърчаването на енергията от възобновяеми източници и за отмяна на Директива (ЕС) 2015/652 на Съвета (ОВ L, 2023/2413, 31.10.2023 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj).

([17]) Регламент (ЕС) 2024/1789 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 г. относно вътрешните пазари на газ от възобновяеми източници, природен газ и водород, за изменение на регламенти (ЕС) № 1227/2011, (ЕС) 2017/1938, (ЕС) 2019/942 и (ЕС) 2022/869 и на Решение (ЕС) 2017/684 и за отмяна на Регламент (ЕО) № 715/2009 (ОВ L, 2024/1789, 15.7.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1789/oj).

(8) Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета [18] гарантира набор от задължения за участниците на пазара на газ. Националните регулаторни органи, както са посочени в този регламент, следва да отговарят за гарантиране на прилагането на регламента в държавите членки. Тези разпоредби са от ключово значение, за да се гарантира, че търговията с газ подлежи на задължения за прозрачност.

(9) Настоящата директива има за цел да улесни навлизането на газ от възобновяеми източници и на нисковъглероден (т.е. с малък въглероден отпечатък) газ и водород в енергийната система, което ще даде възможност за преориентиране от използването на газ от изкопаеми източници и ще позволи на газа от възобновяеми източници и на нисковъглеродния газ и водород да играят важна роля за постигането на целите на Съюза в областта на климата до 2030 г. и за постигането на климатична неутралност до 2050 г. Настоящата директива също така има за цел да създаде регулаторна рамка, която да предоставя възможност и стимули на всички участници на пазара да се преориентират от използването на газ от изкопаеми източници и да планират своите дейности, за да се избегне възникването на зависимост, и се стреми да гарантира постепенно и навременно преустановяване на използването на газ от изкопаеми източници, по-специално във всички съответни промишлени сектори и за целите на отоплението.

(10) Интегрирането на устойчивия биометан в съответствие с критериите, определени в Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета [19], в системата за природен газ подкрепя целите на Съюза в областта на климата и спомага за диверсификацията на енергийните доставки. Исканията за свързване към мрежата за производство на газ от възобновяеми източници следва да бъдат оценявани в разумни срокове и проследявани от съответните административни органи. Следва да бъде възможно да се дава приоритет на исканията за свързване, на равнище пренос и на равнище разпределение, за производство на газ от възобновяеми източници пред исканията за свързване за производство на природен газ и нисковъглероден газ.

(11) В стратегията на ЕС за водорода се признава, че поради различния потенциал на държавите членки за производство на водород от възобновяеми източници един отворен и конкурентен вътрешен пазар с безпрепятствена трансгранична търговия има съществени предимства по отношение на конкуренцията, достъпността и сигурността на доставките. Освен това в стратегията на ЕС за водорода се подчертава, че преминаването към ликвиден пазар със стоково базирана търговия с водород ще улесни навлизането на нови производители и ще бъде от полза за по-задълбочената интеграция с други енергоносители и би създало надеждни ценови сигнали за инвестиционни и оперативни решения. Следователно правилата, установени в настоящата директива, следва да улеснят появата на пазари за водород, стоково базираната търговия с водород и възникването на ликвидни центрове за търговия. Всички неоправдани пречки в това отношение следва да бъдат премахнати от държавите членки. Като се отчитат присъщите различия, съществуващите правила, разработени за пазарите на електроенергия и природен газ и позволяващи ефективни търговски операции и търговия, следва също да бъдат разгледани за пазара на водород. Въпреки че настоящата директива определя общите принципи, приложими към функционирането на пазара на водород, е целесъобразно при прилагането на тези принципи да се вземе предвид етапът на развитие на този пазар.

(12) В съответствие със стратегията на ЕС за водорода се очаква от 2030 г. нататък водородът от възобновяеми източници да започне да се внедрява на широкомащабна основа с цел декарбонизиране на определени сектори, сред които са въздухоплаването и корабоплаването, както и трудните за декарбонизиране промишлени сектори. Всички крайни клиенти, свързани към системи за водород, следва да се ползват от приложимите за крайните клиенти основни права на потребителите, свързани към системата за природен газ, като например правото да сменят доставчика и правото на точната информация за фактурирането. Когато клиенти са свързани към мрежата за водород, например промишлени клиенти, те следва да се ползват от същите права на защита на потребителите, които са приложими за клиентите на природен газ. Въпреки това разпоредбите във връзка с потребителите, чрез които се насърчава участието на битовите клиенти на пазара, като например инструменти за сравнение на цените и активни клиенти, следва да не се прилагат за системата за водород.

(13) В съответствие със стратегията на ЕС за водорода приоритет за Съюза е да се разгърне използването на водород от възобновяеми източници, произвеждан предимно посредством вятърна и слънчева енергия. Водородът от възобновяеми източници, произведен чрез използване на енергия от биомаса, попада в обхвата на определението за биогаз, както е дадено в Директива (ЕС) 2018/2001. Водородът от възобновяеми източници е най-съвместим с целта на Съюза за неутралност по отношение на климата и нулево замърсяване в дългосрочен план и е най-тясно свързан с идеята за интегрирана енергийна система. Въпреки това производството на водород от възобновяеми източници вероятно няма да нарасне достатъчно бързо, за да отговори на очаквания ръст на търсенето на водород в Съюза. Поради това нисковъглеродните горива, например нисковъглеродният водород, могат да играят роля в енергийния преход в съответствие с целите на Съюза в областта на климата, особено в краткосрочен и средносрочен план, за постигане на бързо намаляване на емисиите от съществуващите горива и за подпомагане на прехода на клиентите на Съюза в трудни за декарбонизация сектори, в които няма варианти с по-голяма енергийна или разходна ефективност. За да се подкрепи преходът, е необходимо да се установи праг относно намаленията на емисиите на

[18] Регламент (ЕС) № 1227/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно интегритета и прозрачността на пазара за търговия на едро с енергия (ОВ L 326, 8.12.2011 г., стр. 1).

[19] Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 година за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 82).

парникови газове за нисковъглероден водород и нисковъглеродни синтетични газообразни горива. Този праг следва да бъде по-строг за водорода, произвеждан в съоръжения, които започват дейност от 1 януари 2031 г., с цел да се отчете технологичното развитие и да се стимулира по-добре динамичният напредък при намаляването на емисиите на парникови газове от производството на водород.

(14) В стратегията на ЕС за интеграция на енергийната система се подчертава необходимостта от въвеждане на система за сертифициране за целия Съюз, която да обхваща и нисковъглеродните горива, с цел да се даде възможност на държавите членки да ги сравняват с други варианти за декарбонизация и да ги включват в своя енергиен микс като приемливо решение. Сертифицирането на нисковъглеродните горива следва да се извършва по начин, който е съгласуван със сертифицирането на възобновяеми горива. Поради това е целесъобразно да се направи позоваване на определените в Директива (ЕС) 2018/2001 разпоредби за сертифицирането на възобновяеми горива и те да се прилагат по аналогия за сертифицирането на нисковъглеродни горива. За да се гарантира, че нисковъглеродните горива имат същото въздействие върху декарбонизацията като алтернативи на основата на възобновяеми източници, е важно при тяхното сертифициране да се прилага сходен методически подход, основан на оценка на техните общи емисии на парникови газове през целия им жизнен цикъл. При такава оценка на жизнения цикъл следва да се вземат предвид емисиите, произтичащи от производството на нисковъглеродни горива по цялата верига на доставки, включително емисиите, произтичащи от добива на първична енергия, преработката и транспорта, и следва да се вземат предвид непреките емисии, произтичащи от отклоняването на нееластични суровини и действителните нива на улавяне на въглерод. Емисиите на метан нагоре по веригата следва да се извличат въз основа на мерките, включени в Регламент (ЕС) 2024/1787 на Европейския парламент и на Съвета ([20]). Това ще позволи въвеждането на всеобхватна система за сертифициране в целия Съюз, която да обхваща целия енергиен микс на Съюза. Предвид че нисковъглеродните горива и нисковъглеродният водород не са възобновяеми горива, не беше възможно тяхната терминология и тяхното сертифициране да бъдат включени в обхвата на Директива (ЕС) 2018/2001. Включването им в настоящата директива запълва тази празнота.

(15) Метанът и водородът допринасят за глобалното затопляне. Поради това тяхното изтичане от системата за природен газ и водород следва да се избягва в съответствие с принципа за поставяне на енергийната ефективност на първо място и за да се сведе до минимум въздействието им върху климата. Преносът, разпределението, подземното съхранение на природен газ и терминалите за втечнен природен газ трябва да отговарят на съответните разпоредби на Регламент (ЕС) 2024/1787. В посочения регламент се определят правилата за точното измерване, количественото определяне, мониторинга, докладването и проверката на емисиите на метан в сектора на енергетиката в Съюза, както и за намаляването на тези емисии, включително чрез прегледи за откриване и отстраняване на течове, задължения за ремонт и ограничения за изпускането в атмосферата и изгарянето във факел. Освен това в настоящата директива следва да се предвиди, че операторите на мрежи за водород, съоръжения за съхранение и терминали за водород предприемат мерки за предотвратяване и свеждане до минимум на емисиите на водород при своите дейности, както и да предприемат през редовни интервали от време действия за откриване на изтичания на водород и на ремонтни прегледи на всички съответни компоненти, за които операторът носи отговорност. Когато е целесъобразно, Комисията следва да докладва относно рисковете за околната среда и климата от изтичане на водород и, когато е целесъобразно, да представи предложения за мерки, включително максимални нива на изтичане на водород, за да се сведат до минимум възможните рискове от изтичане на водород. Когато се приемат такива мерки, те следва да бъдат взети предвид в методиката за оценка на намалението на емисиите на парникови газове от нисковъглеродни горива.

(16) Вносът на водород от възобновяеми източници и нисковъглероден водород вероятно ще допълни произведения в Съюза водород, за да се гарантира бързата наличност на големи количества водород, които отговарят на търсенето в Съюза. Поради това за Комисията и държавите членки е от взаимна полза, в съответствие с техните правомощия, да започнат открит и конструктивен диалог с цел установяване на сътрудничество с трети държави. Това сътрудничество би могло по-специално да допринесе за насърчаване на създаването на пазари на чисти и нови технологии чрез трансфер на знания и високо равнище на опазване на околната среда, устойчивост и смекчаване на последиците от изменението на климата, като същевременно се избягват отрицателните социални или екологични последици. В този контекст Съюзът би могъл да поеме водеща роля в разработването на световни стандарти за сертифициране на нисковъглеродните горива и да засили ролята си на световен лидер в областта на климата, като използва дипломацията си по въпросите на климата за развитие на взаимноизгодно сътрудничество с партньорите износители.

(17) Свободите, които Договорът за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), гарантира на гражданите на Съюза, *inter alia*, свободното движение на стоки, свободата на установяване и свободата на предлагане на услуги — са възможни единствено в условията на напълно отворен пазар, който позволява на всички потребители да бъдат свободни да избират своя доставчик и на всички доставчици бъдат свободни да извършват доставки на своите клиенти.

(18) За да се постигне целта на Съюза за постигане на неутралност по отношение на климата до 2050 г., усилията за декарбонизация на пазара на газ следва да вървят ръка за ръка с въвеждането на възобновяеми енергийни източници в рамките на целите на Съюза, определени в Директива (ЕС) 2018/2001, и с допълнителните усилия за

([20]) Регламент (ЕС) 2024/1787 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 г. за намаляване на емисиите на метан в сектора на енергетиката и за изменение на Регламент (ЕС) 2019/942 (ОВ L, 2024/1787, 15.7.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1787/oj).

декарбонизация, основани на други неизкопаеми източници. По отношение на напълно отворения пазар държавите членки следва все пак да могат да планират своя енергиен микс, включително комбинираното използване на възобновяеми горива и нисковъглеродни горива, в контекста на своите специфични национални обстоятелства. За тази цел при разработването на схеми за подпомагане, включително финансова подкрепа, за възобновяеми горива или нисковъглеродни горива, Съюзът следва да подкрепя постигането на целите на Съюза, като същевременно държавите членки запазват правото си да избират какъв източник на възобновяеми горива или нисковъглеродни горива да подкрепят, при условие че тези горива отговарят на критериите, определени в Директива (ЕС) 2018/2001 и настоящата директива, и че тези схеми за подпомагане са в съответствие с приложимата правна рамка за държавната помощ, основана на членове 107 и 108 от ДФЕС. Освен това държавите членки могат да решат да определят допълнителни изисквания за намаляване на емисиите на парникови газове в съответствие със своята национална стратегия за декарбонизация.

(19) Интересите на потребителите следва да бъдат в основата на настоящата директива, а качеството на услугите следва да бъде основна отговорност на предприятията за природен газ и водород. Съществуващите права на потребителите и правата за достъп до основни услуги, включително енергия, и борбата с енергийната бедност, както е посочено в съобщението на Комисията от 26 април 2017 г. за създаване на Европейския стълб на социалните права, обявен и подписан на 17 ноември 2017 г. от Европейския парламент, Съвета и Комисията по време на социалната среща на върха в Гьотеборг, трябва да бъдат укрепени и гарантирани и следва да включват по-голяма прозрачност. В това отношение следва да се избягва кръстосаното субсидиране на мрежите за водород чрез мрежови тарифи за природен газ или електроенергия. Защитата на потребителите следва да гарантира, че всички потребители в рамките на Съюза се ползват от конкурентния пазар на природен газ. Държавите членки или, когато държавите членки са предвидили това — регулаторните органи, следва да осигуряват прилагането на правата на потребителите.

(20) Европейският стълб на социалните права поставя енергията сред основните услуги, до които всеки трябва да има достъп, и призовава за мерки в подкрепа на нуждаещите се (принцип 20). В рамките на цел № 7 на ООН за устойчиво развитие също се призовава за осигуряване на достъп до финансово достъпна, надеждна, устойчива и модерна енергия за всички.

(21) Необходимо е да бъдат допълнително укрепени изискванията за обществените услуги и общите минимални стандарти, които произтичат от тях, за да се гарантира, че всички потребители, и по-специално уязвимите потребители, могат да извлекат ползи от конкуренцията и от наличието на справедливи цени. Изискванията за обществени услуги следва да се определят на национално равнище, като се вземат предвид националните особености. Правото на Съюза следва обаче да се спазва от държавите членки.

(22) За да се улесни декарбонизацията на топлинната енергия, която се основава на приобщаване, потребителите трябва да бъдат информирани за устойчивите алтернативи, към които могат да преминат, и да имат достъп до подходящи възможности за финансиране и субсидии. Държавите членки следва да предприемат всички необходими мерки за свеждане до минимум на неблагоприятното въздействие, което промяната на горивната база или свързването към районна топлофикационна мрежа съгласно настоящата директива оказват върху крайните клиенти, включително клиентите, засегнати от енергийна бедност, и уязвимите клиенти. Когато е приложимо, държавите членки следва да използват по най-добрия възможен начин финансирането, включително публичното финансиране и механизмите за финансиране, установени на равнището на Съюза, с цел свеждане до минимум на неблагоприятните последици и гарантиране на справедлив и приобщаващ енергиен преход.

(23) Държавите членки следва да имат голяма свобода на действие при налагането на задължения за обществена услуга на предприятията за природен газ при преследването на цели от общ икономически интерес, без да възпрепятстват прехода към интегрирана, високоенергийно ефективна и основана на възобновяеми енергийни източници енергийна система съгласно съответните цели, право и стратегии на Съюза. Независимо от това, задължението за обществена услуга под формата на определяне на цените за доставка на природен газ представлява мярка, която нарушава из основи конкуренцията и често води до натрупването на тарифни дефицити, ограничаване на избора на потребителя, по-слаби стимули за пестене на енергия и за инвестиции в енергийната ефективност, по-ниски стандарти на обслужване, по-ниски равнища на ангажираност и удовлетвореност на потребителите, ограничаване на конкуренцията, както и до наличието на по-малък брой новаторски продукти и услуги на пазара. Вследствие на това, държавите членки следва да прилагат други инструменти на политиката, по-конкретно целенасочени мерки в областта на социалната политика, за да запазят икономическата достъпност на природния газ за своите граждани. Публичните намеси при определянето на цените за доставка на природен газ по принцип биха представлявали нарушаваща пазара мярка. Следователно такива намеси следва да се осъществяват само, когато е целесъобразно, под формата на задължения за обществена услуга и само при спазването на определени условия. Един напълно либерализиран, правилно работещ пазар на дребно на природен газ ще насърчи ценовата и неценовата конкуренция между съществуващите доставчици и ще създаде стимули за навлизането на пазара на нови участници, което ще подобри избора и ще повиши удовлетвореността на потребителите. Съгласно настоящата директива регулираните цени, включително под себестойността, следва да бъдат възможни за клиенти, засегнати от енергийна бедност, уязвими битови клиенти и, в определени случаи, битови клиенти и микропредприятия. По време на криза с цените на

природния газ, когато цените на едро и дребно на природния газ нарастват значително, на държавите членки следва да се разреши да разширят прилагането на регулираните цени временно, така че да обхванат основните социални услуги, определени в член 2, точка 4 от Регламент (ЕС) 2017/1938 на Европейския парламент и на Съвета ([21]), както и малките и средните предприятия (МСП). По отношение на битовите клиенти, основните социални услуги и МСП, на държавите членки следва по изключение и временно да се разреши да определят регулирани цени под себестойността по време на криза с цените на природния газ, стига това да не води до нарушаване на конкуренцията между доставчиците и ако последните бъдат компенсирани за разходите, свързани с доставките под себестойността. Необходимо е обаче да се гарантира, че такова регулиране на цените е целенасочено и не създава стимули за увеличаване на потреблението. Поради това подобно извънредно и временно разширяване на регулирането на цените следва да бъде ограничено до 80 % от средното потребление на домакинствата за битовите клиенти и до 70 % от потреблението през предходната година за основни социални услуги и МСП. Съветът, като действа по предложение на Комисията, следва да може да обяви с решение за изпълнение наличието на криза с цените на природния газ на регионално равнище или на равнището на Съюза. Оценката дали съществува такава криза с цените на природния газ следва да се основава на сравнение с цените в периоди на нормално функциониране на пазара и поради това следва да изключва въздействието на предишни кризи с цените на природния газ, обявени съгласно настоящата директива. В това решение за изпълнение следва също така да се посочи срокът на валидност на обявената криза с цените на природния газ по време на който се прилага временното удължаване на регулираните цени. Този срок не следва да е повече от една година. Когато условията за това обявяване на криза с цените на природния газ продължават да бъдат изпълнени, Съветът, по предложение на Комисията, следва да може да удължи срока на действие на решението за изпълнение. Предоставянето на изпълнителни правомощия на Съвета е обосновано предвид значителните хоризонтални последици за държавите членки от решението за обявяване на криза с цените на природния газ и следователно да се задействат разширените възможности за публична намеса при определянето на цените за доставка на природен газ. Тези последици са значителни както по отношение на броя на съответните клиенти, така и по отношение на значението на категориите такива клиенти. Предоставянето на изпълнителни правомощия на Съвета също така отчита в достатъчна степен политическото естество на такова решение за обявяване на криза с цените на природния газ, което изисква деликатно балансиране на различните политически съображения, които са от основно значение за решението на държавите членки да прилагат определяне на цените на енергията. Във всички случаи обявяването на криза с цените на природния газ на регионално равнище или на равнището на Съюза следва да осигурява равнопоставени условия на конкуренция във всички държави членки, засегнати от решението, за да не се допускат неоправдани нарушения на вътрешния пазар.

(24) Задълженията за обществена услуга под формата на определяне на цените за доставка на природен газ следва да бъдат използвани, без това да нарушава принципа на отворените пазари, при ясно определени условия и за ясно определени бенефициери, и следва да бъдат с ограничен срок на действие. Такива обстоятелства може да възникнат, когато доставката е силно ограничена и това води до значително по-високи цени на природния газ в сравнение с нормалните, или в случай на неефективност на пазара, когато интервенцията на регулаторните органи и на органите за защита на конкуренцията се е оказала неефективна. Тези обстоятелства биха засегнали по несъразмерен начин битовите клиенти, и по-специално уязвимите клиенти, които обикновено харчат по-голяма част от доходите си за сметките за енергия в сравнение с потребителите с високи доходи. За да се смекчи нарушаването на конкуренцията в резултат на задълженията за обществена услуга при определянето на цените за доставка на природен газ, държавите членки, които прилагат подобна намеса, следва да въведат допълнителни мерки, включително мерки за предотвратяване на нарушенията на конкуренцията при определянето на цените на пазара на едро или мерки в подкрепа на енергийната ефективност, по-специално за уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност. Държавите членки следва да гарантират, че всички бенефициери на регулираните цени са в състояние да се възползват напълно от офертите на конкурентния пазар, когато решат да направят това. За тази цел те следва пряко и редовно да получават информация за офертите и възможностите за икономии на конкурентния пазар, както и да им се предоставя помощ, за да реагират на пазарните оферти и да се възползват от тях.

(25) Публичните намеси при определянето на цените за доставка на природен газ не следва да водят до пряко кръстосано субсидиране между различните категории клиенти. Съгласно този принцип ценовите системи не трябва изрично да натоварват определени категории клиенти с поемането на разходите за ценовата намеса, която засяга други категории клиенти. Задълженията за обществена услуга под формата на определяне на цените следва да се отнасят само за доставките на природен газ, тъй като от битовите клиенти не се очаква да използват водород за отопление в широк мащаб. Очаква се пазарът на водород да засяга предимно промишлеността, която не изисква такава публична намеса.

(26) На потребителите следва да бъде предоставена ясна и разбираема информация за правата им по отношение на енергийния сектор. Комисията създаде, след консултация със съответните заинтересовани страни, включително държавите членки, регулаторните органи, организациите на потребителите и предприятията за природен газ, достъпен и лесноразбираем контролен списък за потребителите на енергия, предоставящ на потребителите практическа информация за техните права. Този контролен списък за потребителите на енергия следва да се поддържа актуален, да бъде предоставен на всички потребители и да бъде обществено достъпен.

([21]) Регламент (ЕС) 2017/1938 на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2017 г. относно мерките за гарантиране на сигурността на доставките на газ и за отмяна на Регламент (ЕС) № 994/2010 (ОВ L 280, 28.10.2017 г., стр. 1).

(27) Държавите членки следва да вземат предвид факта, че успешният екологичен преход изисква повече инвестиции в образование, обучение и умения на работниците в сектора на природния газ и водорода, включително във връзка с развитието на инфраструктурата, енергийната ефективност и приложенията за крайните потребители, които използват по-ефективни по отношение на разходите и декарбонизирани алтернативи. Тези инвестиции биха били в съответствие с Директива (ЕС) 2023/1791.

(28) Правилата за пазара следва да защитават и да овластяват клиентите да избират най-енергийно ефективните решения, за да могат новите газ и водород от възобновяеми източници и нисковъглеродни газ и водород да бъдат изцяло включени в енергийния преход.

(29) Природният газ все още играе ключова роля в енергийните доставки, тъй като потреблението на енергия в домакинствата, покривано чрез природен газ, все още е по-високо от покриваното чрез електроенергия. Въпреки че електрификацията е ключов елемент от екологичния преход, потреблението на природен газ за битови нужди, включително на нарастващи количества газ от възобновяеми източници, по-специално биометан, ще продължи да съществува и в бъдеще.

(30) В сектора на природния газ, включително пазара на дребно на природен газ, разпоредбите относно ангажираността и защитата на потребителите не бяха адаптирани към нуждите на енергийния преход.

(31) Пазарът на природен газ е подложен на ниска удовлетвореност и ангажираност на клиентите, както и на бавното навлизане на нов газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ, което отразява ограничената конкуренция в много държави членки. През последното десетилетие цените на природния газ за битови клиенти нараснаха, което доведе до това битовите клиенти да плащат два или три пъти повече, отколкото промишлените клиенти, за своето потребление на природен газ.

(32) Както и в електроенергийния сектор, гъвкавостта на пазара и наличието на подходяща правна рамка на Съюза за правата на потребителите в сектора на природния газ са от съществено значение, за да се гарантира, че потребителите могат да участват в енергийния преход и да се възползват от достъпни цени, добри стандарти за услуги и ефективен избор на оферти, отразяващи технологичното развитие.

(33) Преминаването от газ от изкопаеми източници към алтернативи от възобновяеми източници се очаква да бъде осъществено, ако енергията от възобновяеми източници се превърне в привлекателен, недискриминационен избор за потребителите въз основа на действително прозрачна информация, при която разходите за прехода се разпределят справедливо между различните групи потребители и участници на пазара. Въпреки това преминаването от природен газ към други технологии обикновено не е толкова лесно поради ефекта на блокиране, свързан с основното оборудване. Когато инфраструктурата за природен газ е изведена от експлоатация, тя следва да бъде придружена от мерки за справяне с неблагоприятните последици за крайните клиенти, по-специално уязвимите клиенти и битови клиенти, засегнати от енергийна бедност, както и от мерки за преодоляване на неравенствата, произтичащи от енергийния преход. Потребителите на природен газ следва да бъдат защитени от покачващите се тарифи, когато се налага обезценка на свързаните с природния газ активи, от кръстосано субсидиране между ползвателите на газ и водород и от повишаване на тарифите за природен газ, произтичащо от свиваща се клиентска база.

(34) За да се преодолеят настоящите пропуски на пазара на природен газ на дребно, е необходимо да се премахнат съществуващите в областта на конкуренцията и технологиите пречки за появата на алтернативни енергийни доставки, основани на възобновяеми източници, нови услуги, по-добри равнища на обслужване и по-ниски цени за потребителите, като същевременно се гарантира защитата на уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност.

(35) За да се гарантира съгласувано високо равнище на защита и овластяване на потребителите във всички енергийни сектори, законодателната рамка за декарбонизирания пазар на природен газ следва да се ръководи от разпоредбите за защита и, когато е приложимо, разпоредбите за овластяване на клиентите на пазара на електроенергия и да вземе предвид ефективността на енергийната система, както и целите на Съюза относно сигурността на доставките, енергийната ефективност и енергията от възобновяеми източници.

(36) За да бъде последователен и ефективен, подходът за отразяване на някои аспекти на пазара на електроенергия следва да обхваща всички разпоредби за защита и овластяване на потребителите, когато това е осъществимо и приспособимо към пазара на природен газ. Той следва да обхваща от основните договорни права до правилата за информация за фактурирането, смяна на доставчика на енергия, предоставяне на надеждни инструменти за сравнение, защита на уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност, осигуряване на адекватна защита на данните от интелигентните измервателни уреди и управление на данните, както и ефективно алтернативно разрешаване на спорове.

(37) При постигането на съгласуваност на разпоредбите в различните сектори тежестта за националните администрации и предприятията следва да остане ограничена и пропорционална, включително като се използва опитът от правните актове на Съюза, включени в пакета „Чиста енергия за всички европейци“, като например регламенти (ЕС)

2018/1999 ([22]), (ЕС) 2019/941 ([23]), (ЕС) 2019/942 ([24]), (ЕС) 2019/943 и директиви (ЕС) 2018/844 ([25]), (ЕС) 2018/2001, (ЕС) 2018/2002 ([26]) и (ЕС) 2019/944 на Европейския парламент и на Съвета.

(38) Модернизацията и декарбонизацията на сектора на природен газ се очаква да доведе до значителни икономически и екологични ползи както под формата на подобряване на конкуренцията в търговията на дребно, така и под формата на социални и разпределителни ползи и овластяване на клиентите, включително укрепване на договорните права и по-добра налична информация за потреблението и енергийните източници, което ще доведе до по-екологичен избор, както и до прилагане на мерки за енергийна ефективност и намаляване на използването на газ от изкопаеми източници или преминаване от газ от изкопаеми източници към по-устойчиви енергийни източници. Енергийните общности на принципа на общия интерес следва да допринасят за навлизането на газ от възобновяеми източници.

(39) Смяната на доставчика е важен показател за ангажираността на клиентите, както и важен инструмент за засилване на конкуренцията на пазарите на природен газ и на водород, и поради това следва да се гарантира като основно право на клиентите. Равнищата на смяна на доставчика обаче продължават да се различават в отделните държави членки, а таксите за смяна на доставчика и прекратяване на договора имат сдържащ ефект върху потребителите при смяната както на енергийния източник, така и на доставчика. Въпреки че премахването на тези такси може да ограничи избора на клиентите чрез премахване на продукти, които се основават на лоялността на клиентите, по-нататъшното ограничаване на използването на таксите следва да подобри благосъстоянието и ангажираността на потребителите, а също и конкуренцията на пазара.

(40) Установяването на по-кратки срокове за смяна на доставчика вероятно ще насърчи клиентите да търсят по-добри условия за доставка на енергия и да сменят доставчика си. В резултат на по-широкото внедряване на информационните технологии до 2026 г. техническият процес на прехвърляне, изразяващ се в регистрирането на нов доставчик в измервателна точка на оператора на пазара, следва по принцип да може да се осъществява в рамките на 24 часа през всеки работен ден. Ако се гарантира, че до 2026 г. техническият процес на прехвърляне може да се осъществява в рамките на 24 часа, това ще сведе до минимум времето за прехвърляне и ще спомогне за повишаване на ангажираността на потребителите и конкуренцията на пазара на дребно.

(41) Смяната на доставчика на пазара на природен газ и водород в рамките на 24 часа ще отразява това, което вече се прилага на пазара на електроенергия, който има сходни крайни функции и изисквания за ИТ бази данни. Хармонизирането на сроковете за смяна на доставчика между секторите би било от полза за всички потребители, по-специално за тези, които са обвързани с договори за двата вида гориво. По-кратките срокове за смяна на доставчика за потребителите не следва да засягат задълженията на доставчика за балансиране.

(42) Няколко фактора възпрепятстват достъпа, разбирането и реагирането на клиентите по отношение на различните налични за тях източници на пазарна информация. Поради това следва да се подобри сравнимостта на офертите, чрез подходяща информация за клиентите, основана на инструменти за сравнение за клиентите, и необоснованите пречки за смяна на доставчика следва да се премахнат без неправомерно да се ограничава изборът на клиентите. От съществено значение е също така доставчиците да предоставят на клиентите ясна и разбираема преддоговорна информация, така че клиентите да са напълно наясно с подробностите и последиците от договора.

(43) Независимите инструменти за сравнение, включително интернет страниците, са ефективни средства, чрез които по-дребните клиенти правят оценка на предимствата на различните оферти за енергия, предлагани на пазара. Те следва да са насочени към включването на възможно най-широк спектър от налични оферти и да обхващат пазара възможно най-пълно, за да дават на клиентите представителен обзор. Когато екологичните показатели се изтъкват като съществена характеристика на офертата, инструментите за сравнение следва да включват и описание на тези екологични показатели. От решаващо значение е по-дребните клиенти да имат достъп поне до един инструмент за сравнение и информацията, давана от подобни инструменти, да бъде достоверна, безпристрастна, прозрачна и лесна за разбиране. За тази цел държавите членки могат да предвидят инструмент за сравнение, който се поддържа от национален орган или от частно дружество, и да проведат консултации със съответните заинтересовани страни, включително организации, представляващи интересите на потребителите, относно критериите за инструментите за сравнение.

([22]) Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. относно управлението на Енергийния съюз и на действията в областта на климата, за изменение на регламенти (ЕО) № 663/2009 и (ЕО) № 715/2009 на Европейския парламент и на Съвета, директиви 94/22/ЕО, 98/70/ЕО, 2009/31/ЕО, 2009/73/ЕО, 2010/31/ЕС, 2012/27/ЕС и 2013/30/ЕС на Европейския парламент и на Съвета, директиви 2009/119/ЕО и (ЕС) 2015/652 на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕС) № 525/2013 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 1).

([23]) Регламент (ЕС) 2019/941 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. за готовност за справяне с рискове в електроенергийния сектор и за отмяна на Директива 2005/89/ЕО (ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 1).

([24]) Регламент (ЕС) 2019/942 на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 г. за създаване на Агенция на Европейския съюз за сътрудничество между регулаторите на енергия (ОВ L 158, 14.6.2019 г., стр. 22).

([25]) Директива (ЕС) 2018/844 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за изменение на Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите и Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност (ОВ L 156, 19.6.2018 г., стр. 75).

([26]) Директива (ЕС) 2018/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. за изменение на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 210).

(44) Крайните клиенти следва също така да могат да потребяват, съхраняват и продават собствено произведен газ от възобновяеми източници, като същевременно спазват правото, приложимо за производството на газ от възобновяеми източници, по-специално във връзка с емисиите на парникови газове, и да участват на всички пазари на природен газ, като предоставят спомагателни услуги към системата, например чрез акумулиране на енергия, като същевременно запазват правата си като крайни клиенти съгласно настоящата директива. Колективните споразумения между активни клиенти предоставят възможности за доставчиците на услуги и местните предприятия, по-специално МСП, да допринесат за балансирането и гъвкавостта на системите. Държавите членки следва да могат да предвиждат в националното си право различни разпоредби във връзка с данъците и налозите за индивидуално и съвместно действащи активни клиенти.

(45) Сметките и информацията за фактурирането са важно средство за информиране и овластяване на крайните клиенти. Сметките за енергия продължават да са най-честият повод за опасения на потребителите и причина за жалби от тяхна страна — фактор, който допринася за трайно ниското равнище на удовлетвореност на потребителите в сектора на природния газ и тяхната ниска степен на ангажираност. Разпоредбите относно информацията за фактурирането в газовия сектор също изостават от правата, предоставени на потребителите в електроенергийния сектор. Поради това е необходимо те да бъдат уеднаквени и да се определят минимални изисквания за сметките и информацията за фактурирането в газовия сектор, така че потребителите да имат достъп до прозрачна, пълна и лесна за разбиране информация. Сметките следва да дават на крайните клиенти информация за тяхното потребление и разходи, за емисиите на въглероден диоксид и за дела на газа от възобновяеми източници и на нисковъглеродния газ, улеснявайки по този начин сравняването на оферти при смяната на доставчика или източниците на енергия, както и информация за техните права като потребители, например относно алтернативното разрешаване на спорове. Освен това сметките следва да бъдат инструмент за активно ангажиране на потребителите на пазара, така че потребителите да могат да управляват своите модели на потребление и да правят по-екологичен избор. Важно е на потребителите да се предоставя изчерпателна и точна информация, за да се гарантира, че те са наясно със своето въздействие върху околната среда и следователно могат да изразят предпочитанията си към най-устойчивите енергоносители. Ето защо Директива (ЕС) 2023/1791 следва да бъде съответно изменена.

(46) Редовното предоставяне на точна информация за фактурирането въз основа на действителното потребление на природен газ е важно, за да се помогне на клиентите да контролират своето потребление на природен газ и своите разходи. Въпреки това клиентите, и по-специално битовите клиенти, следва да имат достъп до гъвкави условия за самото плащане на сметките си.

(47) Достъпът до обективни и прозрачни данни за потреблението е ключов аспект от доставката за клиентите. По този начин потребителите следва да имат достъп до отнасящите се до тях данни за потреблението и свързаните с него цени и разходи за обслужване, включително цената на допълнителните услуги, като например застрахователни услуги и услуги за енергийна ефективност, когато е приложимо, за да могат да приканят конкурентни предприятия да представят предложения въз основа на тази информация. Потребителите следва също да имат правото да бъдат надлежно информирани за своето потребление на енергия. Авансовите плащания следва да не се превръщат в непропорционално бреме за ползващите ги, а различните системи на плащане следва да бъдат недискриминационни. Достатъчно честото предоставяне на информация на потребителите за разходите за енергия следва да създаде стимули за спестяване на енергия, тъй като ще даде на клиентите пряка обратна връзка относно ефекта от инвестициите в енергийна ефективност и от промяната на поведението им.

(48) Всички национални решения относно внедряването на интелигентни измервателни системи за природен газ следва да се вземат след извършване на оценки на разходите и ползите. Тези оценки на разходите и ползите следва да отчитат дългосрочните ползи от внедряването на интелигентни измервателни системи за потребителите и за цялата верига на стойността. Ако заключението от тази оценка е, че въвеждането на такива измервателни системи е икономически разумно и разходоефективно единствено за потребители с определено равнище на потребление на природен газ, държавите членки следва да могат да вземат това предвид при внедряването на тези системи. Тези оценки следва да се преразглеждат редовно — при значителни промени в допусканията, на които се основават, и във всеки случай най-малко на всеки четири години предвид бързото развитие в технологиите. Ограниченото използване на интелигентни измервателни системи, като например пилотни проекти и етапи на изпитване, не се считат за внедряване на такива системи по смисъла на настоящата директива.

(49) С цел да се подпомогне активното участие на крайните клиенти на пазара, при внедряването на интелигентните измервателни системи те следва да са съобразени надлежно със съответните налични стандарти, включително тези, които дават възможност за оперативна съвместимост на равнището на модела на данните и на приложния слой, както и с най-добрите практики и със значението, което има развитието на обмена на данни, както и с бъдещите и иновативните енергийни услуги. Освен това интелигентните измервателни системи, които се внедряват, не следва да представляват пречка за смяната на доставчика от страна на потребителите на природен газ и следва да бъдат оборудвани с подходящи за целта функционални възможности, които позволяват на крайните клиенти да имат своевременен достъп до данните за своето потребление, да променят своето енергийно поведение, да бъдат възнаграждавани за него и да постигат икономии от сметките си. На групите потребители следва да се предоставят съвети за това как да използват интелигентните измервателни уреди по начин, който да подобри тяхната енергийна ефективност.

(50) Държавите членки, които не внедряват систематично интелигентни системи за измерване на потреблението на природен газ, следва да позволяват на потребителите, при поискване, да се възползват от инсталирането на интелигентен измервателен уред при справедливи и разумни условия, като същевременно поемат свързаните с това разходи, и следва да им предоставят цялата необходима информация.

(51) Понастоящем в държавите членки се разработват или вече са разработени различни модели за управление на данните след внедряване на интелигентните измервателни системи. Независимо от модела на управление на данните е важно държавите членки да въведат прозрачни правила, позволяващи достъп до тези данни при недискриминационни условия, и да се гарантира най-високо равнище на киберсигурност и защита на данните, както и безпристрастност на субектите, които обработват данните.

(52) По-голяма защита на потребителите се гарантира чрез наличието на ефективни средства за уреждане на спорове за всички потребители. Държавите членки следва да предвидят бързи и ефективни процедури за обработка на жалби. Информацията относно разглеждането на жалби следва да се предоставя в договорите с клиентите и информацията за фактурирането.

(53) Когато оценяват функционирането на своите механизми за извънсъдебно уреждане на спорове, държавите членки следва да вземат предвид участието и спазването на изискванията от страна на предприятията за природен газ.

(54) Държавите членки следва да предприемат подходящи мерки, като например предоставяне на помощи по линия на системите за социална сигурност, за да гарантират необходимите доставки за уязвимите клиенти, и като предоставят помощ за повишаване на енергийната ефективност и внедряване на енергия от възобновяеми източници, да работят по устойчив начин за преодоляване на енергийната бедност, включително в по-широкия контекст на бедността. В зависимост от конкретните условия в различните държави членки тези мерки могат да се различават и да включват мерки в областта на социалната или енергийната политика във връзка с плащането на всякакви сметки за природен газ и водород, инвестиции в енергийната ефективност на жилищните сгради или защита на потребителите, като например гаранции срещу изключване от мрежата.

(55) В препоръки (ЕС) 2020/1563 ([27]) от 14 октомври 2020 г. и (ЕС) 2023/2407 ([28]) от 20 октомври 2023 г. на Комисията относно енергийната бедност се установяват добри практики за определяне на енергийната бедност на национално равнище, включително подходящи показатели за измерване на енергийната бедност, както и за структурни мерки и подобрения, които държавите членки могат да предприемат, за да се справят с първопричините за енергийната бедност. Поставя се акцент върху инвестициите в структурни мерки за справяне с ниските енергийни характеристики на сградите и уредите и декарбонизацията и внедряването на възобновяеми източници, както и други мерки с цел предоставяне на информация за това как да се намалят сметките за енергия и да се въведат практики за енергоспестяване, да се подкрепят гражданите да се присъединят към енергийните общности или да се насърчи преминаването към решения за енергия от възобновяеми източници.

(56) Изключването от мрежата оказва значително влияние върху достъпа на клиентите до доставките на природен газ, от които те се нуждаят по-специално, за да отоплят домовете си. Клиентите, засегнати от енергийна бедност, и уязвимите клиенти са особено неблагоприятно засегнати от изключването на природния газ и държавите членки следва да предприемат мерки за предотвратяване на изключването на тези клиенти по икономически или търговски причини. Държавите членки разполагат с множество инструменти и добри практики, които включват, но не се ограничават до целогодишни или сезонни забрани за изключване, предотвратяване на дългове и устойчиви решения за подпомагане на клиентите при затруднения за плащане на сметките им за енергия. Държавите членки следва да определят най-подходящите инструменти въз основа на своите национални особености. Тези мерки не следва да засягат временното изключване на клиенти от страна на мрежовите оператори при извънредна ситуация, без предизвестие, когато това изключване е поради причини, свързани със сигурността, и с предизвестие когато това е осъществимо, когато е поради причини, свързани с поддръжката.

(57) Клиентите имат право да използват процедури за подаване на жалби, управлявани от техните доставчици, както и процедури за извънсъдебно разрешаване на спорове, за да се уверят, че правата им се прилагат ефективно и не са ощетени в случай на несъгласие с доставчиците, по-специално по отношение на сметките или дължимата сума. Когато клиентите използват тези процедури, доставчиците не следва да прекратяват договорите въз основа на факти, които все още са предмет на спор. Както доставчиците, така и клиентите следва да продължат да изпълняват договорните си права и задължения, по-специално да доставят природен газ и да плащат за него, а процедурите за подаване на жалби не следва да се превръщат в основание за злоупотреби, които позволяват на клиентите да не изпълняват договорните си задължения, включително да плащат сметките си. Държавите членки следва да въведат подходящи мерки, за да се избегне неправилното използване на тези процедури за подаване на жалби или за разрешаване на спорове.

([27]) Препоръка (ЕС) 2020/1563 на Комисията от 14 октомври 2020 г. относно енергийната бедност (ОВ L 357, 27.10.2020 г., стр. 35).
([28]) Препоръка (ЕС) 2023/2407 на Комисията от 20 октомври 2023 г. относно енергийната бедност (ОВ L, 2023/2407, 23.10.2023 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2023/2407/oj).

(58) За да се гарантира непрекъснатост на електроснабдяването на потребителите, по-специално в случаи на неплатежоспособност на доставчика, държавите членки следва да установят режим на последен възможен доставчик или да вземат съпоставими мерки. Следва да бъде възможно последният възможен доставчик да се определи преди или в момента на настъпване на неплатежоспособността на доставчика. Такъв последен възможен доставчик може да бъде третиран като доставчик на универсална услуга. Последен възможен доставчик може да бъде отделът, който се занимава с продажби във вертикално интегрирано предприятие, което изпълнява и функциите на разпределение, при условие че отговаря на изискванията за отделяне на настоящата директива. Това обаче не предполага задължение за държавите членки да извършват доставки на определена фиксирана минимална цена. Когато държава членка задължава последния възможен доставчик да доставя природен газ на клиент, който не получава пазарни оферти, следва да се прилагат условията, установени в член 4 от настоящата директива, и задължението може да включва регулирана цена само доколкото клиентът има право да се ползва от регулирани цени. Когато преценяват дали офертите, получени от небитови клиенти, са пазарно обусловени, държавите членки следва да вземат предвид индивидуалните търговски и технически обстоятелства. Когато преди влизането в сила на настоящата директива държава членка вече е определила последен възможен доставчик на природен газ чрез справедлива, прозрачна и недискриминационна процедура, не е необходимо да се провежда нова процедура за определяне на последния възможен доставчик.

(59) Опростяването и рационализирането на административните процеси за издаване на разрешения и ясните срокове за вземане на решения от органите, компетентни за издаване на разрешения, следва да гарантират, че внедряването на съоръженията за производство на водород и на инфраструктурата на системата за водород може да се осъществи с адекватни темпове, без да се възпрепятстват обществените консултации. От държавите членки следва да се изисква да докладват за постигнатия напредък. Ще бъде необходимо да се запазят заварените разрешения (като лицензи, разрешителни, концесии или одобрения), предоставени съгласно националното законодателство за изграждането и експлоатацията на съществуващи газопроводи за природен газ и други мрежови активи, когато газопроводите за природен газ започнат да транспортират (чист) водород вместо природен газ като газообразен енергиен носител. Това запазване на заварените разрешения не следва да засяга валидността на техническите изисквания за безопасност на инфраструктурата за водород, нито възможността компетентните органи да наблюдават спазването на тези изисквания и да предприемат подходящи и пропорционални мерки за изпълнение, включително евентуално отнемане на заварени разрешения, ако това е обосновано. Така следва да се предотврати неоправдано забавяне в процеса на смяна на предназначението на съществуващите газопроводи и други мрежови активи от пренос на природен газ към транспортиране на водород. Следва да се избягват съществени разлики в условията за предоставяне на разрешения за инфраструктура на системата за водород, освен в случаите, когато това е достатъчно обосновано. Съображенията за техническа безопасност биха могли да оправдаят диференциран подход при запазването на придобитите разрешения или издаването на нови разрешения. Разпоредбите относно процедури за предоставяне на разрешение следва да се прилагат, без да се засягат международното право и правото на Съюза, включително разпоредбите за опазване на околната среда и човешкото здраве. Когато това е надлежно обосновано поради извънредни обстоятелства, следва да бъде възможно удължаване на срока за процедурите за предоставяне на разрешение с най-много една година.

(60) Предоставянето на насоки за кандидатите по време на тяхното участие в административни процедури за кандидатстване и издаване на разрешения чрез административно звено за контакт има за цел да намали сложността за разработчиците на проекти и да повиши ефективността и прозрачността. Наличието на възможност за кандидатите да подават съответните документи в цифров формат, както и наличието на процедурен наръчник за кандидатите биха могли да допринесат за ефективността. Държавите членки следва да гарантират, че органите, които прилагат процедури за предоставяне на разрешение, участват активно в преодоляването на оставащите пречки, включително нефинансовите, като недостатъчни знания, цифрови и човешки ресурси, които възпрепятстват обработването от тяхна страна на все по-голям брой процедури за предоставяне на разрешение. Процедурите за издаване на разрешения за присъединяване към газопреносната или газоразпределителната мрежа не следва да бъдат възпрепятствани от липса на административен капацитет. Освен това тези процедури за издаване на разрешения не следва да създават пречки във връзка с постигането на националната цел за енергията от възобновяеми източници.

(61) Без ефективно отделяне на мрежите от дейностите по производство и доставка („ефективно отделяне“) остава риск от дискриминация не само в експлоатацията на мрежата, но и в стимулите за вертикално интегрираните предприятия да инвестират адекватно в мрежите си.

(62) Единствено отстраняването на стимулите за вертикално интегрираните предприятия да дискриминират конкурентите си по отношение на достъпа до мрежите и инвестициите може да осигури ефективно отделяне. Отделянето на собствеността, което предполага определянето на собственика на мрежата за системен оператор и независимостта му от свързаните с доставката и производството интереси, е ефективен и стабилен начин за разрешаване на вътрешно присъщия конфликт на интереси и за гарантиране сигурността на доставките. Поради тази причина Европейският парламент, в своята резолюция от 10 юли 2007 г. относно перспективите за вътрешния пазар на газ и електроенергия, посочи отделянето на собствеността на равнище пренос като най-ефективния инструмент за стимулиране на инвестиции в инфраструктура по недискриминационен начин, на равнопоставен достъп на нови участници до мрежата и на прозрачност на пазара. Ето защо във връзка с отделянето на собствеността от държавите членки следва да се изисква да гарантират, че едно и също лице няма право да упражнява контрол върху предприятие за производство или доставка, ако едновременно с това упражнява контрол или каквито и да е права върху оператор на

газопреносна система или върху газопреносна система. Обратно, правото на контрол над газопреносна система или оператор на газопреносна система следва да изключва възможността за упражняване на контрол или каквито и да е права по отношение на предприятие за производство или доставка. В тези рамки предприятие за производство или доставка следва да може да притежава миноритарно дялово участие в оператор на газопреносна система или в газопреносна система.

(63) Всяка система за отделяне следва ефективно да отстранява какъвто и да е конфликт на интереси между производители, доставчици и оператори на газопреносни системи, за да се създадат стимули за необходимите инвестиции и да се гарантира достъпът на нови участници на пазара, при условията на прозрачен и ефикасен регулаторен режим, както и да не създава прекалено тежък регулаторен режим за регулаторните органи.

(64) Определението на понятието „контрол“ в настоящата директива е приведено в съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕО) № 139/2004 на Съвета ([29]).

(65) С оглед на вертикалните връзки между секторите на електроенергията и природния газ, разпоредбите за отделяне на собствеността следва да се прилагат в секторите на природния газ, водорода и електроенергията, както е подробно указано в настоящата директива.

(66) По отношение на сектора на водорода правилата за вертикално отделяне на собствеността следва да се прилагат незабавно. Това е за предпочитане пред скъпоструващите последващи мерки за отделяне на собствеността, които биха били необходими, в случай че секторът развие силна вертикална интеграция.

(67) Във връзка с отделянето на собствеността, за да се гарантира пълната независимост на експлоатацията на мрежите от свързаните с доставката и производството интереси и за да се предотврати обменът на поверителна информация, едно и също лице не следва да бъде член на управителните съвети едновременно на оператор на газопреносна система или газопреносна система и на предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка. По същата причина едно и също лице не следва да има правото да назначава членове на управителните съвети на оператор на газопреносна система или газопреносна система и едновременно с това да упражнява контрол или каквито и да е права върху предприятие за производство или доставка.

(68) Създаването на системен оператор или на преносен оператор, независими от свързаните с доставката и производството интереси, следва да даде възможност на вертикално интегрирано предприятие да запази собствеността си върху свързаните с мрежите активи, като едновременно с това изпълнява изискването за ефективно отделяне на интересите, при условие че такъв независим системен оператор или такъв независим преносен оператор изпълнява всички функции на системен оператор и са налице подробни законови разпоредби и засилен регулаторен надзор.

(69) Когато на 3 септември 2009 г. предприятие, което притежава газопреносна система, е било част от вертикално интегрирано предприятие, на държавите членки следва да бъде предоставен избор между отделяне на собствеността и създаване на системен оператор или преносен оператор, които са независими от свързаните с доставката и производството интереси.

(70) За да се запазят изцяло интересите на акционерите във вертикално интегрираните предприятия, държавите членки следва да могат да избират как да прилагат отделянето на собствеността — чрез пряко прехвърляне или чрез разделяне на акциите на интегрираното предприятие на акции на предприятие на мрежата и акции на оставащото предприятие за доставка и производство, при условие че са спазени изискванията за отделяне на собствеността.

(71) Пълната ефективност на възможните решения за създаване на независим системен оператор или независим преносен оператор следва да се гарантира чрез конкретни допълнителни правила. Правилата за независим преносен оператор осигуряват подходяща регулаторна рамка за гарантиране на лоялна конкуренция, достатъчно инвестиции, достъп за нови участници на пазара и интегриране на пазара на природен газ и водород. Ефективното отделяне чрез независим преносен оператор следва да се основава на стълб от организационни мерки и мерки, свързани с управлението на операторите на газопреносни системи, и на стълб от мерки, свързани с инвестициите, присъединяването към мрежата на нови производствени мощности и интеграцията на пазарите посредством регионално сътрудничество. Независимостта на оператора на газопреносна система следва също така, *inter alia*, да се гарантира чрез определени „периоди на прекъсване“, по време на които не се упражнява никаква управленска или друга подобна дейност, предоставяща достъп до същата информация, която е възможно да бъде придобита при упражняването на управленска дейност във вертикално интегрираното предприятие.

([29]) Регламент (ЕО) № 139/2004 на Съвета от 20 януари 2004 г. относно контрола върху концентрациите между предприятия (Регламент за сливанията на ЕО) (ОВ L 24, 29.1.2004 г., стр. 1).

(72) С цел развитие на конкуренцията на вътрешния пазар на природен газ и водород, големите небитови клиенти, ангажирани в широкомащабни търговски дейности, следва да могат да избират своите доставчици, както и да сключват договори с няколко доставчика за задоволяване на нуждите си от природен газ и водород. Такива клиенти следва да бъдат защитени срещу клаузи за изключителност в договори, чиято цел е изключване на конкурентни или допълнителни оферти.

(73) Държавата членка следва да има право да избере пълно отделяне на собствеността на своята територия. Когато дадена държава членка е упражнила това си право, предприятието не следва да има право да създава независим системен оператор или независим преносен оператор, освен ако в настоящата директива не е предвидено друго. Освен това, предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, не следва да упражнява пряк или непряк контрол или каквото и да е право върху оператор на газопреносна система от държава членка, която е избрала пълно отделяне на собствеността.

(74) Съществуват различни видове организация на вътрешния пазар на природен газ. Мерките, които държавите членки биха могли да вземат за гарантиране на условия на равнопоставеност, следва да се основават на първостепенните изисквания от обществен интерес. Комисията следва да бъде консултирана относно съвместимостта на мерките с ДФЕС и друго относимо законодателство на Съюза.

(75) Прилагането на ефективно отделяне следва да бъде съобразено с принципа на недискриминация между публичния и частния сектор. За тази цел едно и също лице не следва да има възможност да упражнява контрол или други права, в нарушение на правилата за отделяне на собствеността или избора на независим системен оператор, поотделно или заедно с други лица, върху състава, гласуването или вземането на решения от органите както на операторите на газопреносни системи или газопреносните системи, така и на предприятията за производство или доставка. По отношение на отделянето на собствеността и избора на независим системен оператор, при условие че съответната държава членка може да покаже, че изискването е спазено, два отделни публични органа следва да са в състояние да контролират дейностите по производство и доставка, от една страна, и дейностите по преноса, от друга страна.

(76) Напълно ефективното отделяне на дейностите, свързани с мрежата, от дейностите по доставка и производство следва да се прилага в целия Съюз, както за предприятия от Съюза, така за предприятия от трети държави. За да се гарантира, че дейностите по експлоатацията на мрежите и дейностите по доставка и производство остават независими едни от други в целия Съюз, регулаторните органи следва да имат правомощия да отказват сертифициране на оператори на газопреносни системи, които не спазват разпоредбите за отделяне на собствеността. За да се осигури последователното прилагане на тези правила в целия Съюз, регулаторните органи следва в най-голяма степен да отчитат становището на Комисията, когато вземат решения във връзка със сертифицирането. За да се осигури в допълнение спазване на международните задължения на Съюза, солидарност и енергийна сигурност в рамките на Съюза, Комисията следва да има правото да дава становища за сертифициране по отношение на собственик на газопреносна система или на оператор на газопреносна система, който се контролира от лице от трета държава. При извършването на тази оценка Комисията следва да вземе предвид търговските взаимоотношения, които могат да окажат отрицателно въздействие върху стимулите и способността на оператора да изпълнява задачите си, както и международните задължения на Съюза и всякакви други специфични факти и обстоятелства по случая. Тези факти и обстоятелства следва да включват намаляването на доставките на природен газ, използвано като оръжие, и манипулирането на пазарите чрез умишлено прекъсване на потоците природен газ с очевиден потенциал за пряко и сериозно въздействие върху основните интереси на Съюза и на държавите членки в областта на международната сигурност.

(77) Тръбопроводните мрежи за водород следва да са важно средство за ефикасно и устойчиво транспортиране на водород както на сушата, така и в морето. В резултат на високите капиталови разходи, необходими за изграждането им, тръбопроводните мрежи за водород биха могли да представляват естествен монопол. Опитът с регулирането на пазарите на природен газ показа, че е важно да се гарантира открит и недискриминационен достъп до тръбопроводните мрежи, за да се запази конкуренцията на стоковите пазари. Поради това за мрежите за водород на сушата и в морето на територията на Съюза следва да се прилагат добре установени принципи за експлоатация на мрежата, като например достъп на трети страни.

(78) Определенията за „пренос на водород“и „разпределение на водород“ в настоящата директива следва да се основават на функциите на съответните категории мрежи и на видовете свързана инфраструктура.

(79) Междусистемните газопроводи за водород, като мрежи за водород, които обслужват важната цел за свързване на националните мрежи за водород на държавите членки, следва да се управляват от операторите на мрежи за пренос на водород. В много ограничени случаи и когато разпределителната мрежа за водород е заложена в съответния план за развитие на мрежата, е възможно тя да бъде свързана към мрежа за пренос на водород в друга държава членка. При

условие че тази разпределителна мрежа не е допълнително свързана към преносна или разпределителна мрежа за водород в държавата членка, в която се намира разпределителната мрежа за водород, тя следва да бъде експлоатирана като разпределителна мрежа за водород.

(80) Разпределителните мрежи за водород, които служат главно за снабдяване на пряко свързани клиенти, следва да се ползват от облекчен регулаторен режим по отношение на вертикалното отделяне и планирането на мрежите. Тези мрежи не следва да включват междусистемни газопроводи за водород или да имат връзки с голяма инфраструктура, като например терминали или съоръжения за широкомащабно подземно съхранение— освен ако въпросната мрежа не е мрежа за природен газ с променено предназначение — или към междусистемни газопроводи за водород. При свързване между широкомащабни подземни системи за съхранение и разпределителни системи, когато и двете са с променено предназначение за използване на водород, може да бъде изграден нов тръбопровод за свързване на къси разстояния за транспортиране на водород между тях като разширение на съществуващата газоразпределителна система. Свързването на по-малки подземни или надземни съоръжения за съхранение на водород, включително лесно изградими резервоари за съхранение на водород, към разпределителните мрежи за водород обаче не следва да бъде ограничавано, тъй като се очаква те да играят ключова роля за балансирането на тези мрежи.

(81) Експлоатацията на мрежите за водород следва да бъде отделена от дейностите по производство и доставка на енергия, за да се избегне рискът от конфликт на интереси при мрежовите оператори. Структурното разделяне на собствеността на мрежите за пренос на водород и участието в производството и доставката на енергия гарантира отсъствието на такива конфликти на интереси. Държавите членки следва да могат да разчитат на алтернативния модел за отделяне на оператор на интегрирана мрежа за пренос на водород за операторите на преносни системи за природен газ, в съответствие с модела за отделяне на независим преносен оператор, и за съществуващите вертикално интегрирани мрежи за водород. Операторите на газопреносни системи за природен газ, които се ползват от дерогация съгласно настоящата директива, следва да се считат за сертифицирани за целите на определянето на допустимостта им за използване на модела за оператор на интегрирана мрежа за пренос на водород. Държавите членки следва също така да могат да разрешават използването на модела за независим оператор на мрежа за пренос на водород, за да се даде възможност на вертикално интегрираните собственици на мрежи за пренос на водород да запазят собствеността върху своите мрежи, като същевременно гарантират недискриминационното функциониране на тези мрежи.

(82) Като се има предвид, че съвместната експлоатация на мрежи за водород с мрежи за природен газ или електроенергия може да създаде полезни взаимодействия и поради това следва да бъде разрешена, дейностите по експлоатацията на мрежата за пренос на водород следва да бъдат организирани в отделно юридическо лице, за да се гарантира прозрачност по отношение на финансирането и използването на тарифите за достъп. Дерогации от това изискване за правно хоризонтално отделяне следва да се предоставят само временно, след положителен анализ на разходите и ползите и оценка на въздействието от регулаторните органи. С оглед на отдаленото им местоположение и ограничения размер на пазара, такива дерогации следва да бъдат автоматично предоставени до 2031 г. на Естония, Латвия и Литва. Във всички случаи прозрачността по отношение на финансирането и използването на тарифите за достъп следва да се гарантира с ясно и прозрачно разделяне на счетоводните отчети под наблюдението на регулаторните органи. Когато операторът на мрежа за водород е част от предприятие, извършващо дейност в областта на преноса или разпределението на природен газ или електроенергия, операторът на мрежата следва да представи на регулаторния орган списък с подробна информация за инфраструктурните активи на предприятията по отношение на разпределението на мрежата за използване на водород или природен газ с цел осигуряване на пълна прозрачност по отношение на разделянето на регулаторната база на активите. Този списък следва да се актуализира в съответствие с обичайните процедури за одитиране на счетоводните отчети.

(83) С цел да се осигури прозрачност по отношение на разходите и финансирането на регулираните дейности, дейностите по експлоатация на мрежата за пренос на водород следва да бъдат отделени от дейностите по експлоатацията на мрежите за други енергоносители поне по отношение на правната форма и счетоводните отчети на операторите на мрежи. За целите на правното отделяне на операторите на мрежата за водород създаването на дъщерно предприятие или на отделно юридическо лице в рамките на груповата структура на оператора на газопреносна или газоразпределителна система за природен газ следва да се счита за достатъчно, без да е необходимо функционално отделяне на управлението или разделяне на ръководството или персонала. По този начин следва да се постигне прозрачност по отношение на разходите и финансирането на регулираните дейности, без да се губят полезните взаимодействия и предимствата по отношение на разходите, които може да донесе експлоатацията на няколко мрежи.

(84) Мрежите за водород следва да бъдат предмет на достъп на трети страни, за да се гарантират конкуренция и условия на равнопоставеност на пазара за доставки на водород. Регулираният достъп на трети страни въз основа на регулирани тарифи за достъп следва да бъде правило по подразбиране в дългосрочен план. С цел да се осигури необходимата гъвкавост за операторите и да се намалят административните разходи по време на фазата на разрастване на пазара на водород, държавите членки следва да имат възможността да разрешат използването на договорен достъп на трети страни до 31 декември 2032 г.

(85) Само части от естествени подземни съоръжения за съхранение, използвани за природен газ, като солни пещерни образувания, водоносни хоризонти и изчерпани газови находища могат да се използват и за водород. Тези големи подземни съоръжения за съхранение на водород са с ограничена наличност и са неравномерно разпределени между държавите членки. С оглед на потенциално благоприятната роля за функционирането на транспортирането и пазарите на водород, достъпът до такива широкомащабни подземни съоръжения за съхранение следва в крайна сметка да бъде

регулиран по отношение на трети страни, за да се гарантират условия на равнопоставеност за участниците на пазара. Във фазата на разрастване на пазарите на водород обаче държавите членки следва да разполагат с гъвкавост да използват и договорени режими за достъп до 31 декември 2032 г.

(86) Следва да се очаква, че водородът и дериватите на водорода, като амоняк или течни органични носители на водород, ще бъдат внасяни и транспортирани в рамките на Съюза. Все още обаче не е сигурно с какви средства и под каква форма водородът ще бъде транспортиран, като има вероятност различни средства и форми да съществуват съвместно и да се конкурират помежду си. Настоящата директива осигурява регулаторна рамка за инфраструктурата и пазарите на газообразен водород. Следователно тяхната роля и правилата, които се прилагат за тях, следва да бъдат определени в настоящата директива само когато други форми или деривати на водород и съоръженията, които ги обработват, са от значение за осигуряване на появата на конкурентен пазар на газообразен водород.

(87) Терминалите за разтоварване и преобразуване на транспортирани с кораб течен водород или течен амоняк в газообразен водород представляват средство за внос на водород, но те се конкурират с други средства за транспортиране на водород. Независимо че достъпът на трети страни до такива терминали следва да бъде гарантиран, държавите членки следва да осигурят система за договорен достъп на трети страни с цел намаляване на административните разходи за операторите и регулаторните органи. Съхранението, свързано с терминала и до което е предоставен достъп на трети страни, следва да бъде пропорционално на капацитета на терминала за преобразуване и подаване на водород в мрежата. Осигуряването на достъп на трети страни до услуги по товарене на камиони обаче може да не е необходимо, при условие че тази операция не е спомагателна услуга, свързана с последващото преобразуване и подаване на водород в мрежата.

(88) Държавите членки могат да решат постепенно да изведат от употреба природния газ, за да постигнат целта за климатична неутралност, определена в Регламент (ЕС) 2021/1119, или по други технически причини. Важно е да се осигури ясна регулаторна рамка, която да дава възможност за отказ на достъп и евентуално изключване на ползвателите на мрежата, за да се постигнат тези цели на политиката. Следва да бъде възможно на ползватели на мрежата да им бъде отказан достъп или да бъдат изключени във връзка с инфраструктура, която ще бъде изведена от експлоатация в съответствие с плана за развитие на мрежата на равнището на преноса, или в случаите, в които извеждането от експлоатация е предвидено на равнището на разпределението. Същевременно следва да се предприемат подходящи мерки за защита на ползвателите на мрежата при такива обстоятелства и също така е важно решенията за отказ на достъп и изключване да бъдат в съответствие с обективни, прозрачни и недискриминационни критерии, разработени от регулаторните органи.

(89) Съществуващите вертикално интегрирани мрежи за водород следва да имат право да искат дерогации от изискванията на настоящата директива, при условие че тези мрежи не се разширяват значително и че такава дерогация не оказва отрицателно въздействие върху конкуренцията, водородната инфраструктура или развитието на пазара, което следва да се проверява редовно.

(90) Локализираните водородни клъстери следва да бъдат важен градивен елемент на водородна икономика на Съюза. Такива клъстери биха могли да се възползват от опростени регулаторни изисквания по време на фазата на разрастване на пазара на водород, по-специално при прилагането на отделяне на собствеността към мрежите, снабдяващи участниците на пазара в такива клъстери. В съответните опростени регулаторни изисквания следва да се обърне внимание и на необходимостта от регулаторна гъвкавост на преките тръбопроводни връзки между производителите на водород и индивидуалните клиенти.

(91) Междусистемните газопроводи за връзка с трети държави могат да служат като средство за транспортиране при внос или износ на водород. Приложимостта на настоящата директива за тръбопроводите за водород до и от трети държави следва да е ограничена до територията на държавите членки. Правилата за експлоатация на междусистемните газопроводи за водород с трети държави следва да бъдат заложени в международно споразумение между Съюза и свързаните трети държави. Такова международно споразумение не следва да се счита за необходимо, ако държавата членка, която е свързана или възнамерява да бъде свързана чрез междусистемната връзка за водород, преговаря и сключва междуправителствено споразумение със съответните трети държави в съответствие с процедурата за даване на разрешение, предвидена в настоящата директива, за да се гарантира съгласувана регулаторна рамка и последователното ѝ прилагане за цялата инфраструктура.

(92) За да се гарантира ефективното функциониране на мрежите за водород на Съюза, операторите на мрежи за водород следва да отговарят за експлоатацията, поддръжката и развитието на мрежата в тясно сътрудничество с други оператори на мрежи за водород, както и с други системни оператори, с които техните мрежи са или могат да бъдат свързани, включително за да се улесни интегрирането на енергийната система.

(93) Операторите на мрежи за пренос на водород следва да изградят достатъчен трансграничен капацитет за транспортиране на водород, който да отговаря на всички икономически обосновани и технически осъществими изисквания за такъв капацитет, като по този начин се даде възможност за пазарна интеграция.

(94) В съответствие със стратегията на ЕС за водорода е важно да се акцентира върху транспорта и използването на водород в чист вид. В този смисъл е важно системата за водород да транспортира, съхранява и обработва водород с висока чистота, като се вземат предвид изискванията за качество на крайните ползватели на водород, за разлика от водорода, примесен в системата за природен газ. Важно е също така стандартите за качество на водорода да предоставят допълнителни критерии за определяне на общоприетите нива на чистота на водорода. Посредством процеса на техническа стандартизация е необходимо европейските органи по стандартизация да определят лента с приемливи нива на чистота на водорода и други съответни параметри за качеството на водорода, например замърсители.

(95) В някои случаи, в зависимост от топографията на мрежите за водород и групата на свързаните към мрежите за водород крайни ползватели, наред с други фактори, може да възникне необходимост от управление на качеството на водорода от операторите на мрежи за водород (напр. пречистване). Поради това регулаторните органи следва да възложат на операторите на мрежи за водород да осигуряват ефективно управление на качеството на водорода в своите мрежи, когато това е необходимо за управлението на системата. Когато извършват такива дейности, операторите на мрежи за водород следва да осигурят стабилно качество на водорода за крайните потребители, по-специално в трудните за декарбонизиране сектори, като спазват приложимите стандарти за качество на водорода.

(96) Когато системни оператори на мрежи за природен газ или водород отказват искания за достъп или присъединяване поради липса на капацитет, те следва надлежно да обосноват отказа и от тях следва да се изисква да усъвършенстват своята система, за да се даде възможност за исканите връзки или достъп, когато това е икономически целесъобразно и отговаря на съответното планиране.

(97) Препятствията пред завършването на вътрешния пазар на природен газ, дължащи се на факта, че пазарните правила на Съюза не се прилагат по отношение на преносните газопроводи за природен газ до и от трети държави, следва също да бъдат преодолени. Необходимо е да се гарантира, че правилата, които се прилагат по отношение на преносните газопроводи за природен газ, свързващи две или повече държави членки, в рамките на Съюза се прилагат и по отношение на преносните газопроводи за природен газ до и от трети държави. Така следва да се осигури последователност на нормативната уредба в Съюза, като същевременно се избягват нарушенията на конкуренцията на вътрешния енергиен пазар в Съюза и отрицателните последици за сигурността на доставките. Освен това с настоящата директива следва да се повиши прозрачността и да се установи правна сигурност за участниците на пазара, особено за инвеститорите в инфраструктура за природен газ и ползвателите на системата, по отношение на приложимия правен режим.

(98) Държавите членки и договарящите се страни по Договора за създаване на Енергийната общност ([30]) следва да работят в тясно сътрудничество по всички въпроси, свързани с разработването на интегриран пазар на природен газ и неговата декарбонизация, и следва да не вземат мерки, които застрашават по-нататъшната интеграция на пазарите на природен газ или сигурността на доставките на държавните членки и договарящите се страни. Това може да включва сътрудничество в областта на капацитета за съхранение на природен газ и покани за участие на експерти в съответни регионални групи за оценка на риска по отношение на природния газ.

(99) Газопроводите, свързващи проект за добив на нефт или природен газ в трета държава с преработвателно предприятие или брегови терминал в държава членка, следва да се считат за добивни газопроводни мрежи. Газопроводите, свързващи проект за добив на нефт или природен газ в държава членка с преработвателно предприятие или брегови терминал в трета държава, не следва да се считат за добивни газопроводни мрежи за целите на настоящата директива, тъй като те вероятно няма да оказват голямо въздействие върху вътрешния енергиен пазар.

(100) Операторите на газопреносни системи следва да могат да сключват технически споразумения с оператори на газопреносни системи или други субекти в трети държави по въпроси, свързани с експлоатацията и междусистемната свързаност на газопреносните системи, при условие че съдържанието на тези споразумения е съвместимо с правото на Съюза.

(101) Техническите споразумения във връзка с експлоатацията на преносните газопроводи между оператори на газопреносни системи или други субекти следва да останат в сила, при условие че са в съответствие с правото на Съюза и съответните решения на регулаторния орган.

(102) Когато съществуват такива технически споразумения, съгласно настоящата директива не се изисква сключването на международно споразумение между държава членка и трета държава или на споразумение между Съюза и трета държава във връзка с експлоатацията на съответните преносни газопроводи за природен газ.

([30]) ОВ L 198, 20.7.2006 г., стр. 18.

(103) Приложимостта на настоящата директива за преносните газопроводи за природен газ до и от трети държави следва да е ограничена до територията на държавите членки. По отношение на морските преносни газопроводи за природен газ настоящата директива следва да се прилага в териториалните води на държавата членка, където е разположена първата точка на междусистемно свързване с мрежата на държавите членки.

(104) Следва да е възможно съществуващите споразумения, сключени между държава членка и трета държава във връзка с експлоатацията на преносни газопроводи, да останат в сила в съответствие с настоящата директива.

(105) По отношение на споразумения или части от споразумения с трети държави, които могат да засегнат общите правила на Съюза, следва да се въведе последователна и прозрачна процедура, чрез която да се даде разрешение на дадена държава членка по нейно искане да измени, удължи, поднови, адаптира или сключи споразумение с трета държава във връзка с експлоатацията на преносен газопровод или добивна газопроводна мрежа между държавата членка и трета държава. Процедурата не следва да забавя прилагането на настоящата директива, нито да засяга разпределението на компетентността между Съюза и държавите членки, като следва да се прилага по отношение на съществуващите и новите споразумения.

(106) Когато е видно, че предметът на споразумението попада отчасти в областта на компетентност на Съюза и отчасти в тази на някоя от държавите членки, от първостепенно значение е да се осигури тясно сътрудничество между държавата членка и институциите на Съюза.

(107) За целите на осигуряването на еднакви условия за прилагане на настоящата директива на Комисията следва да бъдат предоставени изпълнителни правомощия да приема решения за предоставяне или отказване на разрешение на държава членка да измени, удължи, адаптира, поднови или сключи споразумение с трета държава. Тези правомощия следва да бъдат упражнявани в съответствие с Регламент (ЕС) № 182/2011 на Европейския парламент и на Съвета ([31]).

(108) Сигурността на доставките на енергия е основен елемент от обществената сигурност и следователно е неразривно свързана с ефективното функциониране на вътрешния пазар на природен газ и с интегрирането на изолираните пазари на природен газ на държавите членки. Природният газ може да достига до гражданите на Съюза единствено посредством мрежата. Функциониращите отворени пазари на природен газ, и по-специално мрежите и другите активи, свързани с доставката на природен газ, са от основно значение за обществената сигурност, за конкурентоспособността на икономиката и за благосъстоянието на гражданите на Съюза. По тази причина лица от трети държави следва да имат възможността да контролират газопреносна система или оператор на газопреносна система, единствено ако отговарят на изискванията за реално отделяне, които се прилагат в рамките на Съюза. Без да се засягат неговите международни задължения, Съюзът счита, че секторът на газопреносните системи за природен газ е от голямо значение за него и за това са необходими допълнителни защитни мерки за опазване на сигурността на енергийните доставки за Съюза, с цел да се избегнат всякакви заплахи за обществения ред и обществената сигурност в Съюза и за благоденствието на гражданите на Съюза. Сигурността на доставките на енергия за Съюза изисква, по-специално, оценка на независимостта на експлоатацията на мрежите, нивото на зависимост на Съюза и на отделните държави членки от доставка на енергия от трети държави, както и на третирането на вътрешната и външната търговия и на инвестициите в областта на енергията в дадена трета държава. Поради това сигурността на доставките следва да бъде оценявана в контекста на фактическите обстоятелства при всеки отделен случай, както и на правата и задълженията, произтичащи от международното право, по-специално от международните споразумения между Съюза и съответната трета държава. Когато е уместно, Комисията следва да представи препоръки за договаряне на съответни споразумения с трети държави, които разглеждат въпроса за сигурността на доставките на енергия за Съюза, или да включи необходимите въпроси в други преговори с тези трети държави.

(109) Следва да се вземат допълнителни мерки, за да се осигурят прозрачни и недискриминационни тарифи за достъп до пренос. Тези тарифи следва да бъдат приложими за всички потребители на недискриминационна основа. Когато съоръжение за съхранение на природен газ, временно съхранение или спомагателна услуга се експлоатира в достатъчно конкурентен пазар, може да бъде позволен достъп на основата на прозрачни и недискриминационни пазарно основани механизми.

(110) Необходимо е да бъде гарантирана независимостта на системните оператори на системи за съхранение на природен газ, за да бъде подобрен достъпът на трети страни до съоръжения за съхранение на природен газ, които са технически или икономически нужни, за да им се даде възможност да снабдяват клиентите ефикасно. Затова е целесъобразно съоръженията за съхранение на природен газ да бъдат експлоатирани от образувания, които са правно отделени и притежават реални права за вземане на решения по отношение на активите, необходими за поддръжката, експлоатацията и развитието на съоръженията за съхранение на природен газ. Необходимо е също да бъде повишена прозрачността по отношение на капацитета за съхранение на природен газ, предлаган на трети страни, чрез вменяване на задължението държавите членки да установят и публикуват недискриминационна и ясна рамка, установяваща подходящия регулаторен режим, приложим за съоръженията за съхранение на природен газ. Това задължение следва да не изисква вземането на ново решение относно режимите за достъп, но следва да води до повишаване на

([31]) Регламент (ЕС) № 182/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 г. за установяване на общите правила и принципи относно реда и условията за контрол от страна на държавите членки върху упражняването на изпълнителните правомощия от страна на Комисията (ОВ L 55, 28.2.2011 г., стр. 13).

прозрачността по отношение на режима за достъп до съхраняване на природен газ. Изискванията за поверителност по отношение на чувствителна търговска информация са особено важни, когато става въпрос за данни от стратегическо естество или когато има само един-единствен ползвател на съоръжение за съхранение на природен газ.

(111) Недискриминационният достъп до газоразпределителната мрежа определя достъпа надолу по веригата до клиентите на дребно. Възможностите за дискриминация по отношение на достъпа и инвестициите на трети страни все пак са от по-малко значение на равнище разпределение, отколкото на равнище пренос, където претоварването и влиянието на свързаните с производството интереси са обикновено по-значителни, отколкото на равнище разпределение. За да бъдат определени условия на равнопоставеност на пазара на дребно, дейностите на операторите на газоразпределителни системи следва да бъдат наблюдавани, за да не им се дава възможност да се възползват от вертикалната си интеграция по отношение на конкурентното си положение на пазара, особено по отношение на битовите клиенти и малките небитови клиенти.

(112) Държавите членки следва да вземат конкретни мерки за подпомагане на по-широкото използване на устойчив биометан или други видове газ, които могат технически и безопасно да бъдат подавани към и транспортирани през системата за природен газ, на чиито производители следва да се предостави недискриминационен достъп до тази система, при условие че този достъп е постоянно съвместим със съответните технически правила и стандарти за безопасност, и освен ако в настоящата директива не е предвидено друго.

(113) Производителите на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ често са свързани към газоразпределителната мрежа. За да се улесни навлизането и пазарната интеграция на тези газове, от съществено значение е те да получат безпрепятствен достъп до пазара на едро и до съответните виртуални търговски точки. Достъпът на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ до пазара на едро следва да бъде улеснен чрез предоставяне на определение за входно-изходна система, която да позволява включването на газоразпределителни системи и в крайна сметка да гарантира, че всички производствени съоръжения имат достъп до пазара, независимо дали са свързани към газоразпределителната или газопреносната система. Освен това Регламент (ЕС) 2024/1789 предвижда операторите на газоразпределителни системи и газопреносни системи да работят заедно за предоставяне на възможност за обратни потоци от газоразпределителната към газопреносната мрежа или на алтернативни средства за улесняване на пазарната интеграция на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ.

(114) За да се избегне налагането на несъразмерна финансова и административна тежест върху малки оператори на газоразпределителни системи, държавите членки следва да имат възможност, където е необходимо, да освобождават съответните предприятия от правните изисквания за отделяне.

(115) Когато затворената газоразпределителна система се използва за осигуряване на оптимална ефикасност на интегрирани доставки на енергия, изискващи специфични експлоатационни стандарти, или затворената газоразпределителна система се поддържа основно за използване от собственика на системата, следва да е възможно освобождаване на оператора на газоразпределителната система от задължения, които биха представлявали прекомерна административна тежест поради специфичното естество на връзката между оператора на газоразпределителната система и ползвателите на системата. Промишлени и търговски обекти или обекти, предлагащи съвместни услуги, като например сгради на железопътни гари, летища, болници, големи кампинги с интегрирани съоръжения или химически заводи, биха могли да включват затворени газоразпределителни системи, поради специфичното естество на тяхната дейност.

(116) С интегрирането на растящите обеми газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ в системата за природен газ качеството на пренасяния и потребявания в Съюза газ се променя. За да се гарантира ефективното функциониране на системата за природен газ, операторите на газопреносни системи следва да отговарят за управлението на качеството на природния газ в своите съоръжения. Когато подаването на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ става на равнището на разпределението и когато е необходимо да се управлява тяхното въздействие върху качеството на газа, регулаторните органи могат да възлагат на операторите на газоразпределителни системи да извършват управление на качеството в своите съоръжения. Когато изпълняват задачи по управление на качеството на природния газ, операторите на газопреносни и газоразпределителни системи следва да спазват приложимите стандарти за качество на природния газ.

(117) За да функционира правилно вътрешният пазар на природен газ, регулаторните органи следва да могат да вземат решения по отношение на всички важни въпроси, свързани с регулирането, и да бъдат напълно независими от каквито и да е други обществени или частни интереси. Разпоредбите, свързани с автономността при изпълнението на предоставения на регулаторния орган бюджет, следва да се прилагат в рамките, установени в националния закон и националните правила за бюджета. Като допринасят за независимостта на регулаторните органи от политически или икономически интереси или намеса чрез подходяща ротационна схема, държавите членки следва да могат да вземат надлежно предвид наличните човешки ресурси и състава на съвета.

(118) За да се осигури ефективен пазарен достъп за всички участници на пазара, включително нови участници, е необходимо въвеждането на недискриминационни и отразяващи разходите механизми на балансиране. Това следва да бъде постигнато чрез установяване на прозрачни пазарно основани механизми за доставка и купуване на природен газ, необходими в контекста на изискванията за балансиране. Регулаторните органи следва да играят активна роля за

осигуряване на цени за балансиране, които са недискриминационни и отразяват разходите. В същото време следва да бъдат осигурени подходящи стимули за балансиране на подаването и поемането на газ и да не се допуска излагането на системата на опасност.

(119) Регулаторните органи следва да бъдат в състояние да определят или одобряват тарифите или методиките, на които се основава изчисляването на тарифите, въз основа на предложение от оператора на газопреносната система, оператора на газоразпределителна система или оператора на система за втечнен природен газ, или въз основа на предложение, договорено между тези оператори и ползвателите на мрежата. При изпълнение на тези задачи регулаторните органи следва да гарантират, че тарифите за пренос и разпределение са недискриминационни и отразяват разходите, и следва да вземат предвид дългосрочните, маргиналните, избегнатите мрежови разходи от мерките за управление на потреблението.

(120) Регулаторните органи следва да насърчават, в тясно сътрудничество с Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия (ACER), създадена с Регламент (ЕС) 2019/942, развитието на отворен, конкурентен, сигурен и екологично устойчив вътрешен пазар на водород с безпрепятствени трансгранични потоци. За да функционира правилно вътрешният пазар на водород, регулаторните органи следва да имат възможност да вземат решения по всички важни въпроси, свързани с регулирането.

(121) Регулаторните органи следва да имат правомощия да издават обвързващи решения спрямо предприятията за природен газ или предприятията за водород и да им налагат ефективни, пропорционални и възпиращи санкции, когато те не изпълняват задълженията си, или да предлагат на компетентен съд да им налага такива санкции. На регулаторните органи следва да бъдат предоставени и правомощия да вземат решения, независимо от прилагането на правилата за конкуренция, относно въвеждането на подходящи мерки за осигуряване на ползи за клиентите чрез насърчаване на ефективна конкуренция, необходима за нормалното функциониране на вътрешния пазар на природен газ и на водород. Създаването на програми за продажба на права за доставка на газ е една от възможните мерки, които може да бъдат използвани за насърчаване на ефективна конкуренция и за гарантиране на нормалното функциониране на пазара.

(122) На регулаторните органи следва също да се предоставят правомощия да допринасят за осигуряването на високи стандарти на обществените услуги в съответствие с изискванията за отваряне на пазара, за защита на уязвимите клиенти, както и за пълна ефективност на мерките за защита на потребителите. Тези разпоредби следва да не засягат нито правомощията на Комисията относно прилагането на правилата за конкуренция, включително контрола върху сливанията със съюзно измерение, нито правилата за вътрешния пазар, като например свободното движение на капитали. Независимият орган, пред който има право да обжалва дадена страна, засегната от решението на регулаторен орган, може да бъде съд или друг правораздавателен орган, упълномощен да осъществява съдебен контрол.

(123) Всяко хармонизиране на правомощията на регулаторните органи следва да включва правомощия да предоставят стимули на предприятия и да налагат ефективни, пропорционални и възпиращи санкции на предприятия или да предлагат на компетентния съд да налага такива санкции. Освен това, регулаторните органи следва да разполагат с правомощия да изискват съответна информация от предприятията, да провеждат подходящи и достатъчни разследвания и да уреждат спорове.

(124) Регулаторните органи и ACER следва да предоставят информация относно пазара на водород, за да се гарантира прозрачност, включително за аспекти като търсене и предлагане, инфраструктура за транспортиране, качество на услугите, трансгранична търговия, инвестиции, цени на едро и потребителски цени, както и ликвидност на пазара.

(125) Операторите на газопреносни системи играят важна роля за осигуряването на разходоефективни инвестиции в газовите мрежи за природен газ и водород. За оптимизирано планиране на енергийните носители и за преодоляване на разминаването между различните подходи за планиране на мрежата на национално равнище и в целия Съюз, следва да се въведат допълнителни изисквания за последователно планиране. За да се гарантира икономически ефективно разгръщане на инфраструктурата и да се избегне блокирането на активи, при планирането на мрежата следва също така да се вземат предвид увеличените взаимовръзки между природния газ и електроенергията, както и водорода и когато е приложимо, централното отопление. Освен активите за преобразуване на електроенергия в природен газ, взаимовръзките между водорода и електроенергията могат да включват и водородни електроцентрали. Планирането на мрежата следва да бъде прозрачно и да позволява участието на съответните заинтересовани страни. За тази цел от операторите следва да се изисква да проведат широка консултация със заинтересованите страни. Европейският научен консултативен съвет по изменението на климата, създаден съгласно Регламент (ЕО) № 401/2009 на Европейския парламент и на Съвета ([32]), може да даде своето становище относно съвместните сценарии. Планът за

([32]) Регламент (ЕО) № 401/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. относно Европейската агенция за околната среда и Европейската мрежа за информация и наблюдение на околната среда (ОВ L 126, 21.5.2009 г., стр. 13).

развитие на мрежата за водород следва да насърчи използването на водорода в сектори, които са трудни за декарбонизиране, в които няма алтернативи с по-голяма енергийна и разходна ефективност.

(126) Чрез съвместното разполагане производството и потреблението на водород се извършват на едно и също място или се намират възможно най-близо, като по този начин се гарантира стабилно качество на водорода по отношение на крайната употреба и се свеждат до минимум разходите и въздействието върху околната среда, както и свързаните с транспорта изтичания на водород. Операторите на мрежи за водород следва да си сътрудничат с операторите на свързани и съседни мрежи за водород, за да се гарантира възможно най-ефективното свързване.

(127) При разработването на плана за развитие на мрежата е важно операторите на инфраструктура да вземат предвид принципите за енергийната ефективност на първо място и за ефективност на мрежата, установени с Препоръката на Комисията от 28 септември 2021 г. относно принципа за поставяне на енергийната ефективност на първо място: от принципите към практиката — Насоки и примери за прилагането на принципа при вземането на решения в енергийния сектор и извън него, по-специално очакваното потребление, използвано за разработването на съвместния сценарий. Решенията от страна на търсенето следва да имат приоритет винаги когато са по-рентабилни от инвестициите в инфраструктура.

(128) В стратегията на ЕС за интеграция на енергийната система се изтъква значението на координираното планиране и експлоатация на енергийната система за постигането на целите за декарбонизация. Поради това е необходимо да се изготвят планове за развитие на мрежата въз основа на съвместен сценарий, разработен на междусекторна основа. Въпреки че все още могат да определят отделни секторни мрежови модели и отделни глави в случай на съвместен план за развитие на мрежата, инфраструктурните оператори следва да работят за по-висока степен на интеграция, като вземат предвид нуждите на системата извън конкретните енергоносители.

(129) Плановете за развитие на мрежата са важен елемент за установяването на пропуските в инфраструктурата и за предоставянето на информация за инфраструктурата, която трябва да бъде изградена или която може да бъде изведена от експлоатация и може да бъде използвана за други цели, например за транспортиране на водород. Това важи независимо от модела на отделяне, избран за мрежовите оператори.

(130) Информацията, предоставяна относно инфраструктурата, която може да бъде изведена от експлоатация, в рамките на плана за развитие на мрежата, може да посочва, че инфраструктурата се изважда от експлоатация за постоянно, като се оставя неизползвана или се демонтира, или се предоставя за използване за други цели, например за транспортиране на водород. Идеята на повишената прозрачност по отношение на инфраструктурата е да се отчете фактът, че преустройството на инфраструктура е по-евтино от изграждането ѝ наново, поради което то би следвало да предлага по-разходоефективен преход.

(131) В държавите членки, в които ще бъде развивана разпределителна мрежа за водород, развитието на инфраструктурата за водород следва да се основава на реалистични и ориентирани към бъдещето прогнози за потреблението, включително потенциалните нужди от гледна точка на електроенергийната система и трудните за декарбонизиране сектори. Ако държавите членки решат да позволят целеви такси като средство за съфинансиране на нова инфраструктура за водород, планът следва да подпомогне оценката на тези такси от регулаторния орган. Планът следва да се представя на всеки четири години. Плановете, представени преди 31 декември 2032 г., следва да се подават до регулаторния орган или до друг компетентен орган. Плановете, представени след тази дата, следва да се подават само до регулаторния орган.

(132) Информацията, съдържаща се в плана за развитие на мрежата, следва да дава възможност за прогнозиране на въздействието върху тарифите въз основа на планирането, извеждането от експлоатация или промяната на предназначението, засягащи регулаторната база на активите.

(133) Вместо национален план за развитие на мрежата на равнището на отделна държава членка държавите членки следва да могат като алтернатива да изготвят план за развитие на мрежата на регионално равнище, който включва повече от една държава членка и е в съответствие с доброволната регионална интеграция на пазара на природен газ.

(134) Ролята на природния газ постепенно ще намалява в бъдеще, за разлика от тази на електроенергията, и това ще засегне също търсенето на инфраструктурни инвестиции. Поради това планът за развитие на мрежата трябва да съдържа мерки във връзка с опасенията по отношение на конкуренцията, както и за предотвратяване на блокирането на активи.

(135) Държавите членки следва да могат да изберат стратегически да закрият и да адаптират част от своята газоразпределителна система, за да премахнат постепенно подаването на природен газ към битовите клиенти, така че да се гарантира преходът към устойчива и ефективна система.

(136) Държавите членки следва да изискват от операторите на разпределителни мрежи за водород да представят в плановете за разпределителната мрежа за водород инфраструктурата на мрежата за водород, която имат за цел да разработят и чието предназначение имат за цел да променят. От операторите на газоразпределителни системи за природен газ следва да се изисква да разработят планове за извеждане от експлоатация на мрежата, когато се очаква намаляване на

търсенето на природен газ, налагащо извеждането от експлоатация на газоразпределителните системи или части от такива системи. На операторите на газоразпределителни системи за природен газ и на операторите на разпределителни мрежи за водород може да бъде разрешено да разработват съвместни планове, ако извършват дейност в един и същи район, а предназначението на части от мрежата трябва да бъде променено. Тези планове следва да бъдат в съответствие с десетгодишните планове за развитие на мрежата. Плановете за развитие на газоразпределителната мрежа и плановете за извеждане от експлоатация за природен газ следва да насърчават енергийната ефективност и интеграцията на енергийната система, като се вземат предвид местните планове за отопление и охлаждане. Тези планове следва да допринасят за постигането на целите на Съюза в областта на енергетиката и климата и да се основават на разумни допускания за търсенето и производството на природен газ и водород. При изготвянето на плана от операторите следва да се изисква да проведат процес на консултация с участието на заинтересованите страни и да направят проектоплановете публично достъпни. Държавите членки следва да осигурят насоки от регулаторните органи, когато може да бъде необходимо части от газоразпределителната система да бъдат изведени от експлоатация, по-специално преди края на първоначално предвидения срок за амортизация.

(137) Рамката, уреждаща изчисляването и начисляването на разходите и таксите за свързване по отношение на производителите на биометан, играе важна роля, за да се даде възможност за интегрирането на устойчив биометан в мрежите за природен газ на Съюза. Държавите членки следва да осигурят регулаторна рамка за улесняване на ефективното свързване на съоръженията за производство на биометан към газопреносните или газоразпределителните системи. При определянето или одобряването на тарифите или методиките, които да се използват от операторите на газопреносни и газоразпределителни системи, регулаторните органи, без да се засяга тяхната независимост при изпълнението на тези задачи, следва да могат да вземат предвид разходите и инвестициите, извършени от тези оператори на системи.

(138) Необходимо е да се постигне напредък към взаимосвързани пазари на водород в Съюза и по този начин да се улесни инвестирането в трансгранична инфраструктура за водород.

(139) Доверието в пазара, ликвидността му и броят на участниците на пазара трябва да се увеличат и по тази причина трябва да се засили регулаторният надзор над предприятията за доставка на природен газ. Тези изисквания следва да не засягат действащото законодателство на Съюза относно финансовите пазари и да бъдат в съответствие с него. Необходимо е регулаторните органи и регулаторите на финансови пазари да си сътрудничат, за да могат да наблюдават съответните пазари. Държавите членки следва да могат да определят финансовата стабилност на предприятията за доставка на природен газ като критерий за предоставяне на разрешение за продажба, включително препродажба, на природен газ. Този критерий следва да бъде напълно прозрачен и недискриминационен.

(140) Природният газ се внася в Съюза главно и все повече от трети държави. В правото на Съюза следва да се вземат предвид характеристиките на природния газ, като например липсата на структурна гъвкавост, която произтича от концентрацията на доставчици, дългосрочните договори или липсата на ликвидност надолу по веригата. Следователно е необходима по-голяма прозрачност, включително и информация за ценообразуването.

(141) Преди приемането от Комисията на насоки за по-подробно определяне на изискванията за съхранение на документацията, ACER и Европейският орган за ценни книжа и пазари (ESMA), създаден с Регламент (ЕС) № 1095/2010 на Европейския парламент и Съвета ([33]), следва да предоставят информация и съвети на Комисията по отношение на съдържанието на насоките. ACER и ESMA следва също да си сътрудничат при по-нататъшното проучване и предоставяне на съвети относно това дали сделките с договори за доставка на газ и с деривати за природен газ също следва да се подчиняват на изисквания за прозрачност преди или след сключването на сделките и какво би следвало да е съдържанието на тези изисквания.

(142) Държавите членки или, когато държави членки са предвидили това — регулаторните органи следва да насърчават изготвянето на договори за прекъсваемо снабдяване.

(143) Държавите членки следва да гарантират, че като се вземат под внимание необходимите изисквания за качеството, биометанът или други видове газ получават недискриминационен достъп до системата за природен газ, при положение че този достъп е постоянно съвместим със съответните технически правила и стандарти за безопасност. Тези правила и стандарти следва да гарантират, че е технически възможно и безопасно биометан или други видове газ да бъдат подавани във и транспортирани през системата за природен газ, и следва също да вземат предвид техните химически характеристики.

(144) Дългосрочните договори са важна част от доставките на природен газ в държавите членки. Те обаче не следва да представляват пречка за навлизането на газ от възобновяеми източници и на нисковъглероден газ, поради което не следва договорите за доставка на конвенционален газ от изкопаеми източници да продължават след 31 декември 2049 г. Тези договори следва винаги да са в съответствие с целите на настоящата директива и да са съвместими с ДФЕС, включително с правилата за конкуренция. Необходимо е дългосрочните договори да бъдат взети под внимание при планирането на капацитета за доставка и пренос на предприятията. Въпреки че конвенционалният газ от

([33]) Регламент (ЕС) № 1095/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за ценни книжа и пазари), за изменение на Решение № 716/2009/ЕО и за отмяна на Решение 2009/77/ЕО на Комисията (ОВ L 331, 15.12.2010 г., стр. 84).

изкопаеми източници все още играе важна роля, значението му за осигуряване на енергийните доставки на Съюза постепенно ще намалява. Държавите членки следва да гарантират постепенното премахване на газа от изкопаеми източници, като вземат предвид наличието на алтернативи. Когато това е предвидено в техните интегрирани национални планове в областта на енергетиката и климата, държавите членки следва да могат да определят крайна дата за срока на дългосрочните договори за конвенционалния газ от изкопаеми източници, който е преди 31 декември 2049 г.

(145) За да се осигури запазването на високи стандарти на обществени услуги в Съюза, всички мерки, взети от държавите членки за постигане на целите на настоящата директива, следва да се съобщават редовно на Комисията. Комисията следва периодично да публикува доклад, в който се анализират мерките, взети на национално ниво за постигане на целите, свързани с обществените услуги, и се прави сравнение на тяхната ефективност с оглед на даването на препоръки относно мерките, които да бъдат взети на национално ниво за постигане на високи стандарти на обществени услуги.

(146) Спазването на изискванията за обществени услуги е основно изискване на настоящата директива и е важно в нея да бъдат определени общи минимални стандарти, спазвани от всички държави членки, определени в настоящата директива, които отчитат целите за обща защита, преодоляване на енергийната бедност, наблюдение на цените, сигурност на доставките, опазване на околната среда и равностойни нива на конкуренция във всички държави членки. Важно е изискванията за обществени услуги да се тълкуват на национален принцип, отчитайки националните обстоятелства и при спазване на правото на Съюза.

(147) Следва да е възможно мерките, въведени от държавите членки за постигане на целите за социално и икономическо сближаване, да включват по-специално осигуряването на адекватни икономически стимули, като според случая използват всички съществуващи инструменти на равнището на Съюза и на национално равнище. Следва да е възможно такива инструменти да включват механизми на отговорност за гарантиране на необходимите инвестиции.

(148) Доколкото мерките, взети от държавите членки за изпълнение на задълженията за обществена услуга, представляват държавна помощ по смисъла на член 107, параграф 1 от ДФЕС, съществува задължение по член 108, параграф 3 от ДФЕС тези мерки да бъдат нотифицирани на Комисията.

(149) Пазарните цени следва да създават подходящи стимули за развитие на мрежата.

(150) Някои държави членки, поради историческите характеристики и степента на зрялост на своите пазари на природен газ, следва да имат възможност за дерогация от специфичните правила, установени в настоящата директива, за да се предотврати необоснованото санкциониране и да се насърчи ефективното развитие на пазарите на природен газ в тези държави членки. Това се отнася по-специално за Люксембург поради специфичните му пазарни характеристики и за всички държави членки, които все още не са свързани към взаимосвързаната система на други държави членки, или които все още не са получили първата търговска доставка по първия си дългосрочен договор за доставка на природен газ. За да се гарантира единното прилагане на правото на Съюза, дерогациите за държавите членки, които все още не са свързани към взаимосвързаната система на други държави членки, или които все още не са получили първата търговска доставка по първия си дългосрочен договор за доставка на природен газ, следва да бъдат временни и да се прилагат само докато тези държави членки успеят да постигнат по-високи стандарти по отношение на отварянето на пазара и взаимосвързаността с интегрираната система за природен газ в Съюза. Когато се прилага такава дерогация, тя следва да обхваща и всички разпоредби на настоящата директива, които допълват или изискват предварителното прилагане на някоя от разпоредбите, за които е предоставена дерогация.

(151) Насърчаването на лоялна конкуренция и лесен достъп за различните доставчици следва да бъде от първостепенно значение за държавите членки, за да се позволи на потребителите да се възползват в пълна степен от възможностите на либерализирания вътрешен пазар на природен газ.

(152) С оглед създаването на вътрешен пазар на природен газ, държавите членки следва да насърчават интеграцията на националните си пазари и сътрудничеството между системните оператори на съюзно и регионално равнище, като се включат и изолираните системи, които формират газови острови, които продължават да съществуват в Съюза.

(153) Доброволната регионална интеграция на пазарите, по-специално сливането на пазари, може да донесе различни ползи в зависимост от особеностите на пазарите. Интеграцията на пазари може да бъде възможност за оптимално използване на инфраструктурата, при условие че тя не оказва отрицателно въздействие върху съседните пазари, например чрез увеличаване на трансграничните тарифи. Това представлява също възможност за увеличаване на конкуренцията, ликвидността и търговията в полза на крайните потребители в региона чрез привличане на доставчици, които иначе не биха имали интерес поради малкия размер на пазара. Пазарната интеграция позволява също така да се създадат по-големи зони, които имат достъп до повече източници на доставки. Тази диверсификация може да окаже въздействие върху цените на пазара на едро благодарение на подобрената конкуренция между източниците, но може също така да подобри сигурността на доставките, ако няма оставащо вътрешно претоварване в новата слята зона. Пазарната интеграция би могла да бъде основа за по-нататъшна подкрепа за преобразуването на пазара на природен

газ, включително за внедряването на газа от възобновяеми източници и нисковъглеродния газ. Държавите членки, регулаторните органи и операторите на преносни системи следва да си сътрудничат за улесняване на регионалната интеграция.

(154) Развитието на истински вътрешен пазар на природен газ чрез свързана в рамките на целия Съюз мрежа следва да бъде една от основните цели на настоящата директива, поради което разглеждането на регулаторните въпроси относно трансграничните междусистемни връзки и регионалните пазари следва да бъде една от основните задачи на регулаторните органи, по целесъобразност в тясно сътрудничество с ACER.

(155) Гарантирането на общи правила за истински вътрешен пазар и широкото снабдяване с природен газ следва също да бъде една от основните цели на настоящата директива. За тази цел реални пазарни цени биха стимулирали трансграничната търговия, като същевременно водят до сближаване на цените.

(156) Регулаторните органи следва също да предоставят информация относно пазара, за да позволят на Комисията да следи и наблюдава вътрешния пазар на природен газ и неговото краткосрочно, средносрочно и дългосрочно развитие, включително аспекти като търсене и предлагане, инфраструктура за пренос и разпределение, качество на услугите, трансгранична търговия, управление на претоварването, инвестиции, цени на едро и потребителски цени, ликвидност на пазара, както и подобрения на екологичните показатели и на ефикасността. Регулаторните органи следва да докладват на националните органи по конкуренция и на Комисията относно тези държави членки, в които цените нарушават конкуренцията и нормалното функциониране на пазара.

(157) Доколкото целта на настоящата директивата, а именно създаването на напълно работещ вътрешен пазар на природен газ и на водород, не може да бъде постигната в достатъчна степен от държавите членки, а може по-добре да бъде постигната на съюзно равнище поради ефектите на мащаба на това действие, Съюзът може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от Договора за Европейския съюз. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на тази цел.

(158) Съгласно Регламент (ЕС) 2024/1789 Комисията може да приема насоки или мрежови кодекси с оглед на постигане необходимото равнище на хармонизация. Такива насоки или мрежови кодекси, които представляват обвързващи правила, приети като регламенти за изпълнение на Комисията, също с оглед на някои разпоредби на настоящата директива, са полезен инструмент, който при необходимост може бързо да бъде адаптиран.

(159) По-специално на Комисията следва да бъде предоставено правомощие да приеме насоките, необходими за осигуряването на минималната степен на хармонизация, нужна за постигането на целта на настоящата директива.

(160) Съгласно Съвместната политическа декларация на държавите членки и на Комисията относно обяснителните документи от 28 септември 2011 г. държавите членки са поели ангажимент в обосновани случаи да прилагат към съобщението за своите мерки за транспониране един или повече документи, обясняващи връзката между елементите на дадена директива и съответстващите им части от националните инструменти за транспониране. По отношение на настоящата директива законодателят смята, че предоставянето на тези документи е обосновано, по-специално след решението на Съда на Европейския съюз по дело C-543/17 ([34]).

(161) Настоящата директива зачита основните права и съблюдава принципите, признати по-специално в Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“). Поради това настоящата директива следва да се тълкува и прилага в съответствие с тези права и принципи, и по-конкретно с правото на защита на личните данни, гарантирано от член 8 от Хартата. От съществено значение е всяка обработка на лични данни съгласно настоящата директива да се извършва в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета ([35]).

(162) С цел изменение на несъществени елементи от настоящата директива или допълването ѝ по отношение на някои специфични области, които са от основно значение за постигане на целите на настоящата директива, на Комисията следва да бъде делегирано правомощието да приема актове в съответствие с член 290 от ДФЕС във връзка с предоставянето на насоки относно минималните критерии за гарантиране на независимостта на собственика на газопреносна система или мрежа за пренос на водород и оператора на система за съхранение на природен газ или съоръжение за съхранение на водород, насоките за определяне на подробностите относно процедурата за сертифициране на оператор на газопреносна система или оператор на мрежа за пренос на водород, насоките относно обхвата на задълженията на регулаторните органи да си сътрудничат помежду си и с ACER, насоките, определящи

([34]) Решение на Съда от 8 юли 2019 г., *Европейска комисия/Кралство Белгия*, C-543/17, ECLI:EU:C:2019:573.

([35]) Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните) (ОВ L 119, 4.5.2016 г., стр. 1).

подробностите относно процедурата по отношение на съответствието на взето от регулаторен орган решение с мрежовите кодекси и насоките, приети съгласно настоящата директива и Регламент (ЕС) 2024/1789, както и насоките за определяне на методите и договореностите за съхранение на документацията, както и формата и съдържанието на данните за сделки за договори за доставка на природен газ и водород и деривати на природния газ и водорода, предоставени от предприятията за доставка. От особена важност е по време на подготвителната си работа Комисията да проведе подходящи консултации, включително на експертно равнище, и тези консултации да бъдат проведени в съответствие с принципите, заложени в Междуинституционалното споразумение от 13 април 2016 г. за по-добро законотворчество ([36]). По-специално, с цел осигуряване на равно участие при подготовката на делегираните актове, Европейският парламент и Съветът получават всички документи едновременно с експертите от държавите членки, като техните експерти получават систематично достъп до заседанията на експертните групи на Комисията, занимаващи се с подготовката на делегираните актове.

(163) С цел да се осигурят еднакви условия за изпълнението на настоящата директива, на Комисията следва да се предоставят изпълнителни правомощия да определя изискванията за оперативна съвместимост на енергийните услуги и недискриминационни и прозрачни процедури за достъп до данни. Тези правомощия следва да бъдат упражнявани в съответствие с Регламент (ЕС) № 182/2011.

(164) За да се гарантира гладкото и ефективно прилагане на настоящата директива, Комисията подкрепя държавите членки чрез Инструмента за техническа подкрепа, създаден с Регламент (ЕС) 2021/240 на Европейския парламент и на Съвета ([37]), както и чрез предоставянето на конкретен експертен технически опит за разработване и извършване на реформи, включително такива, които насърчават развитието на конкурентоспособни вътрешни пазари на природен газ и водород, дават възможност за интегриране на газа от възобновяеми източници и на нисковъглеродния газ и засилват сътрудничеството и координацията между операторите на газопреносните и газоразпределителните системи. Техническата подкрепа включва например укрепване на административния капацитет, хармонизиране на законодателните рамки и споделяне на съответните най-добри практики.

(165) Поради това Директива 2009/73/ЕО следва да бъде отменена, а задължението за транспониране на настоящата директива в националното право следва да бъде ограничено до разпоредбите, които представляват изменение по същество в сравнение с Директива 2009/73/ЕО. Задължението за транспониране на разпоредбите, които не са изменени, произтича от посочената директива.

(166) Настоящата директива не следва да засяга задълженията на държавите членки по отношение на сроковете за транспониране в националното законодателство и датите на прилагане на директивите, посочени в приложение III, част Б от настоящата директива,

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

ГЛАВА I

ПРЕДМЕТ, ОБХВАТ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Член 1

Предмет и обхват

1. С настоящата директива се установява обща рамка за декарбонизация на пазарите на природен газ и водород, за да се допринесе за постигането на целите на Съюза в областта на климата и енергетиката.

2. Настоящата директива установява общи правила за преноса, разпределението, доставката и съхранението на природен газ, като се използва системата за природен газ и разпоредби за защита на потребителите с оглед на създаването на интегриран, конкурентен и прозрачен пазар на природен газ в Съюза. Тя определя правилата, свързани с организацията и функционирането на този сектор, достъпа до пазара, критериите и процедурите, приложими при предоставянето на разрешения за пренос, разпределение, доставка и съхранение на природен газ, като се използва системата за природен газ, както и експлоатацията на тази система.

([36]) ОВ L 123, 12.5.2016 г., стр. 1.
([37]) Регламент (ЕС) 2021/240 на Европейския парламент и на Съвета от 10 февруари 2021 г. за създаване на Инструмент за техническа подкрепа (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 1).

3. Настоящата директива установява общи правила за транспортирането, доставката и съхранението на природен газ, както и за преобразуването на системата за природен газ в интегрирана и високоефективна система, основаваща се на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ.

4. Настоящата директива установява общи правила за транспортирането, доставката и съхранението на водород, като се използва системата за водород. Тя определя правилата, свързани с организацията и функционирането на този сектор, достъпа до пазара, критериите и процедурите, приложими при предоставянето на разрешения за мрежи, доставка и съхранение на водород, както и за експлоатацията на системите.

5. С настоящата директива се установяват правила за постепенното създаване в целия Съюз на взаимносвързана система за водород, която да допринася за гъвкавостта на електроенергийната система в дългосрочен план и за намаляването на нетните емисии на парникови газове от трудните за декарбонизация сектори, като се вземе предвид потенциалът за намаляване на емисиите на парникови газове и разходната ефективност във връзка с други варианти и по този начин се подпомага декарбонизацията на енергийната система на Съюза.

Член 2

Определения

За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

1) „природен газ“ означава газ, който се състои основно от метан, включително биометан, или други видове газ, за които е технически възможно и безопасно да бъдат подавани и транспортирани в системата за природен газ;

2) „газ от възобновяеми източници“ означава биогаз, както е определен в член 2, точка 28 от Директива (ЕС) 2018/2001, включително биогаз, който е подобрен до биометан и възобновяеми горива от небиологичен произход съгласно определението в член 2, точка 36 от същата директива;

3) „система за природен газ“ означава инфраструктурна система, включително тръбопроводи, терминали за втечнен природен газ (ВПГ) и съоръжения за съхранение на природен газ, която транспортира природен газ;

4) „система за водород“ означава инфраструктурна система, включително мрежи за водород, съоръжения за съхранение на водород и терминали за водород, която съдържа водород с висока степен на чистота;

5) „съоръжение за съхранение на водород“ означава съоръжение, което се използва за съхранение на водород с висока степен на чистота:

   а) включително частта на терминал за водород, използвана за съхранение, но без частта, използвана за операции по производството, както и съоръжения, които са запазени изключително за ползване от оператори на мрежи за водород при изпълнението на техните функции;

   б) включително големи, по-специално подземни, съоръжения за съхранение на водород, но без по-малки лесно изградими инсталации за съхранение на водород;

6) „оператор на съоръжение за съхранение на водород“ означава физическо или юридическо лице, което изпълнява функция по съхранение на водород и което отговаря за експлоатацията на съоръжението за съхранение на водород;

7) „временно съхранение на водород“ означава съхранение чрез сгъстяване на водород с висока степен на чистота в мрежи за водород, без това да включва съоръжения, запазени за ползване от оператори на мрежи за водород при изпълнението на техните функции;

8) „терминал за водород“ означава инсталация, използвана за разтоварване и преобразуване на течен водород или течен амоняк в газообразен водород за подаване в мрежата за водород или системата за природен газ, или за втечняване на газообразен водород и неговото зареждане, включително спомагателни услуги и съоръжения за временно съхранение, необходими за процеса на преобразуване и последващото подаване в мрежата за водород, но без частите на терминала за водород, използвани за съхранение;

9) „оператор на терминал за водород“ означава физическо или юридическо лице, което извършва дейностите по разтоварване и преобразуване на течен водород или течен амоняк в газообразен водород за подаване в мрежата за водород или системата за природен газ, или втечняването и зареждането на газообразен водород, и отговаря за експлоатацията на терминал за водород;

10) „качество на водорода“ означава степента на съответствие на водорода по чистота и съдържание на замърсители с приложимите за конкретната система за водород стандарти за качество на водорода;

11) „нисковъглероден водород“ означава водород, чието енергийно съдържание е получено от невъзобновяеми източници, който отговаря на праговата стойност за намаление на емисиите на парникови газове от 70 % спрямо използваното за сравнение изкопаемо гориво за възобновяеми горива от небиологичен произход, посочено в методиката за оценяване на намалението на емисиите на парникови газове от възобновяеми горива от небиологичен произход и от рециклирани въглеродни горива, приета съгласно член 29а, параграф 3 от Директива (ЕС) 2018/2001;

12) „нисковъглероден газ“ означава онази част от газообразните горива в рециклираните въглеродни горива, както са определени в член 2, точка 35 от Директива (ЕС) 2018/2001, нисковъглеродния водород и синтетичните газообразни горива, чието енергийно съдържание е получено от нисковъглероден водород, който отговаря на праговата стойност за намаление на емисиите на парникови газове от 70 % спрямо използваното за сравнение изкопаемо гориво за възобновяеми горива от небиологичен произход, посочено в методиката, приета съгласно член 29а, параграф 3 от Директива (ЕС) 2018/2001;

13) „нисковъглеродни горива“ означава рециклирани въглеродни горива, както са определени в член 2, точка 35 от Директива (ЕС) 2018/2001, нисковъглероден водород и синтетични газообразни и течни горива, чието енергийно съдържание е получено от нисковъглероден водород, който отговаря на праговата стойност за намаление на емисиите на парникови газове от 70 % спрямо използваното за сравнение изкопаемо гориво за възобновяеми горива от небиологичен произход, посочено в методиката, приета съгласно член 29а, параграф 3 от Директива (ЕС) 2018/2001;

14) „предприятие за водород“ означава физическо или юридическо лице, което изпълнява поне една от следните функции: производство, транспорт, доставка, закупуване или съхранение на водород или експлоатиране на терминал за водород, и което отговаря за свързаните с тези функции търговски, технически задачи или задачи по поддръжка, с изключение на крайните клиенти;

15) „предприятие за природен газ“ означава всяко физическо или юридическо лице, което извършва производство, пренос, разпределение, доставка, закупуване или съхранение на природен газ, включително на ВПГ, и което отговаря за свързаните с тези функции търговски, технически задачи или задачи по поддръжка, с изключение на крайните клиенти;

16) „добивна газопроводна мрежа“ означава газопровод или мрежа от газопроводи, които се експлоатират или са изградени като част от проект за добив на нефт или природен газ, или се използват за преноса на природен газ от един или няколко такива проекта до инсталация за преработка, терминал или брегови терминал;

17) „пренос“ означава транспортирането на природен газ по мрежа, съставена предимно от тръбопроводи с високо налягане, различна от добивна газопроводна мрежа и различна от частта от тръбопроводите с високо налягане, използвана основно в контекста на местното разпределение на природен газ, с оглед на доставката му на клиенти, с изключение на самата доставка;

18) „оператор на газопреносна система“ означава физическо или юридическо лице, което извършва дейността по пренос и отговаря за експлоатацията, осигурява поддръжката и при необходимост развива газопреносната система в даден район, и, където е приложимо, взаимовръзките с другите системи, осигурява дългосрочната способност на системата да посреща разумните искания за транспортиране на природен газ;

19) „разпределение“ означава пренос на природен газ по местни или регионални мрежи от газопроводи с оглед доставянето му до клиентите, с изключение на самата доставка;

20) „оператор на газоразпределителна система“ означава физическо или юридическо лице, което извършва дейността по разпределение на природен газ, и което отговаря за експлоатацията, осигурява поддръжката, и при необходимост, развива газоразпределителната система в даден район, и където е приложимо, взаимовръзките с другите системи, и осигурява дългосрочната способност на системата да посреща разумните искания за разпределение на природен газ;

21) „мрежа за водород“ означава мрежа от тръбопроводи на сушата и в морето, използвани за транспортиране на водород с висока степен на чистота с цел доставянето му на клиенти, с изключение на самата доставка;

22) „транспортиране на водород“ означава пренос или разпределение на водород по мрежа за водород с цел доставянето му на клиенти, с изключение на самата доставка;

23) „мрежа за пренос на водород“ означава мрежа от тръбопроводи за транспортиране на водород с висока степен на чистота, по-специално мрежа, която включва междусистемни газопроводи за водород или която е пряко свързана със съоръжение за съхранение на водород, терминали за водород или два или повече междусистемни газопроводи за водород, или която служи предимно за транспортиране на водород до други мрежи за водород, съоръжения за съхранение на водород или терминали за водород, без да се изключва възможността такива мрежи да служат за снабдяване на пряко свързани клиенти;

24) „разпределителна мрежа за водород“ означава мрежа от тръбопроводи за местно или регионално транспортиране на водород с висока степен на чистота, която служи предимно за снабдяване на пряко свързани клиенти и не включва междусистемни газопроводи за водород и която не е пряко свързана със съоръжения за съхранение на водород или терминали за водород, освен ако въпросната мрежа е била газоразпределителна система за природен газ към 4 август 2024 г. и предназначението ѝ е било частично или напълно променено за транспортирането на водород, или с два или повече междусистемни газопроводи за водород;

25) „оператор на мрежа за водород“ означава физическо или юридическо лице, което извършва дейността по транспортиране на водород и отговаря за експлоатацията, осигурява поддръжката и при необходимост развива мрежата за водород в даден район, а когато е приложимо също и взаимовръзките с други мрежи за водород, и осигурява дългосрочната способност на системата да посреща разумните искания за пренос на водород;

26) „оператор на мрежа за пренос на водород“ означава физическо или юридическо лице, което отговаря за експлоатацията, осигурява поддръжката и при необходимост развива мрежа за пренос на водород в даден район, а когато е приложимо също и взаимовръзките с други мрежи за водород, и осигурява дългосрочната способност на мрежата да посреща разумните искания за транспортиране на водород;

27) „оператор на разпределителна мрежа за водород“ означава физическо или юридическо лице, което отговаря за експлоатацията, осигурява поддръжката и при необходимост развива разпределителна мрежа за водород в даден район, а когато е приложимо също и взаимовръзките с други мрежи за водород, и осигурява дългосрочната способност на мрежата да посреща разумните искания за транспортиране на водород;

28) „доставка“ означава продажбата, включително препродажбата, на клиенти на природен газ, включително ВПГ, или водород, включително под формата на течни органични носители на водород или течен водород и дериватите на водорода, включително амоняк или метанол;

29) „предприятие за доставка“ означава всяко физическо или юридическо лице, което изпълнява функция по доставка;

30) „последен възможен доставчик“ означава доставчик, който е определен да поеме доставката на природен газ за клиентите от доставчик, който е престанал да извършва дейност;

31) „съоръжение за съхранение на природен газ“ означава съоръжение, което се използва за съхранение на природен газ и което е собственост или се експлоатира от предприятие за природен газ, включително частта от съоръженията за ВПГ, която се използва за съхранение на природен газ, с изключение на частта, която се използва за добивни операции, и с изключение на съоръженията, запазени изключително за оператори на газопреносни системи за осъществяване на дейността им;

32) „оператор на система за съхранение на природен газ“ означава физическо или юридическо лице, което изпълнява функция по съхранение на природен газ и което отговаря за експлоатацията на съоръжението за съхранение на природен газ;

33) „съоръжение за ВПГ“ означава терминал, който се използва за втечняването на природен газ, или за вноса, разтоварването и регазификацията на втечнения природен газ, включително спомагателни услуги и временно съхранение, необходими за процеса на регазификация и последващата доставка към газопреносната система, с изключение на терминалите за ВПГ, които се използват за съхранение;

34) „оператор на система за ВПГ“ означава физическо или юридическо лице, което изпълнява функция по втечняване на природния газ, или внос, разтоварване, и регазификация на втечнения природен газ, и отговаря за експлоатацията на съоръжението за ВПГ;

35) „система“ означава всякакви газопреносни мрежи, газоразпределителни мрежи, съоръжения за ВПГ или съоръжения за съхранение на природен газ, които са собственост на или се експлоатират от предприятие за природен газ, включително временно съхранение и неговите съоръжения, които предлагат спомагателни услуги и тези на свързаните предприятия, които са необходими за предоставянето на достъп до преноса, разпределението и ВПГ;

36) „спомагателни услуги“ са всички услуги, необходими за достъпа до и експлоатацията на газопреносните мрежи, газоразпределителните мрежи, съоръженията за ВПГ, или съоръженията за съхранение на природен газ, включително балансиране на товара, примесване и подаване на инертен газ, с изключение на съоръженията, резервирани изключително за операторите на газопреносни системи при осъществяване на дейността им;

37) „временно съхранение на природен газ“ означава съхранението на природен газ посредством сгъстяване в газопреносни и газоразпределителни системи, с изключение на съоръженията, запазени за операторите на газопреносни системи за осъществяване на функциите им;

38) „взаимносвързана система“ означава съвкупност от системи, които са свързани помежду си;

39) „междусистемен газопровод“ означава преносен газопровод, който пресича или следва границата между държави членки за целите на свързването на националните газопреносни системи на тези държави членки, или преносен газопровод между държава членка и трета държава до територията на държавата членка или до нейните териториални води;

40) „междусистемен газопровод за водород“ означава мрежа за водород, която пресича или следва границата между държави членки за целите на свързването на националните мрежи за водород на тези държави членки, или мрежа за водород между държава членка и трета държава до територията на тази държава членка или до нейните териториални води;

41) „директен газопровод“ означава газопровод като допълнение към взаимносвързаната система;

42) „интегрирано предприятие за природен газ“ означава вертикално или хоризонтално интегрирано предприятие;

43) „вертикално интегрирано предприятие“ е предприятие или група предприятия за природен газ, или предприятие или група предприятия за водород, за които едно и също лице или лица са оправомощени, пряко или непряко, да упражняват контрол, и в което предприятието или групата предприятия изпълняват най-малко една от функциите по пренос, разпределение, транспортиране на водород, експлоатация на терминал за водород, съхранение на ВПГ, природен газ или водород и поне една от функциите по производство или доставка на природен газ или водород;

44) „хоризонтално интегрирано предприятие“ е предприятие, което изпълнява поне една от функциите по добив, пренос, разпределение, доставка или съхранение на природен газ, както и друга, несвързана с природния газ дейност;

45) „свързано предприятие“ означава свързано предприятие, както е определено в член 2, точка 12 от Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ([38]), или предприятие, което принадлежи на същите акционери;

46) „ползвател на системата“ означава физическо или юридическо лице, което доставя или получава доставки на природен газ или водород по системата;

47) „клиент“ означава клиент на едро или краен клиент на природен газ или водород или предприятие за природен газ или водород, което закупува природен газ или водород;

48) „битов клиент“ означава клиент, който закупува природен газ или водород за своето собствено битово потребление;

49) „небитов клиент“ означава клиент, който закупува природен газ или водород, които не са предназначени за покриване на неговите собствени битови нужди;

50) „краен клиент“ означава клиент, който закупува природен газ или водород за свои собствени нужди;

51) „клиент на едро“ означава всяко физическо или юридическо лице, различно от оператор на газопреносна система и оператор на газоразпределителна система, което закупува природен газ или водород с цел препродажба вътре или вън от системата, където лицето е установено;

52) „микропредприятие“, „малко предприятие“ или „средно предприятие“ означава микропредприятие, малко предприятие или средно предприятие съгласно определението в член 2 от приложението към Препоръката 2003/361/ЕО на Комисията ([39]);

53) „договор за доставка на газ“ означава договор за доставка на природен газ или водород, с изключение на дериват за природен газ;

54) „дериват за природен газ“ означава финансов инструмент, посочен в приложение I, раздел B, **точка** 5, 6 или 7 от Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ([40]), когато този финансов инструмент е свързан с природния газ;

([38]) Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно годишните финансови отчети, консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове дружества и за изменение на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директиви 78/660/ЕИО и 83/349/ЕИО на Съвета (ОВ L 182, 29.6.2013 г., стр. 19).

([39]) Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията от 6 май 2003 г. относно определението за микро-, малки и средни предприятия (ОВ L 124, 20.5.2003 г., стр. 36).

([40]) Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Директива 2002/92/ЕО и на Директива 2011/61/ЕС (ОВ L 173, 12.6.2014 г., стр. 349).

55) „контрол“ означава всички права, договори или всякакви други средства, които самостоятелно или в комбинация и предвид свързаните с тях фактически и правни обстоятелства предоставят възможността за упражняване на решаващо влияние върху предприятие, по-специално чрез:

а) собственост или право на ползване на всички или част от активите на дадено предприятие;

б) права или договори, които предоставят решаващо влияние върху състава, гласуването или решенията на органите на предприятието;

56) „дългосрочен договор“ означава договор за доставка на газ с продължителност над една година;

57) „входно-изходна система“ означава модел на достъп за природен газ или водород, при който ползвателите на системата си запазват независимо права за капацитет на входните и изходните точки, който включва газопреносната система и може да включва цялата газоразпределителна система или част от нея или мрежи за водород;

58) „зона на балансиране“ означава система, за която се прилага специфичен режим на балансиране, която включва газопреносната система и може да включва цели газоразпределителни системи или части от тях;

59) „виртуална търговска точка“ означава нефизическа търговска точка в рамките на входно-изходна система, където се обменят природен газ или водород между продавач и купувач, без да е необходимо да се резервира капацитет;

60) „ползвател на мрежа“ означава клиент или потенциален клиент на системен оператор или самият системен оператор, доколкото това е необходимо на системния оператор, за да изпълнява функциите си, свързани с транспортирането на природен газ или водород;

61) „входна точка“ означава точка, която предоставя достъп до входно-изходна система и подлежи на процедури за резервиране от ползвателите на мрежата.

62) „изходна точка“ означава точка, която позволява извеждането на газ от входно-изходната система и подлежи на процедури за резервиране от ползвателите на мрежата.

63) „точка на междусистемно свързване“ означава физическа или виртуална точка, свързваща съседни входно-изходни системи или свързваща входно-изходна система с газопровод за междусистемно свързване, доколкото тази точка подлежи на процедури за резервиране от ползвателите на мрежата;

64) „виртуална точка на междусистемно свързване“ означава две или повече точки на междусистемно свързване, свързващи две съседни входно-изходни системи една с друга, при което тези точки са обединени за целите на предоставянето на една обща услуга за капацитет;

65) „участник на пазара“ означава физическо или юридическо лице, което купува, продава или произвежда природен газ или водород или предоставя услуги за съхраняване, включително посредством издаване на нареждания за търговия, на един или повече пазари на природен газ или водород, включително на балансиращи пазари;

66) „такса за прекратяване на договор“ означава такса или санкция, наложена на клиентите от доставчиците или участниците на пазара, за прекратяване на договор за доставка на газ или договор за услуги;

67) „такса за смяна“ означава такса или санкция за смяна на доставчика или на участник на пазара, включително таксите за прекратяване на договор, наложени пряко или непряко на клиентите от доставчиците, от участниците на пазара, или от операторите на системи;

68) „информация за фактурирането“ означава информацията, предоставена в сметката на крайният клиент, освен искането за плащане;

69) „традиционен измервателен уред“ означава аналогов или електронен измервателен уред, който не може да предава и получава данни;

70) „интелигентна измервателна система“ означава електронна система, която може да измерва подадения в мрежата природен газ или водород или потреблението на природен газ или водород от мрежата, която предоставя повече информация от традиционния измервателен уред и дава възможност за предаване и приемане на данни за информация, наблюдение и контрол посредством някакъв вид електронна комуникация;

71) „оперативна съвместимост“ означава — в контекста на интелигентното измерване — способността на две или повече енергийни или комуникационни мрежи, системи, устройства, приложения или компоненти да си взаимодействат и да обменят и използват информация с цел изпълнение на изискваните от тях функции;

72) „най-нови налични данни“ означава, по отношение на данните от интелигентно измерване, че те се предоставят в срок, който съответства на най-краткия срок за уреждане на дисбаланси на националния пазар;

73) „най-добри налични техники“ означава — в контекста на защитата и сигурността на данните при интелигентното измерване — най-ефективните, усъвършенствани и практически пригодни техники, предоставящи по принцип основата за съответствие с правилата на Съюза за защита на данните и сигурността;

74) „енергийна бедност“ означава енергийна бедност съгласно определението в член 2, точка 52 от Директива (ЕС) 2023/1791;

75) „активен клиент“ означава краен клиент на природен газ или група от действащи съвместно крайни клиенти на природен газ, който:

а) потребява или съхранява газ от възобновяеми източници, който е произведен:

i) в неговите обекти, разположени в точно определени граници; или

ii) когато това е разрешено от съответните държави членки, в други обекти;

б) при условие че посочените дейности не са основните търговски или професионални дейности на крайния клиент и отговарят на изискванията на приложимото право за производство на газ от възобновяеми източници, по-специално във връзка с емисиите на парникови газове:

i) продава произведения от самия него газ от възобновяеми източници, като използва системата за природен газ; или

ii) участва в схеми за гъвкавост или за енергийна ефективност;

76) „енергийната ефективност на първо място“ означава енергийната ефективност на първо място съгласно определението в член 2, точка 18 от Регламент (ЕС) 2018/1999;

77) „промяна на предназначението“ означава промяна на предназначението съгласно определението в член 2, точка 18 от Регламент (ЕС) 2022/869 на Европейския парламент и на Съвета ([41]).

ГЛАВА II

ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ПАЗАРА

Член 3

Конкурентни, ориентирани към клиентите, гъвкави и недискриминационни пазари на природен газ и водород

1. Държавите членки гарантират, че всички клиенти имат свободата да купуват природен газ и водород от доставчик по свой избор, а също така и да имат повече от един договор за доставка на природен газ или водород едновременно, при условие че са създадени необходимата връзка и измервателни точки.

2. Държавите членки гарантират, че тяхното национално право не възпрепятства неоправдано трансграничната търговия с природен газ и водород, възникването и функционирането на ликвидна търговия с природен газ и водород, участието на потребителите, инвестициите, по-конкретно във газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ, или акумулирането на енергия между държавите членки, и гарантират, че цените на природния газ и водорода отразяват действителното търсене и предлагане.

3. Държавите членки гарантират, че не съществуват неоправдани пречки на вътрешния пазар на природен газ и водород по отношение на навлизането и напускането на пазара, търговията и експлоатацията.

4. Държавите членки и регулаторните органи гарантират, че енергийните предприятия са подчинени на прозрачни, пропорционални и недискриминационни правила, такси и третиране, по-специално по отношение на присъединяването към мрежата, достъпа до пазари на едро, достъпа до данни, процедурите за смяна и режимите на фактуриране, а когато е приложимо — и при лицензирането.

([41]) Регламент (ЕС) 2022/869 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2022 г. относно указания за трансевропейската енергийна инфраструктура, за изменение на регламенти (ЕО) № 715/2009, (ЕС) 2019/942 и (ЕС) 2019/943 и на директиви 2009/73/ЕО и (ЕС) 2019/944 и за отмяна на Регламент (ЕС) № 347/2013 (ОВ L 152, 3.6.2022 г., стр. 45).

5. Държавите членки гарантират, че участниците на пазара от трети държави, когато извършват дейност в рамките на вътрешния пазар на природен газ и водород, отговарят на изискванията на приложимото право на Съюза и на националното право, включително в областта на околната среда и безопасността.

6. Държавите членки гарантират ориентиран към клиентите и енергийно ефективен подход на пазара на водород. Използването на водород е насочено към клиенти в трудни за декарбонизация сектори с висок потенциал за намаляване на емисиите на парникови газове, в които няма други варианти с по-голяма енергийна и разходна ефективност.

7. Държавите членки гарантират, че настоящата директива се прилага по начин, който насърчава интеграцията на енергийната система, като същевременно не дискриминира неоправдано решения с по-висока енергийна ефективност, като например пряката електрификация, в съответствие с принципа за поставяне на енергийната ефективност на първо място.

Член 4

Обусловени от пазара цени за доставка

1. Доставчиците са свободни да определят цената, на която доставят природен газ и водород на клиентите си. Държавите членки предприемат подходящи действия, за да гарантират ефективната конкуренция между доставчиците и да осигурят разумни цени за крайните клиенти.

2. Държавите членки гарантират защитата на клиентите, засегнати от енергийна бедност, и уязвимите битови клиенти съгласно членове 26—29 чрез социалната си политика или чрез други средства, различни от публичните намеси при определянето на цените за доставката на природен газ и водород.

3. Чрез дерогация от параграфи 1 и 2 държавите членки могат да прилагат публични намеси при определянето на цените за доставка на природен газ за клиентите, засегнати от енергийна бедност, или уязвимите битови клиенти. Тези публични намеси са обвързани с условията, посочени в параграфи 4 и 5.

4. Публичните намеси при определянето на цените за доставка на природен газ:

а) преследват общ икономически интерес и не надхвърлят необходимото за постигането на общия икономически интерес;

б) са ясно определени, прозрачни, недискриминационни и прилагането им подлежи на проверка;

в) гарантират равен достъп на предприятията за природен газ от Съюза до клиентите;

г) са ограничени по време и са пропорционални по отношение на своите бенефициери;

д) не водят до допълнителни разходи за участниците на пазара по дискриминационен начин;

е) не възпрепятстват постепенното и навременно преустановяване на използването на газ от изкопаеми източници, за да се постигне целта на Съюза в областта на климата за 2030 г. и целта за неутралност по отношение на климата, определена в Регламент (ЕС) 2021/1119.

5. Всяка държава членка, която прилага публични намеси при определянето на цените за доставка на природен газ в съответствие с параграф 3 от настоящия член, също така спазва член 3, параграф 3, буква г) и член 24 от Регламент (ЕС) 2018/1999, независимо от това дали в съответната държава членка има значителен брой битови клиенти, засегнати от енергийна бедност. Преди премахването на публичните намеси при определянето на цените за доставка на природен газ държавите членки гарантират подходящи мерки за подкрепа на клиентите, засегнати от енергийна бедност, и уязвимите битови клиенти в съответствие с параграф 2 от настоящия член.

6. За да се създаде ефективна конкуренция за договорите за доставка на природен газ между доставчиците и да се постигне пълноценно действащо пазарно обусловено и достъпно ценообразуване на дребно за природен газ в съответствие с параграф 1, държавите членки могат в рамките на преходен период да прилагат публични намеси при определянето на цените за доставка на природен газ за битовите клиенти, които не се ползват от публични намеси съгласно параграф 3, както и за микропредприятията.

7. Публичните намеси по член 6 трябва да отговарят на критериите, определени в параграф 4, и:

а) да са придружени от набор от мерки за постигане на ефективна конкуренция и за въвеждане на методика за оценяване на напредъка постигнат във връзка с тези мерки;

б) да се определят чрез методика, която гарантира недискриминационното третиране на доставчиците;

в) да бъдат определени на цена, която е по-висока от себестойността, на равнище, на което може да възникне ефективна ценова конкуренция;

г) да са създадени така, че да свеждат до минимум отрицателното въздействие върху пазара на едро на природен газ;

д) да гарантират, че всички бенефициери на публични намеси имат възможност да изберат конкурентни пазарни оферти и са пряко информирани поне веднъж на тримесечие за наличието на оферти и възможности за икономии на конкурентния пазар, както и да гарантират, че на тях им се предоставя помощ за преминаване към пазарно обусловено предлагане;

е) да гарантират, в случай че държавата членка пристъпи към внедряването на интелигентни измервателни системи в съответствие с член 17, че всички бенефициери на такива публични намеси, биват пряко информирани за възможността да бъдат инсталирани интелигентни измервателни уреди и получават необходимата помощ;

ж) да не водят до пряко кръстосано субсидиране между клиентите, обслужвани по цени на свободния пазар, и клиентите, обслужвани по регулирани цени за доставка.

8. Държавите членки нотифицират Комисията за мерките, взети в съответствие с параграфи 3 и 6, в срок от един месец след приемането им и могат да ги прилагат незабавно. Нотификацията следва да бъде придружена от обяснение защо други инструменти не са били достатъчни за постигането на преследваната цел, по какъв начин са изпълнени изискванията, посочени в параграфи 4, 5 и 7, и какви са последиците от мерките, предмет на нотификацията, върху конкуренцията. В нотификацията се описват обхватът на бенефициерите, по-специално клиентите, засегнати от енергийна бедност, и уязвимите битови клиенти, както и други потенциални бенефициери, продължителността на прилагане на мерките и броят на битовите клиенти, засегнати от тях, и се обяснява как са били определени регулираните цени.

9. До 15 март 2025 г., и на всеки две години след това, като част от интегрираните национални доклади за напредъка в областта на енергетиката и климата държавите членки представят на Комисията доклади за прилагането на настоящия член и за необходимостта от публични намеси съгласно настоящия член и тяхната пропорционалност, както и оценка на напредъка към постигане на ефективна конкуренция между доставчиците и прехода към пазарно обусловени цени. Държавите членки, които прилагат регулирани цени в съответствие с параграф 6, докладват за изпълнението на условията, посочени в параграф 7, включително за изпълнението им от доставчиците, от които се изисква да прилагат такива намеси, както и за въздействието на регулираните цени върху финансовото положение на тези доставчици.

10. Комисията извършва преглед на прилагането на настоящия член с цел постигане на обусловено от пазара ценообразуване на дребно на природния газ и представя на Европейския парламент и на Съвета доклад за. Когато е целесъобразно, докладът включва оценка на въздействието на тези мерки върху напредъка в постигането на целта на Съюза за неутралност по отношение на климата и на другите цели в областта на енергетиката и климата. Той може да е комбиниран с доклада, посочен в член 5, параграф 10 от Директива (ЕС) 2019/944, относно изпълнението на посочения член. Докладът се представя заедно със или бива последван от законодателно предложение, ако е целесъобразно. Такова законодателно предложение може да предвижда крайна дата за прилагането на регулираните цени.

Член 5

Достъп до енергия на достъпни цени по време на криза с цените на природния газ

1. По предложение на Комисията, Съветът може, посредством решение за изпълнение, да обяви криза с цените на природния газ на регионално равнище или на равнището на Съюза, когато са изпълнени следните условия:

а) наличието на много високи средни цени на пазарите на природен газ на едро, които са поне два и половина пъти по-високи от средната цена за предходните пет години, и поне 180 евро/MWh, и които се очаква да се запазят най-малко шест месеца; при изчисляването на средната цена за предходните пет години не се вземат предвид периодите, през които е била обявена криза с цените на природния газ на регионално равнище или на равнището на Съюза;

б) рязко увеличение на цените на природния газ на дребно от порядъка на 70 %, което се очаква да продължи най-малко три месеца.

2. В решението за изпълнение, посочено в параграф 1, се уточнява неговият срок на действие, който може да бъде до една година. Този срок може да бъде удължен в съответствие с процедурата, посочена в параграф 8, за последователни периоди от най-много една година.

3. Обявяването на криза с цените на природния газ на регионално равнище или на равнището на Съюза съгласно параграф 1 осигурява равнопоставени условия на конкуренция и търговия във всички държави членки, засегнати от решението за изпълнение, за да не се допускат неоправдани нарушения на вътрешния пазар.

4. Когато условията по параграф 1 са изпълнени, Комисията представя предложение за обявяване на такава криза с цените на природния газ на регионално равнище или на равнището на Съюза, което включва предложения срок на валидност на решението за изпълнение.

5. С квалифицирано мнозинство Съветът може да измени предложението на Комисията, представено съгласно параграф 4 или 8.

6. Когато Съветът е приел решение за изпълнение съгласно параграф 1 от настоящия член, държавите членки могат, за срока на валидност на това решение, да прилагат временни целеви публични намеси при определянето на цените за доставката на природен газ за малки и средни предприятия (МСП), битови клиенти и основни социални услуги, определени в член 2, точка 4 от Регламент (ЕС) 2017/1938. Тези публични намеси:

а) се ограничават до 70 % от потреблението на бенефициера през същия период на предходната година и запазват стимул за намаляване на потреблението;

б) отговарят на условията, определени в член 4, параграфи 4 и 7;

в) когато е приложимо, отговарят на условията, посочени в параграф 7;

г) са създадени така, че да свеждат до минимум всяко отрицателно фрагментиране на вътрешния пазар.

7. Когато Съветът е приел решение за изпълнение съгласно параграф 1 от настоящия член, държавите членки могат, за срока на валидност на това решение, чрез дерогация от член 4, параграф 7, буква в), когато прилагат целеви публични намеси при определянето на цените за доставяне на природен газ съгласно член 4, параграф 6 или параграф 6 от настоящия член, по изключение и временно да определят цена за доставяне на природен газ, която е под себестойността, при условие че са изпълнени следните условия:

а) определената цена за битовите клиенти се прилага само за неповече от 80 % от медианното потребление на домакинствата и запазва стимул за намаляване на потреблението;

б) няма дискриминация между доставчиците;

в) доставчиците получават компенсация за доставяне под себестойността по прозрачен и недискриминационен начин;

г) всички доставчици имат право да представят оферти за цената за доставката на природен газ, която е под себестойността на същата база;

д) предлаганите мерки не изкривяват вътрешния пазар на природен газ.

8. Своевременно преди изтичането на срока на действие, посочен в параграф 2, Комисията преценява дали условията по параграф 1 продължават да бъдат изпълнени. Ако Комисията прецени, че условията по параграф 1 продължават да бъдат изпълнени, тя представя на Съвета предложение за удължаване на срока на действие на решението за изпълнение, прието съгласно параграф 1. Когато Съветът реши да удължи срока на действие, параграфи 6 и 7 се прилагат по време на този удължен срок.

Комисията непрекъснато оценява и наблюдава въздействието на всички мерки, приети в рамките на обявената криза с цените на природния газ, и редовно публикува резултатите от тези оценки.

Член 6

Задължения за извършване на обществена услуга

1. Държавите членки гарантират, въз основа на организацията на институциите си и като се зачита надлежно принципът на субсидиарност, че, без да се засяга параграф 2, предприятията за природен газ и водород работят в съответствие с принципите на настоящата директива, с оглед на постигането на конкурентни, безопасни и екологично устойчиви пазари на природен газ и водород. Държавите членки не упражняват дискриминация спрямо тези предприятия, както по отношение на правата, така и по отношение на задълженията.

2. При пълно зачитане на съответните разпоредби на ДФЕС, и по-специално член 106 от него, държавите членки може да налагат на предприятията за природен газ и водород, в общ икономически интерес, задължения за извършване на обществена услуга, които може да се отнасят до сигурността, включително сигурност на доставките, редовност и качество на доставките и опазване на околната среда, включително енергийна ефективност, енергия от възобновяеми източници и опазване на климата, както и до цената за доставката на природен газ. Тези задължения са ясно определени, прозрачни, недискриминационни, подлежат на проверка и гарантират равни условия на достъп за предприятия за природен газ и предприятия за водород от Съюза до национални потребители. Задълженията за извършване на обществена услуга, които засягат публичните намеси в определянето на цените за доставка на природен газ, следва да отговарят на изискванията по членове 4 и 5 от настоящата директива.

3. Задълженията за извършване на обществена услуга, свързани със сигурността на доставките на газ, гарантират спазването от страна на предприятията за природен газ на стандартите за доставки на газ съгласно член 6 от Регламент (ЕС) 2017/1938 и са съгласувани с резултатите от националните оценки на риска, извършени съгласно член 7, параграф 3 от същия регламент, както е описано подробно в плановете за превантивни действия, изготвени съгласно член 9, параграф 1, букви в), г) и к) от посочения регламент. Задълженията за извършване на обществена услуга, които надхвърлят необходимото за гарантиране на спазването на член 6 от Регламент (ЕС) 2017/1938, са в съответствие с критериите, определени в член 8, параграф 1 от посочения регламент.

4. Когато за изпълнението на задълженията, установени в настоящия член, държавите членки предоставят финансова компенсация или други форми на компенсация, те правят това по недискриминационен и прозрачен начин.

5. При транспонирането на настоящата директива, държавите членки информират Комисията за всички мерки, които са приели за изпълнението на задълженията, свързани с обществени услуги, включително защита на потребителите и опазване на околната среда, и техния възможен ефект върху вътрешната и международната конкуренция, независимо дали тези мерки изискват дерогация от настоящата директива или не. Впоследствие държавите членки нотифицират Комисията на всеки две години за всякакви промени в тези мерки, независимо дали те изискват дерогация от настоящата директива или не.

6. Когато налагат задължения за извършване на обществени услуги съгласно параграф 2, държавите членки се консултират със съответните заинтересовани страни на ранен етап и по открит, приобщаващ и прозрачен начин. Всички официални документи, свързани с консултациите и документите, използвани за разработване на задължението за извършване на обществени услуги, се оповестяват публично, като се запазва поверителността на чувствителната търговска информация и защитата на данните.

Член 7

Насърчаване на регионалното сътрудничество и интеграция

1. Държавите членки, както и регулаторните органи си сътрудничат с цел интегриране на националните си пазари на едно или повече регионални равнища, към изграждането на регионални пазари, когато държавите членки или регулаторните им органи вземат такова решение, и по-нататък към изграждането на напълно либерализиран вътрешен пазар. По-специално държавите членки или когато държавите членки са предвидили това - регулаторните органи, насърчават и улесняват сътрудничеството между операторите на газопреносни системи за природен газ и операторите на мрежи за пренос на водород на регионално равнище, включително и по трансгранични въпроси и извеждането от експлоатация на активи, с цел гарантиране на ефективна по отношение на разходите декарбонизация в съответствие с целта на Съюза за неутралност по отношение на климата, създаване на конкурентен вътрешен пазар на природен газ и водород, стимулиране синхронизирането на своите правни, регулаторни и технически рамки и улесняване интеграцията на изолираните газоснабдителни системи за природен газ, които продължават да съществуват в Съюза. Географските области, обхванати от такова регионално сътрудничество, включват сътрудничество в географските области, определени в съответствие с член 31, параграф 3 от Регламент (ЕС) 2024/1789. Такова сътрудничество може да обхваща други географски области. Когато Комисията счита, че правилата на равнището на Съюза са от значение за регионалната интеграция на пазарите на природен газ и водород, тя предоставя подходящи необвързващи насоки, като взема предвид особеностите на тези пазари и въздействието на съседните пазари.

2. Агенцията за сътрудничество между регулаторите на енергия (ACER) си сътрудничи с регулаторните органи и с операторите на газопреносни системи и операторите на мрежи за пренос на водород, за да се гарантира съвместимостта на регулаторните рамки между отделните региони и вътре в тях, с цел създаване на конкурентен вътрешен пазар на природен газ и водород. Когато ACER смята, че са необходими задължителни правила относно това сътрудничество, тя отправя подходящи препоръки.

3. Когато оператори на вертикално интегрирана газопреносна система участват в съвместно предприятие, създадено с цел осъществяване на такова сътрудничество, съвместното предприятие въвежда и изпълнява програма за съответствие в която се определят мерки, които да бъдат взети, за да осигурят недопускането на дискриминационно и антиконкурентно поведение. Тази програма за съответствие определя конкретните задължения на служителите за постигането на целта за недопускане на

дискриминационно и антиконкурентно поведение. Тя подлежи на одобрение от ACER. Спазването на програмата подлежи на независим контрол от отговорниците по съответствието на операторите на вертикално интегрираната газопреносна система.

Член 8

Процедура за получаване на разрешение

1. Когато се изисква разрешение, като лиценз, разрешително, концесия, съгласие или одобрение, за изграждането или експлоатацията на съоръженията за природен газ, съоръжения за производство на водород и инфраструктура на системата за водород, държавите членки или всякакви компетентни органи, определени от тях, разрешават изграждането или експлоатацията на такива съоръжения, инфраструктура, тръбопроводи или свързаното с тях оборудване на своя територия, в съответствие с параграфи 2—11. Държавите членки или компетентните органи, определени от тях, могат да дават разрешение на същата основа за доставката на природен газ и водород и за клиенти на едро.

2. Когато държавите членки имат система за разрешаване, те изработват обективни и недискриминационни критерии и прозрачни процедури, които се спазват, когато предприятията кандидатстват за разрешение за доставка на природен газ и водород или за изграждането или експлоатацията на съоръжения за природен газ, съоръжения за производство на водород или инфраструктура на системата за водород. Критериите и процедурите за предоставяне на разрешение се публикуват. Държавите членки гарантират, че процедурите за предоставяне на разрешение по отношение на такива съоръжения, инфраструктура, тръбопроводи или свързано с тях оборудване, са съобразени със значението на проекта за вътрешните пазари на природен газ и водород, когато е целесъобразно. Държавите членки гарантират съгласуваност на системата за издаване на разрешения за инфраструктурата на системата за водород с плановете за развитие на мрежите за пренос и разпределение на водород, приети съгласно членове 55 и 56.

3. По отношение на доставчиците на природен газ държавите членки могат да оценяват финансовата стабилност и техническите възможности на заявителите като критерии за издаване на разрешение. Тези критерии следва да бъдат напълно прозрачни и недискриминационни.

4. Държавите членки гарантират, че всички национални правила относно процедурата за разрешаване, посочена в настоящия член, са пропорционални и необходими и допринасят за прилагането на общите правила за организацията на пазарите на природен газ и водород и достъпа до инфраструктура, за прилагането на принципа за поставяне на енергийната ефективност на първо място, за постигането на целите на Съюза в областта на климата и енергетиката, както и за изпълнението на интегрираните национални планове и дългосрочните стратегии на държавите членки в областта на енергетиката и климата, приети съгласно Регламент (ЕС) 2018/1999.

5. Продължителността на процедурите за предоставяне на разрешение за дейностите, посочени в параграф 1, не надвишава две години, включително всички съответни процедури на компетентните органи. Когато това е надлежно обосновано поради изключителни обстоятелства, срокът от две години може да бъде удължен с най-много една година.

6. Държавите членки оценяват какви национални законодателни и незаконодателни мерки са необходими за рационализиране на процедурите за предоставяне на разрешение, включително без да се възпрепятстват процедурни стъпки, свързани с процедурите за оценка на въздействието върху околната среда и публичните консултации. Държавите членки докладват на Комисията за резултатите от тази оценка като част от своите интегрирани национални планове в областта на енергетиката и климата, посочени в процедурата, определена в член 3 от Регламент (ЕС) 2018/1999, и в съответствие с процедурата, определена в членове 7—12 от посочения регламент, а също и като част от своите интегрирани национални доклади за напредъка в областта на енергетиката и климата съгласно член 17 от същия регламент.

7. Сроковете, установени в параграф 5 от настоящия член, се прилагат без да се засягат задълженията съгласно действащото право на Съюза в областта на околната среда и енергетиката, включително Директива (ЕС) 2018/2001, обжалването по съдебен ред, правните средства за защита и другите производства пред съд или правораздавателен орган, както и алтернативни механизми за разрешаване на спорове, включително процедури за подаване на жалби, извънсъдебно обжалване и средства за защита, и могат да бъдат удължавани с продължителността на тези процедури.

8. Държавите членки създават или определят едно или повече звена за контакт. Тези звена за контакт, при поискване от заявителя и безплатно, насочват заявителя и улесняват цялата процедура за издаване на решение относно дейностите, посочени в параграф 1, до предоставянето от страна на отговорните органи в края на процедурата. През целия процес от заявителя не се изисква да контактува с повече от едно звено за контакт.

9. Държавите членки гарантират, че разрешенията съгласно националното право за изграждането и експлоатацията на инфраструктурата на системата за природен газ се прилагат и за инфраструктурата на системата за водород. Това не засяга правото на държавите членки да отменят тези разрешения, ако инфраструктурата за водород не съответства на правилата за техническа безопасност на инфраструктурата на системата за водород, установени в правото на Съюза или в националното право.

10. Държавите членки гарантират, че съществуващите права за ползване на земя за изграждането и експлоатацията на газопроводи и други мрежови активи за природен газ се прилагат също към тръбопроводи и други мрежови активи за транспортиране на водород.

11. В случай на прехвърляне на собственост върху инфраструктура в рамките на едно и също предприятие, за да се изпълнят изискванията на член 69, разрешенията и правата за ползване на земя, отнасящи се до тази инфраструктура, също се прехвърлят на новия собственик.

12. Държавите членки гарантират, че основанията за всеки отказ на разрешение са обективни и недискриминационни и се предоставят на кандидата. Основанията за такива откази се нотифицират на Комисията за информация. Държавите членки установяват процедура, която дава възможност на кандидата да обжалва такива откази.

13. За развитието на области с ново снабдяване и ефикасна експлоатация като цяло, без да се засягат разпоредбите на член 34, държавите членки може да откажат да предоставят допълнително разрешение за построяване и експлоатация на газоразпределителни тръбопроводни мрежи за природен газ в някоя конкретна област, ако такива тръбопроводни системи вече са построени или е разрешено изграждането им в тази област и ако съществуващият или предлаганият капацитет не е изчерпан.

14. Държавите членки откажат да издадат разрешение за изграждане и експлоатация инфраструктура за пренос или разпределение на природен газ в райони, в които планът за развитие на мрежата съгласно член 55 предвижда извеждане от експлоатация на газопреносната система или на съответните части от нея е одобрен план за извеждане от експлоатация на газоразпределителната мрежа съгласно член 57.

15. Когато разрешение по смисъла на параграф 1 от настоящия член попада в приложното поле на член 15 и членове 15б —17 от Директива (ЕС) 2018/2001, се прилагат само тези разпоредби.

Член 9

Сертифициране на газ от възобновяеми източници и нисковъглеродни горива

1. Газът от възобновяеми източници се сертифицира в съответствие с членове 29, 29а и 30 от Директива (ЕС) 2018/2001. Нисковъглеродните горива се сертифицират в съответствие с настоящия член.

2. За да се гарантира, че намалението на емисиите на парникови газове в резултат на използването на нисковъглеродни горива е най-малко 70 %, държавите членки изискват от икономическите оператори да докажат, че този праг и изискванията, установени в методиката, посочена в параграф 5 от настоящия член, са спазени. За тази цел те изискват от икономическите оператори да използват система за масов баланс в съответствие с член 30, параграфи 1 и 2 от Директива (ЕС) 2018/2001.

3. Държавите членки гарантират, че икономическите оператори представят надеждна информация относно спазването на прага за намаление на емисиите на парникови газове от 70 %, посочен в параграф 2, и на методиката за намаляване на емисиите на парникови газове, посочена в параграф 5, и че при поискване икономическите оператори предоставят на съответната държава членка данните, използвани за предоставяне на информацията. Държавите членки изискват от икономическите оператори да въведат подходящ стандарт за независимо одитиране на подаваната от тях информация, както и да представят доказателства, че това е направено. При одитирането се проверява и доказва, че използваните от икономическите оператори системи са точни, надеждни и защитени от измами.

4. Задълженията, посочени в параграф 2, се прилагат независимо от това дали нисковъглеродните горива са произведени в Съюза или са внесени. Информацията относно географския произход и вида на суровините, използвани за нисковъглеродните горива или нисковъглеродния водород, поотделно за всеки доставчик на гориво, се предоставя на потребителите чрез интернет страниците на операторите, доставчиците или съответните компетентни органи и се актуализира ежегодно.

5. До 5 август 2025 г. Комисията приема делегирани актове в съответствие с член 90 за допълване на настоящата директива чрез определяне на методиката за оценка на намалението на емисиите на парникови газове в резултат на използването на нисковъглеродни горива. Тази методика гарантира, че не се предоставя кредит за избегнати емисии на въглероден диоксид от изкопаеми източници, за чието улавяне вече е получен кредит за емисии съгласно други законови разпоредби, и обхваща жизнения цикъл на емисиите на парникови газове, като взема предвид непреките емисии в резултат на отклоняването на нееластични суровини. Тази методика е в съответствие с методиката за оценяване на намалението на емисиите на парникови газове от възобновяеми течни и газообразни транспортни горива от небиологичен произход и от рециклирани въглеродни горива, включително третирането на емисиите поради изтичане на водород, и отчита емисиите на метан нагоре по веригата и действителните нива на улавяне на въглерод.

6. По целесъобразност Комисията представя доклад на Европейския парламент и на Съвета, в който се оценява изтичането на водород, включително рисковете за околната среда и климата, техническите специфики и подходящите максимални нива на изтичане на водород. Въз основа на този доклад Комисията, ако е уместно, представя законодателно предложение за въвеждане на мерки, с които се свеждат до минимум възможните рискове от изтичане на водород, определят се максимални нива на изтичане на водород и се установяват механизми за спазване на изискванията. Съответните максимални нива на изтичане на водород се включват в методиката, посочена в параграф 5.

7. Комисията може да приеме решения, в които да признае, че доброволните национални или международни схеми за определяне на стандарти за производството на нисковъглеродни горива или нисковъглероден водород предоставят точни данни за намалението на емисиите на парникови газове за целите на настоящия член и демонстрират съответствие с методиката, посочена в параграф 5 от настоящия член. Комисията приема такива решения само ако въпросната схема отговаря на адекватни стандарти за надеждност, прозрачност и независимо одитиране в съответствие с изискванията, определени в Регламент за изпълнение (ЕС) 2022/996 на Комисията ([42]) за сертифицирането на възобновяеми горива.

8. Когато даден икономически оператор представи доказателство или данни, придобити в съответствие със схема, която е била призната съгласно параграф 7, държавата членка не следва да иска от икономическия оператор да предоставя допълнителни доказателства за съответствие с критериите, въз основа на които схемата е призната от Комисията.

9. Компетентните органи на държавите членки упражняват надзор върху дейността на сертифициращите органи, които извършват независимо одитиране в рамките на доброволна схема. По искане на компетентните органи сертифициращите органи предоставят цялата информация, необходима за надзора на одитирането, включително точната дата, време и място на одитите. Ако държавите членки констатират случаи на неспазване, те незабавно информират доброволната схема.

10. По искане на държава членка, което може да се основава на искане на икономически оператор, Комисията, въз основа на всички налични доказателства, проверява дали са спазени критериите за намаляване на емисиите на парникови газове, определени в настоящия член, методиката, разработена в съответствие с параграф 5 от настоящия член, и праговете за намаление на емисиите на парникови газове, посочени в член 2, точки 11, 12 и 13. В срок от шест месеца от получаването на такова искане Комисията решава дали съответната държава членка може:

а) да приеме вече представените доказателства за съответствие с критериите за намаляване на емисиите на парникови газове за нисковъглеродни горива; или

б) чрез дерогация от параграф 8, да изисква от доставчиците на източника на нисковъглеродни горива да предоставят допълнителни доказателства, че те спазват критериите за намаляване на емисиите на парникови газове, както и прага за намаление на емисиите на парникови газове от 70 %.

11. Държавите членки изискват от съответните икономически оператори да въвеждат в базата данни на Съюза, установена съгласно член 31а, параграф 1 от Директива (ЕС) 2018/2001, или в национални бази данни, свързани с базата данни на Съюза, в съответствие с член 31а, параграф 2 от посочената директива, информация относно извършените сделки и характеристиките на газа от възобновяеми източници и нисковъглеродните горива в съответствие с изискванията за възобновяемите горива, установени в член 31а от посочената директива. Когато са издадени гаранции за произход за производството на партида от нисковъглероден газ, за тях се прилагат същите правила като тези, определени в посочения член, за гаранциите за произход, издадени за производството на газ от възобновяеми източници.

12. Комисията приема чрез актове за изпълнение решения относно признаването съгласно параграф 7 от настоящия член. Тези актове за изпълнение се приемат в съответствие с процедурата по разглеждане, посочена в член 91, параграф 3. Тези решения имат ограничен срок на действие, който не надвишава пет години.

Член 10

Технически правила

1. Държавите членки или когато държавите членки са предвидили това — регулаторните органи, осигуряват установяването на критерии за техническа безопасност и разработването и публикуването на технически правила, които определят минималните технически изисквания за проектиране и експлоатация за свързването към системата от съоръжения за ВПГ, съоръжения за съхранение на природен газ, други газопреносни или газоразпределителни системи или директни газопроводи, както и към системата за водород. Тези технически правила осигуряват оперативната съвместимост на системите

([42]) Регламент за изпълнение (ЕС) 2022/996 на Комисията от 14 юни 2022 г. относно правилата за проверка на критериите за устойчивост и за намаление на емисиите на парникови газове и критериите за нисък риск от непреки промени в земеползването (ОВ L 168, 27.6.2022 г., стр. 1).

и са обективни и недискриминационни. ACER може да отправи подходящи препоръки за постигане на съвместимост на тези правила, където е подходящо. Тези правила се нотифицират на Комисията в съответствие с член 5 от Директива (ЕС) 2015/1535 на Европейския парламент и на Съвета ([43]).

2. Когато е приложимо или когато държавите членки са предвидили това, регулаторните органи изискват от операторите на газопреносни системи, операторите на газоразпределителни системи и операторите на мрежи за водород на своята територия да публикуват технически правила в съответствие с настоящия член, по-специално по отношение на правилата за свързване, включващи изисквания за качество, одориране и налягане на газа. Държавите членки изискват също от операторите на преносни системи и операторите на газоразпределителни системи да публикуват тарифите за свързване на газ от възобновяеми източници въз основа на обективни, прозрачни и недискриминационни критерии.

ГЛАВА III

ОВЛАСТЯВАНЕ И ЗАЩИТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ И ПАЗАРИ НА ДРЕБНО

Член 11

Основни договорни права

1. Държавите членки гарантират правото на всички крайни клиенти да бъдат снабдявани с природен газ и водород от даден доставчик, ако той е дал съгласието си, независимо от това в коя държава членка е регистриран доставчикът, при условие че доставчикът спазва приложимите търговски правила, правилата за балансиране и сигурност на доставките и критериите в съответствие с член 8, параграф 2. Във връзка с това държавите членки предприемат всички мерки, необходими, за да се гарантира, че административните процедури не дискриминират доставчиците, които вече са регистрирани в друга държава членка.

2. Без да се засягат правилата на Съюза относно защитата на потребителите, и по-специално Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ([44]) и Директива 93/13/ЕИО на Съвета ([45]), държавите членки гарантират, че крайните клиенти имат правата, предвидени в параграфи 3—11 от настоящия член.

3. Крайните клиенти имат право да сключват със своя доставчик договор, в който се посочват:

а) самоличността и данните за контакт на доставчика, включително адрес, адрес на електронна поща и телефонен номер, на който потребителите могат да получат помощ;

б) предоставяните услуги (включително наименованието на продукта и тарифата), основните характеристики на предоставяните услуги, предлаганите нива на качество на услугите и сроковете за първоначално присъединяване към мрежата;

в) видовете услуги по поддръжката, които се предлагат;

г) средствата, чрез които може да се получи актуална информация за всички приложими тарифи, такси за поддръжка и пакетни продукти/или услуги;

д) продължителността на договора, условията за подновяване и прекратяване на договора и услугите, включително на продуктите или услугите, които са в пакет с тези услуги, както и дали се разрешава прекратяване на договора, без да се заплаща такса;

е) договорености за компенсации и възстановяване на суми, които се прилагат, ако не са спазени нивата на качество на договорената услуга, включително неточно или забавено фактуриране;

ж) когато екологичните показатели, включително по целесъобразност емисиите на въглероден диоксид, се насърчават като съществена характеристика, ясни, обективни, публично достъпни и проверими ангажименти, поети от доставчика и, в случай на доставка на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ, сертифициране на доставеният газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ в съответствие с член 9;

([43]) Директива (ЕС) 2015/1535 на Европейския парламент и на Съвета от 9 септември 2015 г. установяваща процедура за предоставянето на информация в сферата на техническите регламенти и правила относно услугите на информационното общество (ОВ L 241, 17.9.2015 г., стр. 1).

([44]) Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2011 г. относно правата на потребителите, за изменение на Директива 93/13/ЕИО на Съвета и Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 85/577/ЕИО на Съвета и Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 304, 22.11.2011 г., стр. 64).

([45]) Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 г. относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 21.4.1993 г., стр. 29).

з) способът за започване на извънсъдебни процедури за разрешаване на спорове в съответствие с член 25;

и) информация относно правата на потребителите, включително ясна и разбираема информация за обработката на жалби и по какъв начин и къде може да се подаде жалба и цялата информация, посочена в настоящия параграф, която да бъде ясно представена във фактурата или на интернет страницата на предприятието за водород или за природен газ;

й) когато е приложимо, информация за доставчика и цената на продуктите или услугите, които са свързани или в пакет с доставката на природен газ или водород.

Договорните условия трябва да бъдат справедливи и предварително добре известни. При всички случаи информацията се предоставя на достъпен за потребителя, ясен и недвусмислен език преди сключването или потвърждаването на договора. Когато се сключват договори чрез посредници, информацията, свързана с въпроси, уредени в настоящия параграф, се предоставя също и преди сключване на договора. Информацията за доставчика на продукти или услуги и цената на тези продукти или услуги, които са свързани или в пакет с доставката на газ, се предоставя преди сключването на договора.

На крайните клиенти се предоставя едно-единствено резюме на ключовите договорни условия, което е лесно видимо и е формулирано по кратък и опростен начин. Държавите членки изискват от доставчика да използва единна терминология. Комисията предоставя необвързващи насоки в това отношение.

4. На крайните клиенти се дава подходящо предизвестие за всяко намерение за изменение на договорните условия и, когато им бъде отправено предизвестието, се уведомяват за правото им да прекратят договора. Доставчиците уведомяват крайния клиент директно и по прозрачен и разбираем начин за всяко преизчисление на цената за доставка, както и за причините и предварителните условия за преизчислението и за неговия обхват, не по-късно от две седмици, или не по-късно от един месец за битовите клиенти, преди преизчислението да влезе в сила. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти са свободни да прекратят договорите, ако не приемат новите договорни условия или преизчислението на цената за доставка, съобщени им от техния доставчик.

5. Доставчиците предоставят на крайните клиенти прозрачна информация за приложимите цени, тарифи и стандартни ред и условия във връзка с достъпа до и използването на услуги за природен газ и водород, по-специално информация дали цената е фиксирана или променлива и когато е приложимо, за промоции и отстъпки. Основната договорна информация се подчертава от доставчика.

6. Доставчиците предлагат на крайните клиенти широк избор на методи на плащане. Тези методи на плащане не дискриминират клиентите. Уязвимите клиенти, посочени в член 26 от настоящата директива, и клиентите, засегнати от енергийна бедност, могат да получат по-благоприятни условия. Разликите в таксите, свързани с методите на плащане или системите за авансови плащания, са обективни, недискриминационни и пропорционални и не надвишават преките разходи, понесени от получателя на плащането за използването на конкретния метод на плащане или система за авансово плащане, в съответствие с член 62 от Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета ([46]).

7. Битовите клиенти, които имат достъп до системи за авансови плащания, не се поставят в по-неблагоприятно положение от системите за авансово плащане.

8. Доставчиците предоставят на крайните клиенти справедливи и прозрачни общи условия, които са формулирани на ясен и недвусмислен език и не включват извъндоговорни пречки за упражняването на правата на клиентите, например прекомерна договорна документация. Клиентите трябва да са защитени от непочтени и подвеждащи методи на продажба.

9. Крайните клиенти имат право на добро качество на обслужване и обработка на жалбите от своите доставчици. Доставчиците обработват жалбите по опростен, справедлив и бърз начин.

10. Доставчиците предоставят предварително на битовите клиенти за природен газ адекватна информация за алтернативните мерки за избягване на изключването от мрежата, с достатъчно предизвестие преди планираното изключване. Тези алтернативни мерки могат да включват информация за източници на подкрепа с цел избягване на изключването от мрежата, системи за авансови плащания, енергийни одити, консултантски услуги по енергийните въпроси, алтернативни разплащателни планове, съвети за управление на дълга или мораториуми върху изключването от мрежата и не водят до допълнителни разходи за клиентите, застрашени от изключване от мрежата.

11. Доставчиците предоставят на крайните клиенти окончателна изравнителна сметка след всяка смяна на доставчика не по-късно от шест седмици след осъществяване на смяната.

([46]) Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 г. за платежните услуги във вътрешния пазар, за изменение на директиви 2002/65/ЕО, 2009/110/ЕО и 2013/36/ЕС и Регламент (ЕС) № 1093/2010 и за отмяна на Директива 2007/64/ЕО (ОВ L 337, 23.12.2015 г., стр. 35).

Член 12

Право на смяна и правила относно таксите за смяна

1. Клиентите имат право да сменят доставчиците на природен газ и водород или да сменят участниците на пазара на природен газ и водород. Държавите членки гарантират, че клиент, който спазва договорните условия и желае да смени своя доставчик или участник на пазара, има право да извърши смяната във възможно най-кратък срок и при всички случаи не по-късно от три седмици след датата на искането. До 1 януари 2026 г. техническият процес на смяна на доставчика или участника на пазара трябва да отнема не повече от 24 часа и да е възможен във всеки един работен ден.

2. Държавите членки гарантират, че правото на смяна на доставчика или на участника на пазара се предоставя на клиентите по недискриминационен начин по отношение на разходи, усилия и време.

3. Държавите членки гарантират, че най-малко на битовите клиенти, микропредприятията и малките предприятия не се налагат никакви такси за смяна, свързана с преминаването към природен газ и водород, включително когато доставката на газ е свързана или в пакет с други услуги, оборудване или продукти. Държавите членки могат обаче да разрешат на доставчиците или на участниците на пазара да начисляват на клиентите си такси за прекратяване на договора, когато тези клиенти прекратяват по своя воля срочен договор за доставка с фиксирана цена преди изтичането му, при условие че тези такси:

а) са част от договор, доброволно сключен от клиента; и

б) са били ясно съобщени на клиента преди сключването на договора.

Подобни такси са пропорционални и не надвишават преките икономически загуби на доставчика или на участника на пазара, произтичащи от прекратяването на договора от клиента. В случай на пакетни оферти клиентите могат да прекратят индивидуалните услуги по договора. Тежестта на доказване на преките икономически загуби се поема от доставчика или участника на пазара. Допустимостта на таксите за прекратяване на договор се следи от регулаторния орган или от друг компетентен национален орган.

4. Битовите клиенти на природен газ и водород имат право да участват в схеми за колективна смяна. Държавите членки премахват всички регулаторни или административни пречки за колективната смяна и осигуряват рамка, която гарантира максимална защита за потребителите от злоупотреби.

5. Държавите членки гарантират, че информацията за смяната на доставчика се предоставя на крайните клиенти в удобен за ползване формат, включително чрез единните точки за контакт, посочени в член 24.

6. Държавите членки гарантират, че на клиентите се предоставя правото да прекратяват своите договори за доставка на газ в кратък срок.

Член 13

Права и защита на потребителите във връзка с постепенното премахване на природния газ

Когато изключването на ползвателите на мрежата съгласно член 38, параграф 6 е разрешено, държавите членки гарантират, че:

а) са проведени консултации със засегнатите ползватели на мрежата и други имащи отношение заинтересовани страни, по-специално потребителски организации;

б) ползвателите на мрежата, крайните клиенти и съответните заинтересовани страни са информирани достатъчно рано за планираната дата, процедурата за изключване, планираните стъпки и съответния график;

в) крайните клиенти получават информация и имат достъп до достатъчно съвети относно вариантите за устойчиво отопление, както и информация относно финансовата подкрепа чрез съответните органи, които трябва да бъдат определени от националните органи, включително обслужване на едно гише, установено съгласно членове 21 и 22 от Директива (ЕС) 2023/1791 и член 18 от Директива (ЕС) 2024/1275 на Европейския парламент и на Съвета ([47]), и звената за контакт, създадени или определени съгласно член 16, параграф 3 от Директива (ЕС) 2018/2001;

г) при планирането и осъществяването на постепенното премахване на природния газ надлежно се вземат предвид специфичните нужди на уязвимите клиенти, посочени в член 26, и клиентите, засегнати от енергийна бедност и, когато е приложимо, се предприемат подходящи мерки с цел премахване на неблагоприятните последици от постепенното премахване на природния газ, като вземат предвид насоките, посочени в член 27, които могат да включват използването на публично финансиране и механизми за финансиране, създадени на равнището на Съюза;

д) всяко прехвърляне на финансови средства между регулирани услуги следва правилата, определени в член 5 от Регламент (ЕС) 2024/1789, и няма дискриминация между различните категории клиенти и между енергоносителите.

Член 14

Инструменти за сравнение за природния газ

1. Държавите членки гарантират, че поне битовите клиенти на природен газ, както и микропредприятията и малките предприятия с очаквано годишно потребление под 100 000 kWh, имат безплатен достъп до най-малко един инструмент за сравняване на офертите на доставчиците, включително пакетните оферти. Клиентите получават информацията за наличието на тези инструменти или в своите сметки, или като приложение към тях, или по друг начин. Тези инструменти най-малко:

а) са независими от участниците на пазара и гарантират, че предприятията за природен газ се третират еднакво при резултатите от търсенето;

б) съдържат ясно указание за своите собственици и физическото или юридическото лице, което отговаря за функционирането и контрола на инструмента, както и информация относно начина на финансиране на инструментите;

в) определят ясни и обективни критерии, въз основа на които се извършва сравнението, включително услугите, и ги оповестяват;

г) използват ясен и недвусмислен език;

д) предоставят точна и актуална информация и посочват кога е извършена последната актуализация на тази информация;

е) са достъпни за хората с увреждания, като се предоставят в лесна за сетивно възприемане, функционално пригодна, разбираема и стабилна форма;

ж) осигуряват ефективна процедура за съобщаване на наличието на неточна информация относно публикуваните оферти;

з) извършват сравнения, като същевременно ограничават изискваните лични данни до данните, които са строго необходими за сравненията;

и) указват ясно дали цената е фиксирана или променлива и продължителността на договора.

Държавите членки гарантират, че поне един инструмент обхваща целия пазар на природен газ. Когато повече инструменти обхващат пазара, те включват колкото е възможно по-пълен спектър от оферти за природен газ, обхващащи значителна част от пазара, а когато инструментите не обхващат целия пазар, това се съобщава ясно преди показването на резултатите.

Доставчиците и съответните посредници предоставят съответните си оферти на поне един инструмент за сравнение на цените, който обхваща целия пазар.

Доставчиците гарантират, че информацията, предоставена на оператора на инструмента за сравнение, е точна и актуална.

([47]) Директива (ЕС) 2024/1275 на Европейския парламент и на Съвета от 24 април 2024 г. относно енергийните характеристики на сградите (ОВ L, 2024/1275, 8.5.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1275/oj).

2. Операторът на инструментите може да бъде всеки субект, включително частни дружества и публични органи или структури.

3. Държавите членки могат да изискват инструментите за сравнение, посочени в параграф 1, да включват сравнителни критерии във връзка с естеството на услугите, предлагани от доставчиците, включително единичната цена, всички такси, както и информация за отстъпките и когато е приложимо — екологичните показатели.

При определянето на тези критерии държавите членки се консултират със съответните заинтересовани страни.

4. Държавите членки назначават компетентен орган, който да отговаря за издаването на знак за доверие на инструментите за сравнение, които отговарят на изискванията, посочени в параграф 1, и да гарантира, че инструментите за сравнение, получили такъв знак за доверие, продължават да отговарят на тези изисквания. Този компетентен орган е независим от участниците на пазара и операторите на инструменти за сравнение.

5. Всеки инструмент, с който се сравняват офертите на участниците на пазара, може да кандидатства за знак за доверие, както е посочено в параграф 4, на доброволна и недискриминационна основа.

6. Чрез дерогация от параграфи 4 и 5 държавите членки могат да решат да не издават знак за доверие на инструментите за сравнение, ако публичен орган или публична структура предоставя инструмент за сравнение, който отговаря на изискванията, посочени в параграф 1.

Член 15

Активни клиенти на пазара на природен газ

1. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти, по-конкретно от селскостопанския или публичния сектор, запазвайки правата си на крайни клиенти, както са установени в настоящата директива, имат право да действат като активни клиенти, без да са обект на непропорционални или дискриминационни технически изисквания, административни изисквания, процедури и такси, и такси за достъп до мрежата, които не отразяват разходите.

2. Държавите членки гарантират, че активните клиенти:

а) имат право да действат пряко;

б) имат право да продават произведения от самите тях природен газ от възобновяеми източници, като използват системата за природен газ;

в) имат право да участват в схемите за енергийна ефективност и за изместване на търсенето;

г) имат право да възлагат на трета страна управлението на инсталациите, необходими за тяхната дейност, включително инсталирането, експлоатацията, управлението на данни и поддръжката, без третата страна да се счита за активен клиент;

д) са предмет на отразяващи разходите, прозрачни и недискриминационни такси за достъп до мрежата, които гарантират, че те допринасят по подходящ и балансиран начин за разпределяне на общите разходи за системата;

е) носят финансова отговорност за причинените от тях дисбаланси в системата за природен газ или трябва да делегират своята отговорност за балансирането в съответствие с член 3, буква д) от Регламент (ЕС) 2024/1789.

3. Държавите членки могат да предвидят в своето национално право различни разпоредби за индивидуалните и съвместно действащите активни клиенти, при условие че всички права и задължения, уредени в настоящия член, се прилагат за всички активни клиенти. Всяко различно третиране на съвместно действащите активни клиенти трябва да бъде пропорционално и надлежно обосновано.

4. Държавите членки гарантират, че активните клиенти, които притежават съоръжения за съхранение на газ от възобновяеми източници:

а) имат право на присъединяване към мрежата в рамките на разумен срок, след като подадат съответно заявление, при условие че са изпълнени всички необходими условия, като например отговорност за балансиране;

б) не са предмет на двойни такси, включително такси за достъп до мрежата, за съхранявания в техните обекти газ от възобновяеми източници, който остава в рамките на техния обект;

в) не са предмет на непропорционални лицензионни изисквания или такси;

г) имат право да предоставят едновременно няколко услуги, ако това е технически осъществимо.

Член 16

Сметки и информация за фактурирането

1. Държавите членки гарантират, че сметките и информацията за фактурирането са точни, лесни за разбиране, ясни, кратки, удобни за ползване и представени по начин, който улеснява сравняването от крайните клиенти, и че те отговарят на минималните изисквания, определени в приложение I. При поискване крайните клиенти получават ясно и разбираемо обяснение за начина на изчисляване на сметката им, особено когато сметките не се основават на действителното потребление.

2. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти получават всички свои сметки и информацията за фактурирането безплатно.

3. Държавите членки гарантират, че на крайните клиенти се предлага избираем вариант за електронни сметки и електронна информация за фактурирането, както и гъвкави условия за самото плащане на сметките.

4. Когато договорът предвижда бъдеща промяна на продукт, цена или отстъпка, това трябва да се посочи в сметката заедно с датата, на която е направена промяната.

5. Държавите членки се консултират с организации на потребителите, когато обмислят промени в изискванията за съдържанието на сметките.

Член 17

Интелигентни измервателни системи в системата за природен газ

1. С цел допълване на мерките за енергийна ефективност, приети съгласно директиви (ЕС) 2023/1791 и (ЕС) 2024/1275, и допълнително овластяване на крайните клиенти държавите членки или, когато държавите членки са предвидили това — регулаторните органи настоятелно препоръчват предприятията за природен газ да оптимизират потреблението на природен газ, посредством, *inter alia*, предоставяне на услуги по управление на енергията и въвеждане на интелигентни измервателни системи в съответствие с параграф 2 от настоящия член, които са оперативно съвместими, по-конкретно със системите за управление на потреблението на енергия от потребителите и с интелигентните мрежи, в съответствие с приложимите правила на Съюза за защита на данните.

2. Държавите членки пристъпват към внедряването на своя територия на интелигентни измервателни системи само след оценка на разходите и ползите, която се извършва в съответствие с принципите, посочени в приложение II, като определят нетните ползи за клиентите, произтичащи от използването на интелигентни измервателни уреди, и от приемането на оферти, включващи използването на интелигентни измервателни уреди. В своята оценка на разходите и ползите държавите членки могат да правят отделни оценки и да оценяват въздействието на внедряването на интелигентни измервателни системи за различните категории клиенти и групи клиенти, като например домакинствата, микропредприятията, МСП и промишлеността.

3. Държавите членки, които пристъпват към внедряването на интелигентни измервателни системи, приемат и публикуват минималните функционални и технически изисквания за интелигентните измервателни системи, които ще бъдат въвеждани на територията им, в съответствие с разпоредбите, посочени в член 19 и приложение II. Държавите членки гарантират оперативната съвместимост на тези интелигентни измервателни системи, както и тяхната способност да предоставят резултати за системите за управление на потреблението на енергия от потребителите. Във връзка с това държавите членки обръщат надлежно внимание на използването на съответните стандарти, включително на стандартите, които позволяват оперативна съвместимост, най-добрите практики и значението на развитието на интелигентните мрежи и на вътрешния пазар на природен газ.

4. Държавите членки, които пристъпват към внедряването на интелигентни измервателни системи, гарантират предоставянето на ясна и разбираема информация и съвети на клиентите относно ползите от интелигентните измервателни уреди, след като са се консултирали с органите за защита на потребителите и други имащи отношение организации. Тази информация най-малко:

а) включва съвети относно начина, по който групи клиенти могат да използват своите интелигентни измервателни системи, за да подобряват енергийната си ефективност;

б) застъпва специфичните нужди на клиентите, засегнати от енергийна бедност, или уязвимите клиенти, посочени в член 26 от настоящата директива, като например лица с увредено зрение или слух и лица с ниско ниво на грамотност, включително чрез стратегии за приобщаване съгласно определението в член 2, точка 55 от Директива (ЕС) 2023/1791;

5. Държавите членки, които пристъпват към внедряването на интелигентни измервателни системи, гарантират, че крайните клиенти допринасят за посрещането на разходите, свързани с внедряването, по прозрачен и недискриминационен начин, като същевременно се отчитат дългосрочните ползи за цялата верига на стойността, включително ползите за експлоатацията на мрежата, при изчисляването на таксите за достъп до мрежата, приложими към клиентите, или плащаните от тях други такси. Държавите членки или, ако държавите членки са предвидили това — определените компетентни органи, извършват редовно наблюдение на това внедряване на своята територия, за да следят предоставянето на ползи за клиентите.

6. Когато внедряването на интелигентни измервателни системи получи отрицателна оценка в резултат от оценката на разходите и ползите, посочена в параграф 2, държавите членки гарантират, че оценката се преразглежда в отговор на значителни промени в основните допускания и в отговор на технологичните и пазарните тенденции. Държавите членки уведомяват Комисията за резултатите от своята актуализирана оценка на разходите и ползите, когато тя стане налична.

7. Разпоредбите за интелигентни измервателни системи в настоящата директива се прилагат за бъдещите инсталации и за инсталациите, които заменят по-стари интелигентни измервателни уреди. Интелигентните измервателни системи, които вече са били инсталирани или „започването на работа“ по които е било преди 4 август 2024 г., могат да останат в експлоатация през целия им експлоатационен срок. Ако обаче интелигентните измервателни системи не отговарят на изискванията на член 19 и приложение II, те не могат да останат в експлоатация след 5 август 2036 г.

8. За целите на параграф 7 „започване на работа“ означава започване на строителните работи по инвестицията или поемане на първия твърд ангажимент за поръчване на оборудване или други ангажименти, които правят инвестицията необратима, в зависимост от това кое от двете настъпи първо. Закупуването на земя и подготвителните работи, като например получаване на разрешителни и провеждане на предварителни проучвания за осъществимост, не се считат за „започване на работа“. При придобиване на предприятия под „започването на работа“ се разбира моментът на придобиване на активи, пряко свързани с придобитото предприятие.

Член 18

Интелигентни измервателни системи в системата за водород

1. Държавите членки гарантират внедряването на интелигентни измервателни системи, които могат точно да измерват потреблението и да предоставят информация за действителното време на използване и които могат да предават и получават данни за целите на информацията, наблюдението и контрола, като използват някаква форма на електронна комуникация.

2. Независимо от параграф 1 от настоящия член задължението за внедряване подлежи на оценка на разходите и ползите, най-малко по отношение на битовите клиенти, която се предприема съгласно принципите, посочени в приложение II.

3. Държавите членки гарантират сигурността на интелигентните измервателни системи и съответните системи за предаване на данни, както и неприкосновеността на личния живот на крайните клиенти съгласно съответното право на Съюза в областта на защитата на данните и неприкосновеността на личния живот, а също оперативната съвместимост на тези системи и спазването на подходящи стандарти.

4. Посредством актове за изпълнение Комисията приема изисквания за оперативна съвместимост на интелигентните измервателни уреди, както и процедури за осигуряване на достъп до данните, постъпващи от тези интелигентни измервателни системи, за отговарящите на условията лица. Тези актове за изпълнение се приемат в съответствие с процедурата по консултиране, посочена в член 91, параграф 2.

5. Държавите членки, които пристъпват към внедряването на интелигентни измервателни системи, гарантират, че крайните клиенти допринасят за посрещането на разходите, свързани с внедряването, по прозрачен и недискриминационен начин, като същевременно се отчитат дългосрочните ползи за цялата верига на стойността, включително за експлоатацията на мрежата, при изчисляването на таксите за достъп до мрежата, приложими към клиентите, или плащаните от тях други такси. Държавите членки извършват редовно наблюдение на внедряването им на своята територия, за да следят предоставянето на ползи за клиентите.

6. Когато внедряването на интелигентни измервателни системи получи отрицателна оценка в резултат от оценката на разходите и ползите, посочена в параграф 2, държавите членки гарантират, че оценката се преразглежда периодично в отговор на значителни промени в основните допускания и в отговор на технологичните и пазарните тенденции. Държавите членки уведомяват Комисията за резултатите от своята актуализирана оценка на разходите и ползите, когато тя стане налична.

Член 19

Функции на интелигентните измервателни системи в системата за природен газ

Когато внедряването на интелигентни измервателни системи получи положителна оценка в резултат на оценката на разходите и ползите, посочена в член 17, параграф 2, или когато интелигентните измервателни системи се внедряват систематично след 4 август 2024 г., държавите членки внедряват тези системи в съответствие с европейските стандарти, приложение II и следните изисквания:

а) интелигентните измервателни системи измерват точно действителното потребление на природен газ и са в състояние да предоставят на крайните клиенти информация относно действителното време на използване, включително проверени данни за предходното потребление, предоставяни по лесен и сигурен начин и визуализирани за крайните клиенти при поискване и без допълнителни разходи, както и непроверените най-нови налични данни за потреблението, предоставяни по лесен и сигурен начин и без допълнителни разходи на крайните клиенти, чрез стандартизиран интерфейс или чрез достъп от разстояние, с цел подпомагане на автоматизирани програми за енергийна ефективност и други услуги;

б) сигурността на интелигентните измервателни системи и предаването на данни са в съответствие с приложимите правила на Съюза в областта на сигурността, като се вземат надлежно предвид най-добрите налични техники, за да се осигури най-високо равнище на защита от кибератаки, като същевременно се имат предвид разходите и принципът на пропорционалност;

в) правото на неприкосновеност на личния живот на крайните клиенти и защитата на техните данни са в съответствие с приложимите правила на Съюза относно защита на данните и неприкосновеността на личния живот;

г) при поискване от крайните клиенти данните относно тяхното потребление на природен газ се предоставят на тези клиенти в съответствие с актовете за изпълнение, приети съгласно член 23, посредством стандартизиран комуникационен интерфейс или посредством достъп от разстояние, или на трета страна, която действа от тяхно име, в лесноразбираем формат, което им дава възможност да сравняват офертите въз основа на съпоставяне;

д) на крайните клиенти се предоставят подходящи съвети и информация преди или в момента на инсталиране на интелигентните измервателни уреди, по-специално относно техния пълен потенциал по отношение на управлението на отчитането на показанията и следенето на енергопотреблението, както и относно събирането и обработката на лични данни в съответствие с приложимите правила на Съюза за защита на данните;

е) интелигентните измервателни системи дават възможност измерванията на крайните клиенти и уреждането на задълженията им да се извършват в рамките на най-кратките срокове за уреждане на дисбаланси на националния пазар.

За целите на буква г) крайните клиенти имат възможност да извличат своите данни от измерването или да ги предават на друго лице без допълнителни разходи в съответствие с правото си на преносимост на данните съгласно приложимите правила на Съюза за защита на данните.

Член 20

Право на интелигентен измервателен уред за природен газ

1. Когато внедряването на интелигентни измервателни системи е оценено отрицателно в резултат на оценката на разходите и ползите, посочена в член 17, параграф 2, и когато интелигентните измервателни системи не се внедряват систематично, държавите членки гарантират, че клиентите имат право, ако пожелаят и поемат свързаните с това разходи, да получат инсталиран интелигентен измервателен уред при справедливи, разумни и разходоефективни условия или, когато е приложимо, уредът да бъде модернизиран, така че новият или модернизираният интелигентен измервателен уред:

а) да е оборудван, когато това е технически осъществимо, с функционалните възможности, посочени в член 19, или с минималния набор от функционални възможности, които се определят и публикуват от държавите членки на национално равнище в съответствие с приложение II;

б) да е оперативно съвместим и да може да осъществява желаните връзки с инфраструктурата за измерване на системите за управление на потреблението на енергия на потребителите.

2. Когато постъпи искане за инсталиране на интелигентен измервателен уред от страна на клиент съгласно параграф 1 държавите членки или, ако държави членки са предвидили това — определените компетентни органи:

а) гарантират, че в офертата, отправена към клиента, пожелал инсталирането на интелигентен измервателен уред, изрично се посочват и ясно се описват:

i) функциите и оперативната съвместимост, които може да поддържа интелигентният измервателен уред, а също и услуги, които могат да бъдат предоставени, и ползите, които могат реално да бъдат извлечени от притежаването на конкретния интелигентен измервателен уред в конкретния момент;

ii) всякакви свързани с това разходи, които трябва да бъдат поети от клиента;

б) гарантират, че интелигентният измервателен уред се инсталира в разумен срок и при всички случаи не по-късно от четири месеца след като клиентът отправи искането;

в) редовно и при всички положения поне веднъж на всеки две години преразглеждат и правят обществено достояние свързаните с инсталирането разходи, като проследяват тяхното развитие в резултат на технологичните разработки и евентуалните осъвременявания на измервателната система.

Член 21

Традиционни измервателни уреди за природен газ

1. Когато крайните клиенти не разполагат с интелигентни измервателни уреди за природен газ, държавите членки гарантират, че са им предоставени индивидуални традиционни измервателни уреди, които точно измерват действителното потребление. Държавите членки могат да освободят битовите клиенти, които не използват природен газ за отопление, от това изискване, когато внедряването на такива измервателни уреди не е технически възможно, финансово разумно или пропорционално на потенциалните икономии на енергия. Това освобождаване може да бъде разширено, така че да включва и небитови клиенти, намиращи се в сгради, в които по-голямата част от клиентите са битови клиенти, отговарящи на условията за освобождаването, ако такова внедряване не е технически осъществимо.

2. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти на природен газ имат възможност лесно да отчитат показанията на своите традиционни измервателни уреди, както директно, така и посредством интерфейс онлайн или друг подходящ интерфейс.

Член 22

Управление на данните

1. При създаването на правилата по отношение на управлението и обмена на данни държавите членки или, когато държавите членки са предвидили това — определените компетентни органи, определят правилата за достъп на отговарящите на условията лица до данните на крайния клиент съгласно настоящия член и приложимата правна уредба на Съюза. За целите на настоящата директива данните следва да включват данни относно измерването и потреблението, както и данни, изисквани за прехвърлянето на клиенти, и други услуги.

2. Държавите членки организират управлението на данните с цел да се гарантира ефективен и сигурен достъп и обмен на данни, както и защита и сигурност на данните.

Независимо от модела за управление на данните, прилаган във всяка държава членка, лицата, отговорни за управлението на данните, предоставят на всяко отговарящо на условията лице достъп до данните на крайния клиент в съответствие с параграф 1. Отговарящите на условията лица разполагат с поисканите данни по недискриминационен начин и едновременно. Достъпът до данните трябва да е лесен, като същевременно съответните процедури за получаване на достъп до данните се оповестяват.

3. Правилата относно достъпа до данни и съхраняването им за целите на настоящата директива са в съответствие с приложимото право на Съюза.

Обработването на лични данни в рамките на настоящата директива се извършва в съответствие с Регламент (ЕС) 2016/679.

4. Държавите членки или, когато държавите членки са предвидили това — определените компетентни органи, упълномощават и сертифицират лицата, които отговарят за управлението на данните, или, когато е приложимо, упражняват надзор над тях, с цел да се гарантира, че те спазват изискванията на настоящата директива.

Без да се засягат задачите на длъжностните лица по защита на данните, определени в Регламент (ЕС) 2016/679, държавите членки могат да решат да изискат от лицата, които отговарят за управлението на данните, да назначат служители по съответствието, които да отговарят за наблюдението на изпълнението на мерките, взети от тези лица с цел гарантиране на недискриминационен достъп до данните и спазване на изискванията на настоящата директива.

С оглед на изпълнението на задълженията по настоящия параграф държавите членки могат да назначават служители или органи по съответствието, посочени в член 46, параграф 2, буква г) от настоящата директива.

5. Когато крайните клиенти осъществяват достъп до данните си или отправят искане за предоставяне на техните данни, за това не им се начисляват допълнителни такси.

Държавите членки отговарят за определяне на съответните такси за достъп до данните от отговарящи на условията лица.

Държавите членки гарантират, че таксите, начислявани от регулираните субекти, които предоставят услуги, свързани с данни, са адекватни и надлежно обосновани.

Член 23

Изисквания за оперативна съвместимост и процедури за достъп до данни на пазара на природен газ

1. С цел да се насърчи конкуренцията на пазара на природен газ на дребно и да се избегнат прекомерните административни разходи за отговарящите на условията лица, държавите членки улесняват пълната оперативна съвместимост на енергийните услуги в рамките на Съюза.

2. Посредством актове за изпълнение Комисията приема изискванията за оперативна съвместимост и недискриминационните и прозрачни процедури за достъп до данните, посочени в член 22, параграф 1. Тези актове за изпълнение се приемат в съответствие с процедурата по консултиране, посочена в член 91, параграф 2.

3. Държавите членки гарантират, че предприятията за природен газ прилагат изискванията за оперативна съвместимост и процедурите, посочени в параграф 2. Тези изисквания и процедури се основават на съществуващите национални практики.

Член 24

Единни точки за контакт

Държавите членки гарантират, че са създадени единни точки за контакт, които да предоставят на всички клиенти, включително на тези без достъп до интернет, цялата необходима информация относно техните права, сертифицираните инструменти за сравнение, наличните мерки за подкрепа, включително насочените към уязвимите клиенти, посочени в член 26 от настоящата директива, приложимото право и механизмите за извънсъдебно уреждане на спорове, с които разполагат в случай на спор. Тези единни точки за контакт могат да са част от пунктовете за обща информация за потребители и могат да съвпадат с единните точки за контакт в сектора на електроенергията, посочени в член 25 от Директива (ЕС) 2019/944, или звената за контакт, създадени съгласно член 16, параграф 3 от Директива (ЕС) 2018/2001, и звената за обслужване на едно гише, създадени съгласно членове 21 и 22 от Директива (ЕС) 2023/1791 и член 18 от Директива (ЕС) 2024/1275. Държавите членки насърчават съгласуването между единните точки за контакт, създадени съгласно настоящата директива, и органите, създадени съгласно посочените правни актове на Съюза.

Член 25

Извънсъдебно разрешаване на спорове

1. Държавите членки гарантират, че крайните клиенти имат достъп до опростен, справедлив, разумен, прозрачен, независим, разходоефективен и ефикасен механизъм за извънсъдебно разрешаване на спорове във връзка с правата и задълженията, установени по силата на настоящата директива чрез независим механизъм като енергиен омбудсман или орган за защита на потребителите или чрез регулаторен орган. Когато крайният клиент е потребител по смисъла на Директива 2013/11/ЕС на Европейския парламент и на Съвета ([48]), тези извънсъдебни механизми за разрешаване на спорове отговарят на изискванията за качество, установени в посочената директива, и ако е необходимо, предвиждат системи за възстановяване и компенсация.

2. Ако е необходимо, държавите членки гарантират, че структурите за алтернативно разрешаване на спорове оказват сътрудничество, за да предоставят опростени, справедливи, прозрачни, независими, ефективни и ефикасни механизми за извънсъдебно разрешаване на спорове във връзка с всякакви спорове, които възникват по отношение на продукти или услуги, които са свързани с продукти или услуги, попадащи в обхвата на настоящата директива, или са част от пакети, включващи такива продукти или услуги.

3. Участието на предприятията за природен газ в механизмите за извънсъдебно разрешаване на спорове на битовите клиенти е задължително, освен ако съответната държава членка докаже пред Комисията, че други механизми са еднакво ефективни.

([48]) Директива 2013/11/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2013 г. за алтернативно решаване на потребителски спорове и за изменение на Регламент (ЕО) № 2006/2004 и Директива 2009/22/ЕО (Директива за АРС за потребители) (ОВ L 165, 18.6.2013 г., стр. 63).

4. Без да се засяга Директива 2013/11/ЕС, държавите членки оценяват функционирането на своите механизми за извънсъдебно разрешаване на спорове, посочени в настоящия член.

Член 26

Защита на уязвими клиенти и клиенти, засегнати от енергийна бедност

1. Държавите членки вземат подходящи мерки да защитят крайните клиенти и по-конкретно осигуряват наличието на адекватни защитни мерки за защита на уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност. В този контекст всяка държава членка определя понятието „уязвими клиенти“, което може да се отнася до енергийната бедност. Определението за уязвими клиенти се съгласува с понятието „уязвим клиент“, както е определено от съответната държава членка съгласно член 28 от Директива (ЕС) 2019/944.

2. По-специално държавите членки вземат подходящи мерки, за да защитят крайните клиенти в отдалечени райони, които са свързани към системата за природен газ или водород. Държавите членки осигуряват високи нива на защита на потребителите, особено що се отнася до прозрачността на условията на договорите, и конкурентни, прозрачни и недискриминационни цени, общата информация и механизмите за разрешаване на спорове.

Член 27

Енергийна бедност и извеждане от експлоатация на газоразпределителната мрежа за природен газ

Комисията предоставя насоки относно защитата на уязвимите клиенти и клиентите, засегнати от енергийна бедност по време на планирането и осъществяването на постепенното премахване на природния газ или при извеждането от експлоатация на газоразпределителни мрежи за природен газ, по-специално за да гарантира, че специфичните нужди на тези клиенти са надлежно взети предвид в съответствие с член 13, параграф 1, буква г).

Член 28

Защита от изключване

1. Държавите членки предприемат мерки за предотвратяване на изключването на уязвими клиенти и засегнати от енергийна бедност клиенти. По отношение на уязвимите клиенти тези мерки се прилагат при спазване на член 26.

Когато уведомяват Комисията за своите мерки за транспониране на настоящата директива, държавите членки обясняват връзката между първа алинея и съответните части от националните инструменти за транспониране.

2. Държавите членки гарантират, че доставчиците не прекратяват договори с клиенти или не ги изключват на основания, по отношение на които съответният доставчик разглежда жалба в съответствие с член 11, параграф 9 или които са предмет на извънсъдебно разрешаване на спорове в съответствие с член 25 и не засягат договорните права и задължения на страните. Държавите членки могат да предприемат подходящи мерки за избягване на злоупотреба с процесуални права.

3. За да дадат възможност на клиентите да избягват изключване, държавите членки предприемат подходящи мерки, които може да включват:

а) насърчаване на доброволни кодекси на доставчиците и клиентите с цел предотвратяване и управление на ситуации, при които клиентите просрочват задълженията си, които могат да се отнасят до подпомагане на клиентите да управляват потреблението и разходите си за енергия, включително сигнализиране за необичайни пикови стойности или потребление на енергия, предлагане на подходящи гъвкави планове за плащане, мерки за консултации по отношение на задлъжнялостта, подобряване на комуникацията с клиентите и агенциите за подкрепа;

б) насърчаване на образованието и осведомеността на клиентите относно техните права и управлението на дълга; и

в) достъп до финансиране, ваучери или субсидии в помощ на плащането на сметките.

Член 29

Доставчик от последна инстанция

1. Държавите членки установяват режим на доставчик от последна инстанция или предприемат равностойни мерки, за да гарантират непрекъснатост на доставките поне за битовите клиенти. Доставчиците от последна инстанция се определят чрез справедлива, прозрачна и недискриминационна процедура.

2. Крайните клиенти, които биват прехвърлени към доставчици от последна инстанция, продължават да се ползват от правата си на клиенти.

3. Държавите членки гарантират, че доставчиците от последна инстанция своевременно съобщават своите условия на прехвърлените клиенти и осигуряват непрекъснатост на услугата за тези клиенти за срока, необходим за намирането на нов доставчик.

4. Държавите членки гарантират, че на крайните клиенти се предоставя информация и те се насърчават да преминат към пазарна оферта.

5. Държавите членки могат да изискат от доставчик от последна инстанция да доставя природен газ на битови клиенти и малки и средни предприятия, които не получават пазарни оферти, включително за целите на член 28, параграф 3. В такива случаи се прилагат условията, посочени в член 4.

ГЛАВА IV

ДОСТЪП НА ТРЕТИ СТРАНИ ДО ИНФРАСТРУКТУРАТА

Раздел 1

Достъп до инфраструктурата за природен газ

Член 30

Достъп на газ от възобновяеми източници и на нисковъглероден газ до пазара

Държавите членки дават възможност за достъп на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ до пазара и инфраструктурата, независимо дали съоръженията за производство на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ са свързани към газоразпределителни или газопреносни мрежи, като вземат предвид допусканията за развитието на производството, доставката и потреблението на природен газ в съответствие с член 55, параграф 2, буква е).

Член 31

Достъп на трети страни до разпределение и пренос на природен газ и терминали за ВПГ

1. Държавите членки осигуряват прилагането на система за достъп на трети страни до газопреносната и газоразпределителната система и съоръженията за ВПГ, на базата на публикувани тарифи, приложими за всички клиенти, включително предприятията за доставка, и които се прилагат обективно и без дискриминация между ползвателите на системата. Държавите членки гарантират, че тези тарифи или методиките, които определят изчисляването им, са одобрени преди влизането им в сила в съответствие с член 78 от регулаторен орган и че тези тарифи и методиките, когато се одобряват само методиките, са публикувани преди влизането им в сила.

2. Операторите на газопреносни системи имат достъп, ако е необходимо за извършването на дейността им, включително във връзка с трансграничен пренос, до мрежите на други оператори на газопреносни системи.

3. Настоящата директива не възпрепятства сключването на дългосрочни договори за газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ, при условие че те са съобразени с правилата за конкуренция на Съюза и допринасят за декарбонизирането. Не се сключват дългосрочни договори за доставката на конвенционален газ от изкопаеми източници с продължителност отвъд 31 декември 2049 г.

Член 32

Достъп до добивни газопроводни мрежи за природен газ

1. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че предприятията за природен газ и отговарящите на условията клиенти, където и да се намират, могат да получат достъп до добивни газопроводни мрежи, включително съоръжения, доставящи технически услуги, свързани с такъв достъп, в съответствие с настоящия член, с изключение на частите от такива мрежи и съоръжения, които се използват за местни добивни операции на площадка, където се добива природен газ. Мерките се нотифицират на Комисията в съответствие с член 94.

2. Достъпът, посочен в параграф 1, се осигурява по начин, определен от държавите членки съгласно съответните правни инструменти. Държавите членки следват целите за честен и открит достъп, постигайки конкурентен пазар на природен газ и избягвайки всякаква злоупотреба с господстващо положение, като вземат под внимание сигурността и редовността на доставките, капацитета, който е или може да се предостави на разположение по разумен начин, и опазването на околната среда. Следните нужди може да бъдат взети под внимание:

а) необходимостта да се откаже достъп, когато има несъвместимост на техническите спецификации, която не може да бъде преодоляна по адекватен начин;

б) необходимостта да се избегнат трудности, които не могат да бъдат преодолени по адекватен начин и биха могли да причинят вреда на ефективния, текущ и планиран бъдещ добив на въглеводороди, включително такъв от полета с маргинална икономическа жизнеспособност;

в) необходимостта да се зачитат надлежно обоснованите адекватни нужди на собственика или оператора на добивната газопроводна мрежа за пренос и преработка на природен газ и интересите на всички други потребители на добивната газопроводна мрежа или свързани преработващи или манипулационни съоръжения, които може да бъдат засегнати; и

г) необходимостта да прилагат своите закони и административни процедури, в съответствие с правото на Съюза, за даването на разрешение за добив или разработване на находища.

3. Държавите членки осигуряват наличието на процедури за разрешаване на спорове, включително орган, който е независим от страните и има достъп до цялата необходима информация, за да може споровете, свързани с достъпа до добивни газопроводни мрежи, да бъдат разрешавани експедитивно, като се вземат под внимание нуждите, посочени в параграф 2, и броят на страните, които може да вземат участие в договарянето на достъп до такива мрежи.

4. В случай на трансгранични спорове, се прилагат процедурите за разрешаване на спорове на държавата членка, която има компетентност над добивната газопроводна мрежа, която отказва достъп. Когато, при трансгранични спорове, повече от една държави членки покриват въпросната мрежа, съответните държави членки се консултират взаимно с оглед осигуряване на последователното прилагане на настоящата директива. Когато добивната газопроводна мрежа е с начало в трета държава и се свързва с най-малко една държава членка, заинтересованите държави членки се консултират помежду си, а държавата членка, в която е разположена първата входяща точка към мрежата на държавите членки, се консултира със съответната трета държава, в която е разположено началото на добивната газопроводна мрежа, за да се гарантира последователното прилагане на настоящата директива по отношение на съответната мрежа на територията на държавите членки.

Член 33

Достъп до съоръжения за съхранение на природен газ

1. За организиране на достъп до съоръжения за съхранение на природен газ и до временно съхранение, когато е технически или икономически необходимо за осигуряването на ефективен достъп до системата с цел доставка на клиенти, както и за организирането на достъп до спомагателните услуги, държавите членки могат да изберат едната от двете или и двете процедури, описани в параграфи 3 и 4. Тези процедури действат съгласно обективни, прозрачни и недискриминационни критерии.

При избора на процедурата за достъп до съоръжения за съхранение на природен газ съгласно настоящия член държавите членки вземат предвид резултатите от общите и националните оценки на риска, извършени съгласно член 7 от Регламент (ЕС) 2017/1938.

Регулаторните органи установяват и публикуват критериите, в съответствие с които трябва да бъде определен приложимият режим за достъп до съоръжения за съхранение на природен газ и до временно съхранение. Те правят обществено достояние или задължават операторите на системи за съхранение на природен газ и операторите на газопреносни системи и да направят обществено достояние данните относно това кои съоръжения за съхранение на природен газ или части от тях и какво временно съхранение се предлага съгласно различните процедури, посочени в параграфи 3 и 4.

2. Параграф 1 не се прилага за спомагателни услуги и временно съхранение, свързани със съоръжения за ВПГ и необходими за процеса на регазификация и последващата доставка към газопреносната система.

3. В случай на договорен достъп регулаторните органи вземат необходимите мерки, за да могат предприятията и отговарящите на условията клиенти вътре или извън територията, покрита от взаимносвързаната система, да договарят достъп до съоръжение за съхранение на природен газ и до временно съхранение, когато то е технически или икономически необходимо за осигуряването на ефективен достъп до системата, както и за организацията на достъп до други спомагателни услуги. Страните са задължени добросъвестно да договарят достъп до съоръжение за съхранение, до временно съхранение и до други спомагателни услуги.

Договорите за достъп до съоръжения за съхранение, до временно съхранение и до други спомагателни услуги се договарят със съответния оператор на система за съхранение на природен газ. Регулаторните органи изискват от операторите на системи за съхранение на природен газ и предприятията за природен газ да публикуват основните си търговски условия за използването на съоръжения за съхранение, на временно съхранение и на други спомагателни услуги веднъж годишно.

При изготвянето на тези условия операторите на системите за съхранение на природен газ се консултират с ползвателите на системата.

4. В случай на регулиран достъп регулаторните органи вземат необходимите мерки, за да предоставят на предприятията за природен газ и отговарящите на условията клиенти вътре или извън територията, покрита от взаимносвързаната система, право на достъп до съоръжения за съхранение, до временно съхранение и до други спомагателни услуги, на базата на публикувани тарифи или други условия и задължения за използването на тези съоръжения за съхранение и на временно съхранение, когато това е технически или икономически необходимо за осигуряването на ефективен достъп до системата, както и за организацията на достъп до други спомагателни услуги. Регулаторните органи се консултират с ползвателите на системата при изготвянето на тези тарифи или методиките за изчисляването им. Правото на достъп за отговарящите на условията клиенти може да бъде дадено, като им се предостави възможност да сключат договори за доставка с конкурентни предприятия, различни от собственика или оператора на мрежата или свързано предприятие.

Член 34

Директни газопроводи за природен газ

1. Държавите членки вземат всички необходими мерки, за да дадат възможност:

а) предприятията за природен газ, установени на тяхната територия, да доставят газ на отговарящи на условията клиенти чрез директен газопровод; и

б) всеки такъв клиент на тяхната територия да получава газ чрез директен газопровод от предприятия за природен газ.

2. В случаи, когато се изисква разрешение, като лиценз, разрешително, концесия, съгласие или одобрение, за изграждането или експлоатацията на директни газопроводи, държавите членки или посочени от тях компетентни органи излагат критериите за даване на разрешения за построяването или експлоатацията на директни газопроводи на тяхна територия. Тези критерии са обективни, прозрачни и недискриминационни.

3. Държавите членки може да предоставят разрешение за построяването на директен газопровод или при условията на отказ на достъп до системата на основание член 38, или при условията на откриване на процедура за уреждане на спор съгласно член 79.

Раздел 2

Достъп до инфраструктурата за водород

Член 35

Достъп на трети страни до мрежи за водород

1. Държавите членки гарантират наличието на система за регулиран достъп на трети страни до мрежи за водород, която работи въз основа на публикувани тарифи и се прилага обективно и без дискриминация между различните ползватели на мрежата за водород.

2. Държавите членки гарантират, че тарифите, посочени в параграф 1 от настоящия член, или методиките, които определят изчисляването им, са одобрени преди влизането им в сила в съответствие с член 78 от регулаторен орган и че тези тарифи — методиките, когато се одобряват само методиките — са публикувани преди влизането им в сила.

3. Операторите на мрежи за водород имат достъп, ако е необходимо за извършването на дейността им, включително във връзка с трансгранично транспортиране на водород, до мрежите за водород на други оператори.

4. До 31 декември 2032 г. дадена държава членка може да реши да не прилага параграф 1. В такъв случай държавата членка осигурява прилагането на система за договорен достъп на трети страни до мрежите за водород в съответствие с обективни, прозрачни и недискриминационни критерии. Регулаторните органи предприемат необходимите мерки, за да могат ползвателите на мрежи за водород да договарят достъп до тези мрежи и да гарантират, че страните са задължени да договарят достъп до мрежите за водород добросъвестно.

5. Когато се използва договорен достъп, съгласно посоченото в параграф 4, регулаторните органи предоставят насоки на ползвателите на мрежи за водород относно начина, по който договорените тарифи ще бъдат засегнати от въвеждането на регулиран достъп на трети страни.

Член 36

Достъп на трети страни до терминали за водород

1. Държавите членки гарантират прилагането на система за достъп на трети страни до терминалите за водород въз основа на договорен достъп по обективен, прозрачен и недискриминационен начин, като регулаторните органи предприемат необходимите мерки, за да могат ползвателите на терминали за водород да договарят достъп до тези терминали. Страните са задължени да договарят достъпа добросъвестно.

2. Регулаторните органи наблюдават условията за достъп на трети страни до терминалите за водород и тяхното въздействие върху пазара на водород и, когато е необходимо за защита на конкуренцията, предприемат мерки за подобряване на достъпа в съответствие с критериите, посочени в параграф 1.

Член 37

Достъп до съоръжения за съхранение на водород

1. Държавите членки гарантират прилагането на система за регулиран достъп на трети страни до съоръжения за съхранение на водород и до съоръжения за временно съхранение, когато това е технически и икономически необходимо за осигуряване на ефективен достъп до системата с цел доставка на клиенти, както и организирането на достъп до спомагателни услуги, като това става въз основа на публикувани тарифи и се прилага обективно и без дискриминация между различните ползватели на системата за водород. Държавите членки гарантират, че тези тарифи или методиките, които определят изчисляването им, са одобрени от регулаторния орган преди влизането им в сила в съответствие с член 78.

2. До 31 декември 2032 г. дадена държава членка може да реши да не прилага параграф 1. В такъв случай държавата членка гарантира прилагането на система за договорен достъп на трети страни до съоръжения за съхранение на водород и до съоръжения за временно съхранение, когато това е технически и икономически необходимо за осигуряване на ефективен достъп до системата с цел доставка на клиенти, както и организирането на достъп до спомагателни услуги, в съответствие с обективни, прозрачни и недискриминационни критерии. Регулаторните органи предприемат необходимите мерки, за да могат ползвателите на съоръжения за съхранение на водород да договарят достъп до съоръжения за съхранение на водород и да гарантират, че страните са задължени да договарят достъп до съоръженията за съхранение на водород добросъвестно.

3. Държавите членки могат да предвидят правата за капацитет, разпределени преди 5 август 2026 г. по система за договорен достъп на трети страни съгласно параграф 2, да се спазват до датата на изтичане на срока им и да не бъдат засегнати от прилагането на регулиран достъп на трети страни съгласно параграф 1.

Раздел 3

Отказ на достъп и свързване

Член 38

Отказ на достъп и свързване

1. Операторите на газопреносни системи, операторите на газоразпределителни системи и операторите на мрежите за водород може да откажат достъп до или присъединяване към системата за природен газ или водород на базата на липса на капацитет или липса на връзка.

2. Без да се засягат целите за декарбонизация на равнището на Съюза на национално равнище и съществуващите изисквания за намаляване на потреблението на газ от изкопаеми източници или преминаване към други източници, държавите членки вземат подходящи мерки, за да гарантират, че операторът на газопреносна система, операторът на газоразпределителна система или операторите на мрежите за водород, които откажат достъп до или присъединяване към системата за природен газ или системата за водород на базата на липса на капацитет или липса на връзка, ще направят необходимите подобрения доколкото това е икономически целесъобразно или когато потенциален клиент има желание да заплати за това.

3. Достъпът до системата за газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ може да бъде отказан само при спазване на членове 20 и 36 от Регламент (ЕС) 2024/1789.

4. Чрез дерогация от параграфи 1, 2 и 3 от настоящия член дадена държава гарантира, че на операторите на газопреносни системи и на операторите на газоразпределителни системи се разрешава да откажат достъп или свързване, или да изключват ползватели на мрежата за природен газ, по-специално за да се гарантира спазването на целта за неутралност по отношение на климата, определена в член 2, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/1119, при условие че:

а) планът за развитие на мрежата, създаден съгласно член 55, предвижда извеждането от експлоатация на газопреносната система или на съответни части от нея;

б) съответният национален орган е одобрил плана за извеждане от експлоатация на мрежата съгласно член 57, параграф 3;

в) съответният оператор на газоразпределителна мрежа, освободен от задължението да представи план за извеждане от експлоатация на мрежата съгласно член 57, параграф 5, е информирал съответния национален орган за извеждането от експлоатация на газоразпределителната мрежа или съответните части от нея.

5. Държавите членки, които разрешават отказ на достъп или на присъединяване или изключване на ползватели на мрежата съгласно параграф 4 от настоящия член, предвиждат регулаторна рамка за отказ на достъп или на присъединяване или за изключване, която се основава на обективни, прозрачни и недискриминационни критерии, установени от регулаторния орган, като се вземат предвид засегнатите интереси, съществуващите изисквания за намаляване на потреблението на природен газ или преминаване към други източници и съответните местни планове за отопление и охлаждане, установени съгласно член 25, параграф 6 от Директива (ЕС) 2023/1791. Държавите членки предприемат подходящи мерки за защита на ползвателите на мрежата в съответствие с член 13 от настоящата директива, когато позволяват изключване.

6. Всеки отказ на достъп или свързване и всяко изключване съгласно настоящия член се обосновават надлежно.

ГЛАВА V

ПРАВИЛА, ПРИЛОЖИМИ ЗА ОПЕРАТОРИТЕ НА ГАЗОПРЕНОСНИ СИСТЕМИ ЗА ПРИРОДЕН ГАЗ, ОПЕРАТОРИТЕ НА СИСТЕМИ ЗА СЪХРАНЕНИЕ НА ПРИРОДЕН ГАЗ И ОПЕРАТОРИТЕ НА СИСТЕМИ ЗА ВПГ

Член 39

Задължения на операторите на газопреносни системи за природен газ, операторите на системи за съхранение на природен газ или операторите на системи за ВПГ

1. Всеки оператор на газопреносна система за природен газ, оператор на система за съхранение на природен газ или оператор на система за ВПГ:

а) експлоатира, поддържа, развива или извежда от експлоатация в пазарни условия сигурни, надеждни и ефективни съоръжения за пренос на природен газ, съоръжения за съхранение на природен газ или съоръжения за ВПГ, с цел осигуряване на отворен пазар, като се съобразява надлежно с околната среда и климата и изпълнява задълженията, определени в Регламент (ЕС) 2024/1787, и предоставя подходящи средства за изпълнение на своите задължения, свързани с услугите;

б) не дискриминира ползватели на системата или групи ползватели на системата, особено в полза на свързаните с него предприятия;

в) предоставя на други оператори на газопреносни системи, други оператори на системи за съхранение на природен газ, други оператори на системи за ВПГ или други оператори на газоразпределителни системи достатъчно информация, за да се гарантира, че транспортирането и съхранението на природен газ стават по начин, съвместим със сигурната и ефективна експлоатация на взаимносвързаната система;

г) осигурява на ползвателите на системата информацията, която им е необходима за ефикасен достъп до системата.

2. Всеки оператор на газопреносна система осигурява достатъчен трансграничен капацитет, с оглед интегриране на европейската газопреносна инфраструктура, като се удовлетворят всички икономически адекватни и технически осъществими искания за капацитет и се вземе предвид сигурността на доставките на газ.

3. Операторите на газопреносни системи си сътрудничат с операторите на газоразпределителни системи с цел осигуряване на ефективното участие на участниците на пазара, свързани с тяхната мрежа за търговия на дребно, търговия на едро и балансиращите пазари.

4. Операторите на газопреносни системи осигуряват ефективно управление на качеството на газа в своите съоръжения в съответствие с приложимите стандарти за качество на природния газ.

5. Правилата, приети от операторите на газопреносни системи за балансиране на газопреносната система, са обективни, прозрачни и недискриминационни, включително правилата за таксуване на ползватели на техните мрежи за енергиен дисбаланс. Редът и условията за предоставянето на такива услуги от операторите на газопреносни системи, включително правилата и тарифите, се установяват съгласно методика, съвместима с член 78, параграф 7, по недискриминационен и съобразен с разходите начин, като тези условия се публикуват.

6. Държавите членки или — когато държавите членки са предвидили така — регулаторните органи може да изискат от операторите на газопреносни системи да се съобразяват с минимални стандарти за поддръжката и развитието на газопреносната система, включително капацитети за създаване на междусистемни връзки.

7. Държавите членки могат да предвидят, че едно или повече от задълженията, посочени в параграф 1 от настоящия член, се възлагат на оператор на газопреносна система, различен от собственика на газопреносната система, за която иначе биха били приложими въпросните задължения. Операторът на газопреносна система, на когото са възложени задълженията, трябва да е сертифициран съгласно модела за отделяне на собствеността, модела за независим системен оператор или модела за независим оператор на газопреносна система, и да отговаря на изискванията, посочени в член 60, но не е необходимо да притежава газопреносната система, за която е отговорен.

8. Оператор на газопреносна система, който притежава газопреносната система, отговаря на изискванията, предвидени в глава IX, и е сертифициран в съответствие с член 71. Това не засяга възможността операторите на газопреносни системи, които са сертифицирани съгласно модела за отделяне на собствеността, модела за независим системен оператор или модела за независим оператор на газопреносна система, да делегират определени задачи по собствена инициатива и под техен надзор на други оператори на газопреносни системи, които са сертифицирани съгласно модела за отделяне на собствеността, модела за независим системен оператор или модела за независим оператор на газопреносна система, когато това делегиране на задачи не застрашава правата за ефективно и независимо вземане на решения на делегиращия оператор на газопреносна система.

9. Операторите на системи за ВПГ, операторите на газопреносни системи и операторите на системи за съхранение на природен газ си сътрудничат в рамките на дадена държава членка и на регионално равнище, за да осигурят най-ефикасното използване на капацитета на съоръженията и на синергиите между тези съоръжения, като вземат предвид цялостността и експлоатацията на системата и като избягват създаването на ограничения за експлоатацията на съоръженията за ВПГ и съоръженията за съхранение на природен газ.

10. Операторите на газопреносни системи набавят енергията, която използват за осъществяване на дейността си, по прозрачни, недискриминационни и пазарно основани процедури.

Член 40

Поверителност за операторите на газопреносни системи и собствениците на газопреносни системи

1. Без да се засяга член 74 или други правни задължения за разкриване на информация, всеки оператор на газопреносна система, оператор на система за съхранение на природен газ или оператор за ВПГ и всеки собственик на газопреносна система запазва поверителността на чувствителната търговска информация, получена при извършването на дейността му, и предотвратява разкриването по дискриминационен начин на информация за собствената си дейност, която може да доведе до търговски предимства. Ако операторът на газопреносна система, операторът на система за съхранение на природен газ, операторът на система за ВПГ или собственикът на газопреносна система е част от вертикално интегрирано предприятие, той не разкрива по-специално никаква чувствителна търговска информация на останалите части на вертикално интегрираното предприятие, които не са оператори на газопреносни системи, оператори на газоразпределителни системи или оператори на мрежа за водород, освен ако това не е необходимо за извършването на търговска сделка. За да се осигури изцяло спазването на правилата за отделяне на информацията, държавите членки гарантират, че собственикът на газопреносната система, включително, в случай на комбиниран оператор, операторът на газоразпределителна система и останалите части от предприятието, които не са оператори на газопреносни системи или оператори на газоразпределителни системи, или оператори на мрежи за водород, не използват съвместни служби, като съвместни правни служби, освен служби с чисто административни или ИТ функции.

2. Операторите на газопреносни системи, операторите на системи за съхранение на природен газ или операторите за ВПГ, в контекста на продажбите или покупките на природен газ от свързани с тях предприятия, нямат право да злоупотребяват с чувствителна търговска информация, получена от трети страни при осигуряването или договарянето на достъп до системата.

3. Информацията, необходима за насърчаването на ефективна конкуренция и ефикасно функциониране на пазара, се публикува. Това задължение не засяга защитата на чувствителната търговска информация.

Член 41

Правомощия за вземане на решения по отношение на присъединяването на съоръжения за производство на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ към газопреносната система

1. Операторът на газопреносна система определя и публикува прозрачни и ефикасни процедури за недискриминационно присъединяване на съоръжения за производство на газ от възобновяеми източници и на нисковъглероден газ в съответствие с капацитета, определен в десетгодишния план за развитие на мрежата, посочен в член 55. Тези процедури подлежат на одобрение от регулаторните органи. Държавите членки могат да предоставят на производствените съоръжения за биометан приоритет за присъединяване.

2. Операторът на газопреносна система няма право да отказва присъединяването към системата на нови или съществуващи, но все още несвързани съоръжения за производство на газ от възобновяеми източници и на нисковъглероден газ, когато това действие е икономически обосновано и технически възможно, освен при условията, определени в член 38.

3. За целите на бързото осъществяване на присъединяването към мрежата на производството на биометан държавите членки се стремят да гарантират, че операторът на газопреносна система спазва разумни срокове за оценка на исканията за подаване на биометан, за представяне на оферта и осъществяване на свързването, под наблюдението на регулаторните органи, извършвано в съответствие с член 78, параграф 1, буква у).

Член 42

Правомощия за вземане на решение по отношение на присъединяването към газопреносната система и мрежата за пренос на водород

1. Операторът на газопреносна система и операторът на мрежа за пренос на водород са длъжни да определят и публикуват прозрачни и ефикасни процедури и тарифи за недискриминационно присъединяване на съоръжения за съхранение на природен газ и водород, на съоръжения за ВПГ, на терминали за водород и на промишлени клиенти към газопреносната система и мрежата за пренос на водород. Тези процедури подлежат на одобрение от регулаторния орган.

2. Операторът на газопреносна система и операторът на мрежа за пренос на водород нямат право да откажат присъединяването на ново съоръжение за съхранение на природен газ или водород, съоръжение за ВПГ, терминал за водород или промишлен клиент на основание, че са възможни бъдещи ограничения на наличния капацитет на мрежата или допълнителни разходи, свързани с необходимото увеличение на капацитета. Операторът на газопреносната система и операторът на мрежата за пренос на водород осигуряват достатъчен входен и изходен капацитет за новите връзки.

ГЛАВА VI

ЕКСПЛОАТАЦИЯ НА ГАЗОРАЗПРЕДЕЛИТЕЛНИТЕ СИСТЕМИ ЗА ПРИРОДЕН ГАЗ И РАЗПРЕДЕЛИТЕЛНИТЕ МРЕЖИ ЗА ВОДОРОД

Член 43

Определяне на оператори на газоразпределителни системи и оператори на разпределителни мрежи за водород

Държавите членки определят сами или изискват от предприятия, които притежават или отговарят за газоразпределителни системи или разпределителни мрежи за водород, да определят, следвайки прозрачна процедура, за определен от държавите членки срок, като вземат предвид съображения за икономическа и енергийна ефективност и икономически баланс, един или повече оператори на газоразпределителни системи или оператори на разпределителни мрежи за водород и гарантират, че тези оператори действат в съответствие с членове 44, 46, 47 и 50.

Член 44

Задачи на операторите на газоразпределителни системи

1. Всеки оператор на газоразпределителна система отговаря за осигуряването на дългосрочната способност на системата да отговаря на разумното търсене на доставки на природен газ в съответствие с членове 55 и 57 от настоящата директива, включително за подаване на биометан, както и за експлоатацията, поддръжката, развитието или извеждането от експлоатация при икономически условия на сигурна, надеждна и ефикасна система в своята област, като се съобразява надлежно с околната среда, задълженията, определени в Регламент (ЕС) 2024/1787 и енергийната ефективност.

2. Когато регулаторните органи вземат такова решение, операторите на газоразпределителни системи могат да отговарят за осигуряването на ефективно управление на качеството на газа в своите системи в съответствие с приложимите стандарти за качество на газа, когато това е необходимо за управлението на системата поради подаването на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ.

3. Независимо от случая, операторът на газоразпределителната система не дискриминира ползвателите или групи ползватели на системата, особено в полза на свързаните с него предприятия.

4. Всеки оператор на газоразпределителна система предоставя на оператора на друга газоразпределителна система, на газопреносна система, на система за ВПГ или на система за съхранение на природен газ, достатъчно информация, за да се гарантира, че транспортирането и съхранението на природен газ стават по начин, който е съвместим със сигурната и ефективна работа на взаимносвързаната система.

5. Всеки оператор на газоразпределителна система осигурява на ползвателите на системата информацията, която им е необходима за ефективен достъп до системата, включително и ползването ѝ.

6. Когато оператор на газоразпределителна система отговаря за балансиране на газоразпределителната система, приетите от тях правила за тази цел следва да бъдат обективни, прозрачни и недискриминационни, включително правилата за таксуване на ползвателите на системата за енергиен дисбаланс. Редът и условията за предоставянето на такива услуги от операторите на газоразпределителни системи, включително правилата и тарифите, се установяват съгласно методика, съвместима с член 78, параграф 7, по недискриминационен и съобразен с разходите начин, като тези условия се публикуват.

7. Операторите на газоразпределителни системи си сътрудничат с операторите на газопреносни системи, за да гарантират ефективното участие на участниците на пазара, свързани с тяхната инфраструктура за търговия на дребно, търговия на едро и балансиращи пазари във входно-изходната система, към която принадлежи или с която е свързана газоразпределителната система.

8. Операторът на газоразпределителна система няма право да отказва присъединяването към системата на ново или съществуващо, но все още несвързано съоръжение за производство на газ от възобновяеми източници и на нисковъглероден газ, когато това действие е икономически обосновано и технически възможно, освен при условията, определени в член 38.

Член 45

Правомощия за вземане на решения по отношение на присъединяването на съоръжения за производство на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ към газоразпределителната система

Регулаторните органи изискват от оператора на газоразпределителна система да публикува прозрачни и ефикасни процедури за недискриминационно присъединяване на съоръжения за производство на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ към системата. Тези процедури подлежат на одобрение от регулаторните органи. Държавите членки могат да предоставят на производствените съоръжения за биометан приоритет за присъединяване.

За целите на бързото осъществяване на присъединяването към мрежата на производството на биометан държавите членки се стремят да гарантират, че операторът на газоразпределителна система спазва разумни срокове за оценка на исканията за подаване на биометан, за представяне на оферта и осъществяване на свързването, под наблюдението на регулаторните органи, извършвано в съответствие с член 78, параграф 1, буква у).

Член 46

Отделяне на операторите на газоразпределителни системи и операторите на разпределителни мрежи за водород

1. Когато операторът на газоразпределителната система или операторът на разпределителната мрежа за водород е част от вертикално интегрирано предприятие, той е независим поне по отношение на правната си форма, организацията и вземането на решения от други дейности, които не са свързани с газоразпределението или разпределението на водород. Тези правила не създават задължение за отделяне на собствеността върху активите на газоразпределителната система или на разпределителната мрежа за водород от вертикално интегрираното предприятие. Държавите членки могат да предвидят, че операторите на разпределителни мрежи за водород могат да вземат под наем или на лизинг активи на мрежата за водород от други собственици на газоразпределителни системи, оператори на газоразпределителни системи или оператори на разпределителни мрежи за водород в рамките на същото предприятие. Такова вземане под наем или лизинг не води до кръстосано субсидиране между различните оператори.

2. В допълнение към изискванията по параграф 1, когато операторът на газоразпределителната система или операторът на разпределителната мрежа за водород е част от вертикално интегрирано предприятие, той е независим по отношение на организацията и вземането на решения от другите дейности, които не са свързани с газоразпределението или разпределението на водород. За да се постигне това, се прилагат следните минимални критерии:

а) управленският екип на оператора на газоразпределителната система или оператора на разпределителната мрежа за водород не участва в дружествени структури на интегрираното предприятие за природен газ или вертикално интегрираното предприятие, които отговарят, пряко или непряко, за ежедневната работа по производството, преноса и доставката на природен газ и водород;

б) взети са подходящи мерки, за да се гарантира, че професионалните интереси на лицата, които отговарят за управлението на оператора на газоразпределителната система или на оператора на разпределителната мрежа за водород, се зачитат по начин, който гарантира, че те са способни да действат независимо;

в) операторът на газоразпределителната система или операторът на разпределителната мрежа за водород притежава ефективни права за вземане на решения, независими от интегрираното предприятие за природен газ или вертикално интегрираното предприятие, относно активите, които са необходими за експлоатацията, поддръжката или развитието на мрежата; за да изпълнява тези задачи, операторът на газоразпределителна система или операторът на разпределителната мрежа за водород разполага с необходимите ресурси, включително човешки, технически, финансови и физически ресурси; това не възпрепятства съществуването на подходящи координационни механизми, които да гарантират защитата в дъщерните дружества на икономическите и управленско-надзорните права на дружеството майка по отношение възвръщаемостта върху активите, регулирани непряко в съответствие с член 78, параграф 7; по-специално, това дава възможност на дружеството майка да одобрява годишния финансов план, или еквивалентен инструмент, на оператора на газоразпределителната система или оператора на разпределителната мрежа за водород и да поставя глобални ограничения върху нивото на задлъжнялост на дъщерното дружество; не се допуска дружеството майка да дава указания относно текущата дейност или по отношение на отделни решения, свързани с изграждането или модернизирането на тръбопроводи за разпределение, които не надвишават условията на одобрения финансов план или равностоен документ;

г) операторът на газоразпределителната система или операторът на разпределителната мрежа за водород въвежда програма за съответствие, в която са посочени взетите мерки за недопускане на дискриминационно поведение, и гарантира, че спазването на тази програма за съответствие се контролира по подходящ начин; програмата за съответствие определя конкретните задължения на служителите за изпълнението на тази цел; лицето или органът, отговарящ за наблюдението на програмата за съответствие, или отговорникът по съответствието на оператора на газоразпределителната система или на оператора на разпределителната мрежа за водород представя на регулаторния орган годишен доклад, в който са посочени взетите мерки, и който се публикува; отговорникът по съответствието на оператора на газоразпределителната система или оператора на разпределителна мрежа за водород има пълна независимост и достъп до цялата информация за оператора на газоразпределителна система или оператора на разпределителна мрежа за водород и всяко свързано с него предприятие, необходими за изпълнението на задачите му.

3. Когато операторът на газоразпределителна система или операторът на разпределителна мрежа за водород е част от вертикално интегрирано предприятие държавите членки гарантират, че дейността на оператора на газоразпределителната система или на оператора на разпределителната мрежа за водород се следи от регулаторните органи или други компетентни органи, така че да не може да се възползва от вертикалната си интеграция с цел нарушаване на конкуренцията. По-специално вертикално интегрираният оператор на газоразпределителна система или оператор на разпределителна мрежа за водород в комуникациите си и при използването на търговската си марка не създава възможност за объркване относно отделната идентичност на клона за доставка на вертикално интегрираното предприятие.

4. Държавите членки може да решат да не прилагат параграфи 1, 2 и 3 за оператори на газоразпределителни системи, които са част от интегрирани предприятия за природен газ, които обслужват по-малко от 100 000 свързани клиенти. Когато оператор на газоразпределителна система се ползва от дерогация в съответствие с настоящия параграф на 4 август 2024 г. Държавите членки могат да решат да не прилагат параграфи 1, 2 и 3 по отношение на оператор на разпределителна мрежа за водород в рамките на същото предприятие, при условие че общият брой на свързаните клиенти на оператора на газоразпределителна система и оператора на разпределителна мрежа за водород остава по-малък от 100 000.

Член 47

Задължения за поверителност за операторите на газоразпределителни системи

1. Без да се засяга член 74 или други правни задължения за разкриване на информация, всеки оператор на газоразпределителна система запазва поверителността на търговски чувствителната информация, получена при извършването на дейността му, и предотвратява разкриването по дискриминационен начин на информация относно собствената му дейност, която може да доведе до търговски предимства.

2. Операторите на газоразпределителни системи, в контекста на продажбите или покупките на природен газ от свързани с тях предприятия, не злоупотребяват с търговски чувствителна информация, получена от трети страни при осигуряването или договарянето на достъп до системата.

Член 48

Затворени газоразпределителни системи за природен газ

1. Държавите членки може да предвидят регулаторните органи или други компетентни органи да класифицират газоразпределителната система за природен газ в географски ограничен промишлен или търговски обект или обект, предлагащ съвместни услуги, която, без да се засяга параграф 4, не снабдява битови клиенти, като затворена газоразпределителна система, при условие че:

а) поради специфични технически причини или съображения, свързани със сигурността, функционирането или процесът на производство на ползвателите на тази система са интегрирани; или

б) тази система разпределя природен газ основно за собственика или оператора на системата или за свързани с тях предприятия.

2. Държавите членки може да предвидят възможността регулаторните органи да освободят оператора на затворената газоразпределителна система за природен газ от определеното в член 31, параграф 1 изискване във връзка с предварителното одобряване на тарифите или методите за изчисляването им, преди влизането им в сила съгласно член 78.

3. При предоставяне на освобождаването съгласно параграф 2 от настоящия член, приложимите тарифи или методите за изчисляването им се преразглеждат и одобряват в съответствие с член 78 по искане на ползвател на затворената газоразпределителна система за природен газ.

4. Инцидентното ползване от малък брой битови клиенти, сдружени в потребителски или други подобни асоциации със собственика на газоразпределителната система и разположени в района, обслужван от затворената газоразпределителна система, не изключва предоставянето на освобождаване съгласно параграф 2.

5. Затворените газоразпределителни системи се разглеждат като газоразпределителни системи за целите на настоящата директива.

Член 49

Комбиниран оператор

1. Член 46, параграф 1 не възпрепятства дейността на комбиниран оператор на съоръжения за пренос на природен газ, съхранение на природен газ или ВПГ или газоразпределителна система, при условие че този оператор спазва съответните разпоредби на глава IX.

2. Член 46, параграф 1 не възпрепятства дейността на комбиниран оператор на мрежи за пренос на водород, терминали за водород, съоръжения за съхранение на водород или разпределителни мрежи за водород, при условие че този оператор спазва членове 68 и 69.

3. Параграфи 1 и 2 от настоящия член не възпрепятстват дейността на комбиниран оператор в системите за природен газ и за водород, при спазване на изискванията на член 69.

ГЛАВА VII

ПРАВИЛА, ПРИЛОЖИМИ ЗА МРЕЖИТЕ ЗА ВОДОРОД

Член 50

Задачи на операторите на мрежи за водород, операторите на съоръжения за съхранение на водород и операторите на терминали за водород

1. Всеки оператор на мрежа за водород, оператор на съоръжение за съхранение на водород или оператор на терминал за водород отговаря за:

а) експлоатацията, поддръжката и развитието, включително промяната на предназначението, при икономически приемливи условия на сигурна и надеждна инфраструктура за транспортиране или съхранение на водород, като се отдава необходимото внимание на околната среда, в тясно сътрудничество с операторите на свързани и съседни мрежи за водород с цел оптимизиране на съвместното разполагане на производството и използването на водород и въз основа на десетгодишния план за развитие на мрежата, посочен в член 55;

б) осигуряването на дългосрочната способност на системата за водород да посреща разумни искания за транспортиране и съхранение на водород, определени в съответствие с десетгодишния план за развитие на мрежата, посочен в член 55;

в) осигуряването на подходящи средства за изпълнение на своите задължения;

г) предоставянето на операторите на други мрежи или системи, с които неговата система е взаимносвързана, на достатъчно информация, включително относно качеството на водорода, за осигуряване на надеждна и ефективна експлоатация, съгласувано развитие и оперативна съвместимост на свързаната система;

д) предотвратяването на дискриминация между ползватели на системата за водород или групи ползватели на инфраструктурата, особено в полза на свързаните с него предприятия;

е) предоставянето на ползвателите на системата за водород на информация, която им е необходима за ефикасен достъп до инфраструктурата;

ж) предприемане на всички налични разумни мерки за предотвратяване и свеждане до минимум на емисиите на водород при своите дейности, както и предприемане през редовни интервали от време на действия за откриване на изтичания на водород и на ремонтни прегледи на всички съответни компоненти, за които операторът носи отговорност;

з) представяне на компетентните органи на доклад за откриване на течове на водород и когато е необходимо — на програма за ремонт или замяна; ежегодно публично оповестяване на статистическа информация относно откриването и отстраняването на течове на водород.

2. Операторите на мрежи за пренос на водород се стремят да осигурят достатъчен трансграничен капацитет за интегриране на европейската инфраструктура за водород, като се удовлетворяват всички икономически разумни и технически осъществими искания за капацитет, определени в десетгодишния план за развитие на мрежата, посочен в член 55 от настоящата директива и в десетгодишния план за развитие на мрежата за водород в целия Съюз, посочен в член 60 от Регламент (ЕС) 2024/1789 и се взема предвид сигурността на доставките на водород. След сертифицирането им съгласно член 71 от настоящата директива и член 14 от Регламент (ЕС) 2024/1789 компетентните органи на държавите членки могат да решат да възложат на един или на ограничен брой оператори на мрежи за водород отговорността да осигурят трансграничен капацитет.

3. Когато е целесъобразно за управлението на системата и крайните ползватели, регулаторният орган възлага на операторите на мрежи за водород отговорността да осигурят ефективно управление на качеството на водорода и стабилно качество на водорода в своите мрежи в съответствие с приложимите стандарти за качество на водорода.

4. Операторите на мрежи за водород отговарят за балансирането в своите мрежи, считано от 1 януари 2033 г. или от по-ранна дата, когато това е предвидено от регулаторния орган. Правилата, приети от операторите на мрежи за водород за балансиране на мрежите за водород, са обективни, прозрачни и недискриминационни, включително правилата за таксуване на ползватели на техните мрежи за енергиен дисбаланс.

Член 51

Съществуващи мрежи за водород

1. Държавите членки може да предвидят възможността регулаторните органи да предоставят дерогация от изискванията на един или повече от следните членове: членове 35, 46, 68, 69, 70 и 71 от настоящата директива и членове 7 и 65 от Регламент (ЕС) 2024/1789, на мрежи за водород, които са принадлежали на вертикално интегрирано предприятие към 4 август 2024 г.

2. Всяка дерогация, предоставена съгласно параграф 1, изтича, когато:

а) регулаторният орган, по искане на вертикално интегрираното предприятие, решава да прекрати дерогацията;

б) мрежата за водород, ползваща се от дерогацията, бъде свързана с друга мрежа за водород;

в) мрежата за водород, ползваща се от дерогацията, или нейният капацитет бъде разширен/а с повече от 5 % по отношение на продължителността или капацитета в сравнение с 4 август 2024 г.; или

г) регулаторният орган заключи чрез решение, че трайното прилагане на дерогацията би създало риск от възпрепятстване на конкуренцията или неблагоприятно въздействие върху ефективното внедряване на инфраструктурата за водород или развитието и функционирането на пазара на водород в държавата членка или в Съюза.

3. На всеки седем години, считано от датата на предоставяне на дерогация съгласно параграф 1, регулаторният орган публикува оценка на въздействието на дерогацията върху конкуренцията, върху инфраструктурата за водород и върху развитието и функционирането на пазара на водород в Съюза или в държавата членка.

4. Регулаторните органи могат да изискват от операторите на съществуващи мрежи за водород да им предоставят цялата информация, необходима за изпълнението на техните задачи.

Член 52

Географски обособени мрежи за водород

1. Държавите членки могат да предвидят регулаторните органи да предоставят дерогация от членове 68 и 71 или от член 46 за мрежи за водород, които транспортират водород в рамките на географски обособена, промишлена или търговска зона. За срока на дерогацията такава мрежа отговаря на всяко едно от следните условия:

а) тя не включва междусистемни газопроводи за водород;

б) тя няма преки връзки със съоръжения за съхранение на водород или терминали за водород, освен ако тези съоръжения за съхранение или терминали не са свързани и към мрежа за водород, която не се ползва от дерогация, предоставена съгласно настоящия член или член 51;

в) тя служи предимно за снабдяване с водород на клиенти, пряко свързани към тази мрежа; и

г) тя не е свързана към друга мрежа за водород, с изключение на мрежи, които също се ползват от дерогация, предоставена съгласно настоящия член, които се експлоатират от същия оператор на мрежа за водород.

2. Регулаторният орган приема решение за оттегляне на дерогацията съгласно параграф 1, ако заключи, че трайното прилагане на дерогацията би създало риск от възпрепятстване на конкуренцията или неблагоприятно въздействие върху ефективното внедряване на инфраструктурата за водород или развитието и функционирането на пазара на водород в Съюза или в държавата членка, или когато някое от условията, изброени в параграф 1, вече не е изпълнено.

На всеки седем години от предоставянето на дерогация съгласно параграф 1 регулаторният орган публикува оценка на въздействието на дерогацията върху конкуренцията, върху инфраструктурата за водород и върху развитието и функционирането на пазара на водород в Съюза или в държавата членка.

Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че исканията за достъп на производителите на водород, както и исканията за присъединяване на промишлени клиенти се съобщават на регулаторния орган, оповестяват се публично и се третират съгласно член 42. При публикуването на исканията за достъп се запазва поверителността на чувствителната търговска информация.

Член 53

Междусистемни газопроводи за водород, свързващи с трети държави

1. За всеки междусистемен газопровод за водород между държави членки и трети държави Съюзът сключва преди началото на експлоатацията международно споразумение в съответствие с член 218 от ДФЕС със съответните свързани трети държави, в което се определят правилата за експлоатацията на въпросния междусистемен газопровод за водород, когато е необходимо да се осигури съгласуваност и последователност с правилата, приложими за мрежите за водород, определени в настоящата директива и Регламент (ЕС) 2024/1789. Международно споразумение не се счита за необходимо, когато държавата членка, която е свързана или възнамерява да бъде свързана чрез междусистемен газопровод за водород, договори и сключи междуправителствено споразумение със съответните свързани трети държави в съответствие с член 89 от настоящата директива, в което се определят оперативните правила за въпросния междусистемен газопровод за водород, за да се осигури съгласуваност и последователност с правилата, приложими за мрежите за водород, определени в настоящата директива и в Регламент (ЕС) 2024/1789.

2. Параграф 1 от настоящия член не засяга член 85 и разпределението на правомощията между Съюза и държавите членки.

3. Параграф 1 не засяга и възможността Съюзът и държавите членки, съгласно съответните им правомощия и в съответствие с приложимите процедури, да влизат в диалог със свързани трети държави, включително да установят сътрудничество по въпроси, имащи отношение към производството на водород, като например социални въпроси и въпроси на околната среда.

Член 54

Поверителност за операторите на мрежи за водород, операторите на съоръжения за съхранение на водород и операторите на терминали за водород

1. Без да се засягат правните задължения за разкриване на информация, всеки оператор на мрежа за водород, оператор на съоръжение за съхранение на водород или оператор на терминал за водород, както и всеки собственик на мрежа за водород запазва поверителността на чувствителната търговска информация, която получава в рамките на своята дейност, и предотвратява разкриването по дискриминационен начин на информация за собствената си дейност, която може да доведе до търговски предимства. По-специално, ако операторът на мрежа за водород, операторът на съоръжение за съхранение на водород или операторът на терминал за водород или собственикът на мрежа за водород е част от вертикално интегрирано предприятие, той не разкрива никаква чувствителна търговска информация на останалите части на вертикално интегрираното предприятие, които не са оператори на газопреносна система, оператори на газоразпределителна система или оператори на мрежа за водород, освен ако това не е необходимо за извършването на търговска сделка.

2. Операторите на мрежи за водород, операторите на съоръжения за съхранение на водород и операторите на терминали за водород нямат право, в контекста на продажбите или покупките на водород от свързани с тях предприятия, да злоупотребяват с чувствителна търговска информация, получена от трети страни при осигуряването или договарянето на достъп до системата.

3. Информацията, необходима за насърчаването на ефективна конкуренция и ефикасно функциониране на пазара, се публикува. Това задължение не засяга защитата на чувствителната търговска информация.

ГЛАВА VIII

ИНТЕГРИРАНО ПЛАНИРАНЕ НА МРЕЖАТА

Член 55

Развитие на мрежата за природен газ и водород и правомощия за вземане на инвестиционни решения

1. Най-малко на всеки две години операторите на газопреносни системи и операторите на мрежи за пренос на водород представят на съответния регулаторен орган десетгодишен план за развитие на мрежата, основан на съществуващите и прогнозираните търсене и предлагане, след консултация със съответните заинтересовани страни в съответствие с параграф 2, буква е). Представя се по един отделен план за развитие на мрежата за природен газ на държава членка и един отделен план за развитие на мрежата за водород на държава членка или по един съвместен план за природен газ и водород на държава членка.

Държавите членки, които разрешават един съвместен план, гарантират, че този план е достатъчно прозрачен, за да позволи на регулаторния орган ясно да определи специфичните нужди на сектора на природния газ и специфичните нужди на сектора на водорода, застъпени в плана. За всеки енергоносител се извършва отделно моделиране с отделни глави, включващи мрежови карти за природен газ и мрежови карти за водород.

Държавите членки, в които са разработени отделни планове за природен газ и за водород, гарантират, че операторите на газопреносни системи и операторите на мрежи за пренос на водород осъществяват тясно сътрудничество, когато е необходимо да се вземат решения, за да се осигури ефективността на системата, както е определено в член 2, точка 4 от Директива (ЕС) 2023/1791, по отношение на енергоносителите, например за промяна на предназначението.

Операторите на мрежи за пренос на водород осъществяват тясно сътрудничество с операторите на електропреносни системи и операторите на електроразпределителни системи, ако е приложимо, с цел координиране на съвместните инфраструктурни изисквания, като например местоположението на електролизьорите и съответната преносна инфраструктура, и отчитат в максимална степен техните становища.

Държавите членки се стремят да осигурят координирани стъпки за планиране на съответните десетгодишни планове за развитие на мрежата за природен газ, водород и електроенергия.

От операторите на инфраструктура, включително операторите на терминали за ВПГ, операторите на системи за съхранение на природен газ, операторите на газоразпределителни системи, операторите на разпределителни мрежи за водород, операторите на терминали за водород, операторите на съхранение на водород, операторите на топлоснабдителна инфраструктура и операторите на електроенергийни мрежи се изисква да предоставят и обменят цялата имаща отношение информация с операторите на преносни системи и операторите на мрежи за пренос на водород за десетгодишните планове за развитие на мрежата. Десетгодишният план за развитие на мрежата за природен газ съдържа ефикасни мерки с оглед гарантиране на адекватността на системата за природен газ и сигурността на доставките, и по-специално на съответствието със стандартите относно инфраструктурата, определени в Регламент (ЕС) 2017/1938. Десетгодишните планове за развитие на мрежата се публикуват и са достъпни на уебсайт заедно с резултатите от консултацията със заинтересованите страни. Този уебсайт се актуализира редовно, за да се гарантира, че всички имащи отношение заинтересовани страни са информирани за графика, начина и обхвата на консултацията.

2. По-конкретно десетгодишните планове за развитие на мрежата, посочени в параграф 1:

а) съдържат изчерпателна и подробна информация за основната инфраструктура, която трябва да се изгради или осъвремени през следващите десет години, като се взема предвид всяко укрепване на инфраструктурата, необходимо за присъединяване на съоръжения за газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ към системата, и като се включва инфраструктура, разработена да предоставя възможност за обратни потоци към газопреносната мрежа;

б) съдържат информация за всички инвестиции, за които вече е взето решение, и определят новите инвестиции и свързаните с търсенето решения, неизискващи нови инфраструктурни инвестиции, които трябва да бъдат направени през следващите три години;

в) по отношение на природния газ — включват изчерпателна и подробна информация за инфраструктура, която може или ще бъде изведена от експлоатация;

г) по отношение на водорода — включват изчерпателна и подробна информация относно инфраструктурата, чието предназначение може или трябва да бъде променено за пренос на водород, по-специално за доставка на водород на крайни потребители в трудни за декарбонизация сектори, като се вземат предвид потенциалът за намаляване на емисиите на парникови газове и енергийната и разходната ефективност във връзка с други варианти;

д) предвиждат график за всички проекти за инвестиции и извеждане от експлоатация;

е) се основават на съвместен сценарий, разработван на всеки две години от съответните оператори на инфраструктура, включително съответните оператори на газоразпределителни системи, поне за природен газ, водород, електроенергия и където е приложимо, централно отопление;

ж) що се отнася до природния газ, са съгласувани с резултатите от общите и националните оценки на риска съгласно член 7 от Регламент (ЕС) 2017/1938;

з) са в съответствие с интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата и неговите актуализации, вземат предвид актуалното състояние в интегрираните национални доклади в областта на енергетиката и климата, представени в съответствие с Регламент (ЕС) 2018/1999, съгласувани са с целите, определени в Директива (ЕС) 2018/2001, и подкрепят целта за неутралност по отношение на климата, определена в член 2, параграф 1 и член 4, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/1119;

и) са съгласувани с десетгодишния план за развитие на мрежата за природен газ в целия Съюз, посочен в член 32 от Регламент (ЕС) 2024/1789, и с десетгодишния план за развитие на мрежата за водород в целия Съюз, посочен в член 60 от въпросния Регламент, според случая;

й) вземат предвид плана за развитие на разпределителната мрежа за водород, посочен в член 56, и плановете за извеждане от експлоатация на мрежата за природен газ, посочени в член 57.

Съвместните сценарии, посочени в първа алинея, буква е), се основават на разумни допускания относно развитието на производството, доставката и потреблението, и по-специално нуждите на трудните за декарбонизация сектори, като се вземат предвид потенциалът за намаляване на емисиите на парникови газове и енергийната и разходната ефективност във връзка с други варианти, и отчитат свързани с търсенето решения, които не изискват нови инфраструктурни инвестиции. В тях също така се вземат предвид трансграничният обмен, включително с трети държави, и ролята на съхранението на водород и интегрирането на терминали за водород. Операторите на инфраструктура провеждат обстоен процес на консултации относно такива сценарии, отворени за съответните заинтересовани страни, включително операторите на газоразпределителни системи за природен газ и електроенергия, операторите на разпределителни мрежи за водород, асоциациите, участващи в пазарите на електроенергия, природен газ и водород, отопление и охлаждане, предприятията за доставка и производство, независимите доставчици на агрегирани услуги, операторите по оптимизация на потреблението, организациите, участващи в решения за енергийна ефективност, сдруженията на потребителите на енергия и представителите на гражданското общество. Консултациите се провеждат на ранен етап преди разработването на десетгодишния план за развитие на мрежата по открит, приобщаващ и прозрачен начин. Всички документи, предоставени от операторите на инфраструктура за улесняване на консултациите, се оповестяват публично, както и резултатите от консултациите със заинтересованите страни. Съответният уебсайт се актуализира своевременно, когато документите са на разположение, така че съответните заинтересовани страни да получат достатъчно информация, за да могат да участват ефективно в консултациите.

Съвместните сценарии, посочени в първа алинея, буква е) от настоящия параграф, са в съответствие със сценариите, валидни за целия Съюз, установени в съответствие с член 12 от Регламент (ЕС) 2022/869, и с интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата и неговите актуализации в съответствие с Регламент (ЕС) 2018/1999, и подкрепят целта за неутралност по отношение на климата, определена в член 2, параграф 1 и член 4, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/1119. Тези съвместни сценарии се одобряват от компетентния национален орган. Европейският научен консултативен съвет по изменението на климата, създаден съгласно член 10а от Регламент (ЕО) № 401/2009, може по собствена инициатива да предостави становище относно съвместимостта на съвместните сценарии с целите на Съюза за 2030 г. в областта на енергетиката и климата и неговата цел за неутралност по отношение на климата до 2050 г. Това становище се взема предвид от компетентния национален орган.

3. При изготвянето на десетгодишните планове за развитие на мрежата операторът на газопреносната система и операторът на мрежата за пренос на водород вземат изцяло предвид възможните алтернативи на разширяването на системата, например реакция на търсенето, както и очакваното потребление след прилагането на принципа „енергийната ефективност на първо място“ в съответствие с член 27 от Директива (ЕС) 2023/1791, търговията с други държави и плана на Съюза за развитие на мрежата. С оглед на интеграцията на енергийната система операторът на газопреносна система и операторът на мрежа за пренос на водород оценяват как може да се удовлетвори, когато е възможно, дадена необходимост в рамките на системите за електроенергия, топлинна енергия, където е приложимо, природен газ и водород, като включват информация за оптималното местоположение и големина на съоръжението за акумулиране на енергия и активите за преобразуване на електроенергия в газ, както и съвместното разполагане на производството и употребата на водород. Операторът на мрежа за пренос на водород включва информация относно местоположението на крайните ползватели в трудните за декарбонизация сектори, за да се насърчи използването на водород от възобновяеми източници и нисковъглероден водород в тези сектори.

4. Регулаторният орган се консултира с всички настоящи или потенциални ползватели на системата относно десетгодишния план за развитие на мрежата по открит и прозрачен начин. От лицата или предприятията, които твърдят, че са потенциални ползватели на системата, може да бъде поискано да обосноват твърденията си. Регулаторният орган публикува резултата от процеса на консултации, включително възможните нужди от инвестиции, извеждането от експлоатация на активи и свързани с търсенето решения, които не изискват нови инфраструктурни инвестиции.

5. Регулаторният орган проверява дали десетгодишният план за развитие на мрежата е в съответствие с параграфи 1, 2 и 3 от настоящия член, дали обхваща всички нужди от инвестиции, идентифицирани в процеса на консултации, и според случая дали той е в съответствие с най-новите сценарии за симулация на прекъсване на снабдяването на равнището на Съюза, изготвяни от Европейската мрежа на операторите на газопреносни системи (ЕМОПС за газ), съгласно член 7 от Регламент (ЕС) 2017/1938, с оценките на риска на национално и регионално равнище съгласно член 7 от Регламент (ЕС) 2017/1938 и с необвързващите десетгодишни планове за развитие на мрежата в целия Съюз („планове за развитие на мрежата в целия Съюз“), посочени в член 30, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) 2019/943, както и с членове 32 и 60 от Регламент (ЕС) 2024/1789. Ако се породят съмнения относно съответствието с плановете за развитие на мрежата в целия Съюз, регулаторният орган се консултира с ACER. Регулаторният орган може да поиска от оператора на газопреносна система да измени своя десетгодишен план за развитие на мрежата.

Компетентните национални органи проверяват дали десетгодишният план за развитие на мрежата е в съответствие с целта за неутралност по отношение на климата, посочена в член 2, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/1119, с националния план в областта на енергетиката и климата и неговите актуализации, както и с интегрираните национални доклади за напредъка в областта на енергетиката и климата, внесени съгласно Регламент (ЕС) 2018/1999, и, в случай на несъответствие, могат да предоставят на регулаторния орган мотивирано становище, в което се излага несъответствието, което да бъде надлежно взето предвид.

6. Регулаторният орган наблюдава и оценява изпълнението на десетгодишния план за развитие на мрежата.

7. При обстоятелства, при които независим системен оператор или независим оператор на газопреносна система, или оператор на интегрирана мрежа за пренос на водород, или независим оператор на мрежа за пренос на водород, освен ако не са налице наложителни причини извън неговия контрол, не извърши инвестиция, която съгласно десетгодишния план за развитие на мрежата е следвало да бъде извършена в следващите три години, държавите членки гарантират, че от регулаторния орган се изисква да предприеме поне една от следните мерки, които да гарантират извършването на такава инвестиция, ако все още е подходящо да бъде направена въз основа на най-новия десетгодишен план за развитие на мрежата:

а) да поиска от оператора на газопреносна система или от оператора на преносната мрежа за водород да извърши въпросната инвестиция;

б) да организира за въпросната инвестиция тръжна процедура, открита за всички инвеститори;

в) да задължи оператора на газопреносна система или оператора на преносната мрежа за водород да приеме увеличение на капитала, за да финансира необходимата инвестиция, и да позволи на независими инвеститори участие в капитала.

При упражняване на правомощията си съгласно първа алинея, буква б) регулаторният орган може да задължи оператора на газопреносна система или оператора на преносна мрежа за водород да приеме едно или повече от следните условия:

а) финансиране от всяка трета страна;

б) изграждане, промяна на предназначението или извеждане от експлоатация от всяка трета страна;

в) изграждане на съответните нови активи самостоятелно;

г) експлоатация на съответните нови активи самостоятелно.

Операторът на газопреносна система или операторът на преносна мрежа за водород предоставя на инвеститорите цялата информация, необходима за осъществяване на инвестицията, присъединява нови активи към газопреносната система или преносната мрежа за водород и като цяло полага всички усилия да улесни изпълнението на инвестиционния проект.

Съответните финансови договорености подлежат на одобрение от регулаторния орган.

8. Където регулаторният орган е упражнил правомощията си съгласно параграф 7, съответните тарифи за достъп до мрежите, както са посочени или одобрени от регулаторните органи, обхващат разходите по въпросната инвестиция.

Член 56

План за развитието на разпределителната мрежа за водород

1. Операторите на разпределителни мрежи за водород представят на регулаторния орган, на всеки четири години, план на инфраструктурата на мрежата за водород, която възнамеряват да развиват. Планът се разработва в тясно сътрудничество с операторите на газоразпределителни системи за природен газ и електроенергия, както и с операторите на районни отоплителни и охладителни системи, когато е приложимо, като се гарантира ефективна интеграция на енергийната система и се отчитат в максимална степен техните виждания. Държавите членки могат да разрешат на операторите на разпределителни мрежи за водород в съответствие с настоящия член и на операторите на газоразпределителни системи в съответствие с член 57, които извършват дейност в същия регион, да разработят съвместен план.

Държавите членки, които разрешават съвместен план, гарантират, че този план е достатъчно прозрачен, за да бъдат ясно определени специфичните нужди на сектора на природния газ и специфичните нужди на сектора на водорода, застъпени в плана. За всеки енергоносител се извършва отделно моделиране с отделни глави, включващи мрежови карти за природен газ и мрежови карти за водород.

Държавите членки, в които са разработени отделни планове за природен газ и за водород, гарантират, че операторите на газоразпределителни системи и операторите на разпределителни мрежи за водород осъществяват тясно сътрудничество, когато е необходимо да се вземат решения, за да се осигури ефективността на системата по отношение на енергоносителите, например за промяна на предназначението.

2. По-конкретно планът за развитие на разпределителната мрежа за водород:

а) включва информация за нуждите от капацитет, както по отношение на обема, така и по отношение на продължителността, както е договорено между ползвателите на разпределителната мрежа за водород и операторите на разпределителната мрежа за водород, относно доставките на водород и относно нуждите от капацитет, както по отношение на обема, така и по отношение на продължителността, на съществуващите и потенциалните бъдещи трудни за декарбонизация крайни ползватели, като се вземат предвид потенциалът за намаляване на емисиите на парникови газове и енергийната и разходната ефективност във връзка с други варианти и местоположението на тези крайни ползватели с цел да се насърчи използването на водород от възобновяеми източници и нисковъглероден водород в тези сектори;

б) взема предвид плановете за отопление и охлаждане, изготвени съгласно член 25, параграф 6 от Директива (ЕС) 2023/1791, и търсенето в секторите, които не са обхванати от плановете за отопление и охлаждане, и оценява как се спазва принципът за енергийната ефективност на първо място в съответствие с член 27 от посочената директива, когато се обмисля разширяване на разпределителната мрежа за водород в сектори, в които съществуват алтернативи с по-висока енергийна ефективност;

в) включва информация в каква степен за транспортирането на водород ще се използват тръбопроводи за природен газ с променено предназначение, както и в каква степен тази промяна на предназначението е необходима, за да се отговори на нуждите от капацитет, установени в съответствие с буква а);

г) се основава на процес на консултации, който е отворен за съответните заинтересовани страни, за да се даде възможност за тяхното ранно и ефективно участие в процеса на планиране, включително предоставяне и обмен на цялата необходима информация;

д) се публикува на уебсайта на оператора на разпределителната мрежа за водород с резултатите от консултацията със заинтересованите страни и се представя на регулаторния орган заедно с резултатите от консултацията със заинтересованите страни; този уебсайт се актуализира редовно, така че съответните заинтересовани страни да получат достатъчно информация, за да могат да участват ефективно в консултациите.

е) е в съответствие с интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата и неговите актуализации, както и с интегрираните национални доклади в областта на енергетиката и климата, представени в съответствие с Регламент (ЕС) 2018/1999, и подкрепя целта за неутралност по отношение на климата, определена в член 2, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/1119.

ж) е в съответствие с плана за развитие на мрежата за водород в целия Съюз, посочен в член 60 от Регламент (ЕС) 2024/1789, и с националните десетгодишни планове за развитие на мрежата, разработени в съответствие с член 55 от настоящата директива.

3. Операторите на разпределителни мрежи за водород обменят с други оператори на мрежи за водород цялата относима информация, необходима за изготвянето на плана, включително операторите на мрежи за водород в съседни държави членки, ако съществува пряка връзка.

4. Регулаторният орган оценява дали планът за развитие на разпределителната мрежа за водород е в съответствие с параграф 1 от настоящия член. Регулаторният орган проверява плана и може да поиска изменения в него в съответствие с оценката. При проверката той взема предвид цялостната енергийна и икономическа необходимост от мрежата за водород, както и рамката на съвместния сценарий, разработен съгласно член 55, параграф 2, буква е). По отношение на плановете, представени във връзка с мрежите за водород, които се ползват от дерогация съгласно член 51 или член 52, регулаторният орган може да се въздържи да провери плана и да направи препоръки за изменения.

5. Регулаторният орган взема предвид проверката на плана за разпределителната мрежа за водород при одобряването на целевите такси по смисъла на член 5 от Регламент (ЕС) 2024/1789.

6. До 31 декември 2032 г. и без да се засягат правомощията на регулаторния орган да упражнява наблюдение върху правилата за достъп до мрежата, държавите членки могат да възложат на друг компетентен орган задачата да провери плана за разпределителната мрежа за водород и да направи препоръки за изменения на плана от оператора на разпределителната мрежа за водород, за да гарантират съгласуваност с интегрираните национални планове в областта на енергетиката и климата и техните актуализации.

7. Чрез дерогация от параграфи 1—5 от настоящия член държавите членки могат да решат да прилагат за операторите на разпределителни мрежи за водород изискванията, посочени в член 55, считано от 4 август 2024 г.

Член 57

Планове за извеждане от експлоатация на мрежата за операторите на газоразпределителни системи

1. Държавите членки гарантират, че операторите на газоразпределителни системи разработват планове за извеждане от експлоатация на мрежата, когато се очаква намаляване на търсенето на природен газ, изискващо извеждане от експлоатация на газоразпределителни мрежи за природен газ или на части от такива мрежи. Тези планове се разработват в тясно сътрудничество с операторите на разпределителни мрежи за водород, операторите на разпределителни системи за електроенергия и операторите на районни отоплителни и охладителни системи, като се гарантира ефективна интеграция на енергийната система и се отразява намаленото използване на природен газ за отопление и охлаждане на сгради, в които има алтернативи с по-висока енергийна и разходна ефективност. Държавите членки могат да разрешат на операторите на газоразпределителни системи в съответствие с настоящия член и на операторите на разпределителни мрежи за водород в съответствие с член 56, които извършват дейност в същия регион, да разработят съвместен план, ако предназначението на части от инфраструктурата за природен газ трябва да бъде променено. Държавите членки, които разрешават един съвместен план, гарантират, че този план е достатъчно прозрачен, за да бъдат ясно определени специфичните нужди на сектора на природния газ и специфичните нужди на сектора на водорода, застъпени в плана. Когато е приложимо, за всеки енергоносител се извършва отделно моделиране с отделни глави, включващи мрежови карти за природен газ и мрежови карти за водород.

Държавите членки, в които са разработени отделни планове за природен газ и за водород, гарантират, че операторите на газоразпределителни системи и операторите на разпределителни мрежи за водород осъществяват тясно сътрудничество, когато е необходимо да се вземат решения, за да се осигури ефективността на системата по отношение на енергоносителите, например за промяна на предназначението.

2. Плановете за извеждане от експлоатация на газоразпределителната мрежа съответстват най-малко на следните принципи:

а) плановете се основават на плановете за отопление и охлаждане, разработени в съответствие с член 25, параграф 6 от Директива (ЕС) 2023/1791, и надлежно отчитат търсенето в секторите, които не са обхванати от плановете за отопление и охлаждане;

б) плановете се основават на разумни допускания относно развитието на производството, подаването и доставката на природен газ, включително биометан, от една страна, и потреблението на природен газ във всички сектори на равнище разпределение, от друга страна;

в) операторите на газоразпределителни системи определят необходимите адаптации на инфраструктурата, като се отдава приоритет на свързани с търсенето решения, които не изискват нови инфраструктурни инвестиции, а в плановете се посочва инфраструктурата, която трябва да бъде изведена от експлоатация, също така с оглед на създаването на прозрачност по отношение на възможната промяна на предназначението на тази инфраструктура за транспортиране на водород;

г) при разработването на плана операторите на газоразпределителни системи провеждат процес на консултации, отворен за съответните заинтересовани страни, за да се даде възможност за тяхното ранно и ефективно участие в процеса на планиране, включително предоставяне и обмен на цялата необходима информация; резултатите от консултацията и плана за извеждане от експлоатация на мрежата се представят на съответния национален орган;

д) плановете и резултатите от консултацията със заинтересованите страни се публикуват на уебсайтовете на операторите на газоразпределителни системи и тези уебсайтове се актуализират редовно, за да се гарантира, че съответните заинтересовани страни получават достатъчно информация, за да могат да участват ефективно в консултацията;

е) плановете се актуализират най-малко на всеки четири години въз основа на последните прогнози за търсенето и предлагането на природен газ в съответния регион и обхващат десетгодишен период;

ж) операторите на газоразпределителни системи, които извършват дейност в един и същ регион, могат да изберат да разработят един съвместен план за извеждане от експлоатация на мрежата;

з) плановете са в съответствие с плана за развитие на мрежата за природен газ в целия Съюз, посочен в член 32 от Регламент (ЕС) 2024/1789, и с националните десетгодишни планове за развитие на мрежата, разработени в съответствие с член 55 от настоящата директива;

и) плановете са съгласувани с интегрирания национален план на държавата членка в областта на енергетиката и климата, интегрирания национален доклад за напредъка в областта на енергетиката и климата и дългосрочната стратегия, представена съгласно Регламент (ЕС) 2018/1999, и подкрепят целта за неутралност по отношение на климата, определена в член 2, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/1119.

3. Съответните национални органи оценяват дали плановете за извеждане от експлоатация на газоразпределителната мрежа съответстват на принципите, установени в параграф 2. Те одобряват или отхвърлят плана за извеждане от експлоатация на газоразпределителната мрежа и могат да изискат изменения в този план.

4. Разработването на планове за извеждане от експлоатация на газоразпределителната мрежа улеснява защитата на крайните клиенти в съответствие с член 13, както и взема предвид техните права съгласно член 38, параграф 6.

5. Държавите членки могат да решат да не прилагат задълженията, определени в параграфи 1—4, за оператори на газоразпределителна система, които обслужват по-малко от 45 000 свързани клиенти до 4 август 2024 г. Когато операторите на газоразпределителни системи са освободени от задължението да представят план за извеждане от експлоатация на газоразпределителната мрежа, те информират регулаторния орган за извеждането от експлоатация на газоразпределителните мрежи или на части от тях.

6. Когато части от газоразпределителната мрежа за природен газ могат да изискват извеждане от експлоатация преди първоначално предвидения им жизнен цикъл, регулаторният орган установява насоки за структурен подход към амортизацията на тези активи и за определяне на тарифите в съответствие с член 78, параграф 7. При разработването на такива насоки регулаторните органи се консултират със съответните заинтересовани страни, по-специално операторите на газоразпределителни системи и потребителските организации.

Член 58

Такси и разходи за свързване за съоръжения за производство на биометан

1. Държавите членки осигуряват благоприятна регулаторна рамка за съоръженията за производство на биометан по отношение на таксите и разходите за свързване, произтичащи от тяхното свързване към газопреносните или газоразпределителните мрежи. Тази регулаторна рамка гарантира, че:

а) таксите и разходите за свързване са съобразени с принципа за енергийната ефективност на първо място, приложим за развитието на мрежата в съответствие с член 3 и член 27, параграф 2 от Директива (ЕС) 2023/1791;

б) таксите и разходите за свързване се публикуват като част от процедурите за свързване на нови съоръжения за производство на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ към газопреносната и газоразпределителната система, установени в членове 41 и член 45 от настоящата директива и в съответствие с член 20, параграф 2 от Директива (ЕС) 2018/2001;

в) вземат се предвид принципите на прозрачност и недискриминация, необходимостта от стабилни финансови рамки за съществуващите инвестиции, напредъкът в разгръщането на газ от възобновяеми източници и нисковъглероден газ в съответната държава членка и наличието на алтернативни механизми за подпомагане за увеличаване на използването на газ от възобновяеми източници или нисковъглероден газ, когато е целесъобразно.

2. При определянето или одобряването на тарифите или методиките, които да се използват от операторите на газопреносни системи и операторите на газоразпределителни системи, регулаторните органи могат да вземат предвид разходите и инвестициите, направени от тези оператори на системи в изпълнение на техните задължения, които не се възстановяват пряко от разходите и таксите за свързване, доколкото разходите съответстват на разходите на ефективен и структурно сравним регулиран оператор.

Член 59

Финансиране на трансгранична инфраструктура за водород

1. Когато държавите членки прилагат система за регулиран достъп на трети страни до мрежите за пренос на водород съгласно член 35, параграф 1 и когато проект за междусистемен газопровод за водород не е проект от общ интерес, както е посочено в глава II от Регламент (ЕС) 2022/869 на Европейския парламент и на Съвета ([49]) и в приложение I, точка 3 към него, съседните и засегнатите оператори на мрежи за пренос на водород поемат разходите по проекта и могат да ги включат в съответните си тарифни системи след одобрение от регулаторния орган. Ако операторите на мрежи за пренос на водород

([49]) Регламент (ЕС) 2022/869 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2022 г. относно указания за трансевропейската енергийна инфраструктура, за изменение на регламенти (ЕО) № 715/2009, (ЕС) 2019/942 и (ЕС) 2019/943 и на директиви 2009/73/ЕО и (ЕС) 2019/944 и за отмяна на Регламент (ЕС) № 347/2013 (ОВ L 152, 3.6.2022 г., стр. 45).

установят съществено разминаване между ползите и разходите, те могат да изготвят проектоплан, включително искане за трансгранично разпределяне на разходите, и го представят съвместно на съответните регулаторни органи за получаването на съвместно одобрение.

2. Когато операторите на мрежи за пренос на водород представят проектоплан, както е посочено в параграф 1, този проектоплан и искането за трансгранично разпределяне на разходите се придружават от анализ на разходите и ползите за конкретния проект, като се вземат предвид ползите, надхвърлящи границите на засегнатите държави членки, както и от бизнес план за оценка на финансовата жизнеспособност на проекта, който включва решение за финансирането и посочва дали участващите оператори на мрежи за пренос на водород са се споразумели по обосновано предложение за трансгранично разпределяне на разходите.

Съответните регулаторни органи, след консултация с операторите на мрежи за пренос на водород, вземат съвместно решение относно разпределението на инвестиционните разходи, които се поемат от всеки оператор на мрежа за пренос на водород за проекта.

3. От 1 януари 2033 г. всички засегнати оператори на мрежи за пренос на водород договарят система за финансови компенсации с цел осигуряване на финансиране за трансгранична инфраструктура за водород, в случай че не се начисляват тарифи за достъп до мрежите за пренос на водород в точките на междусистемна връзка между държавите членки съгласно член 7, параграф 8 от Регламент (ЕС) 2024/1789. В процеса на разработка на тази система операторите на мрежи за пренос на водород провеждат обстоен процес на консултации с участието на всички съответни участници на пазара.

4. Съответните оператори на мрежи за пренос на водород постигат споразумение относно системата за финансова компенсация до 31 декември 2035 г. и го представят на съответните регулаторни органи за съвместното им одобрение. Ако в този срок не бъде постигнато споразумение, съответните регулаторни органи вземат съвместно решение в рамките на две години. Когато съответните регулаторни органи не могат да постигнат съвместно споразумение в рамките на две години, ACER взема решение в съответствие с процедурата по член 6, параграф 10 от Регламент (ЕС) 2019/942.

5. Системата за финансова компенсация се прилага в съответствие с член 78, параграф 1, буква в).

6. За целите на прехода към система за финансова компенсация съществуващите договори за капацитет не се влияят от установения механизъм за финансова компенсация.

7. Допълнителните подробности, необходими за прилагането на процеса, посочен в настоящия член, включително необходимите процеси и срокове, процесът на преразглеждане и, по целесъобразност, на изменение на системата за финансова компенсация, позволяващ да се вземе предвид развитието на тарифите и развитието на мрежите за водород, се определят в мрежов кодекс, създаден съгласно член 72 от Регламент (ЕС) 2024/1789.

ГЛАВА IX

ОТДЕЛЯНЕ НА ОПЕРАТОРИТЕ НА ГАЗОПРЕНОСНИ СИСТЕМИ И ОПЕРАТОРИТЕ НА МРЕЖА ЗА ПРЕНОС НА ВОДОРОД

Раздел 1

Отделяне на собствеността

Член 60

Отделяне на газопреносни системи и оператори на газопреносни системи

1. Държавите членки гарантират, че:

а) всяко предприятие, което притежава газопреносна система, функционира като оператор на газопреносна система;

б) едно и също лице няма право:

i) да упражнява пряко или непряко контрол върху предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, както и да упражнява пряко или непряко контрол или права върху оператори на газопреносна система или върху газопреносна система; нито

ii) да упражнява пряко или непряко контрол върху оператор на газопреносна система или върху газопреносна система, както и да упражнява пряко или непряко контрол или да имат права върху предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка;

в) едно и също лице няма право да определя членове на надзорния съвет, административния съвет или на законно представляващи предприятието органи, на оператор на газопреносна система или на газопреносна система, както и да упражнява пряко или непряко контрол или да има права върху предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка;

г) едно и също лице няма право да бъде член на надзорния съвет, административния съвет или на законно представляващи предприятието органи едновременно на предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, и на оператор на газопреносна система или на газопреносна система.

2. Правомощията, посочени в параграф 1, букви б) и в), включват по-специално:

а) правото да се гласува;

б) правото да се назначават членове на надзорния съвет, управителния съвет или на органите, законно представляващи предприятието; или

в) правото да се притежава мажоритарен дял.

3. За целите на параграф 1, буква б) се счита, че терминът „предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка“ включва „предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка“ по смисъла на Директива (ЕС) 2019/944, а термините „оператор на газопреносна система“ и „газопреносна система“ се счита, че включват „оператор на газопреносна система“ и „газопреносна система“ по смисъла на посочената директива.

4. Задължението, установено в параграф 1, буква а) от настоящия член, се смята за изпълнено, когато две или повече предприятия, притежаващи газопреносни системи, са създали съвместно предприятие, което действа като оператор на газопреносна система в две или повече държави членки по отношение на съответните газопреносни системи. Друго предприятие не може да бъде част от съвместното предприятие, освен ако не е било одобрено съгласно член 61 като независим системен оператор или като независим оператор на газопреносна система за целите на раздел 3.

5. За прилагането на настоящия член, когато лицето, посочено в параграф 1, букви б), в) и г), е държавата членка или друг публичен орган, два отделни публични органа, упражняващи контрол върху оператора на газопреносна система или върху газопреносна система, от една страна, и върху предприятие, изпълняващо някоя от функциите по производство или доставка, от друга страна, не се смятат за едно и също лице.

6. Държавите членки гарантират, че нито чувствителна търговска информация, посочена в член 40, притежавана от оператор на газопреносна система, който е бил част от вертикално интегрирано предприятие, нито персоналът на такъв оператор на газопреносна система не се прехвърлят към предприятия, изпълняващи някоя от функциите по производство или доставка.

7. Държавата членка може да реши да не прилага параграф 1, когато на 3 септември 2009 г. газопреносната система е принадлежала на вертикално интегрирано предприятие. По отношение на частта от газопреносната система, свързваща държава членка с трета държава, между границата на тази държава членка и първата точка на свързване с мрежата на тази държава членка държавата членка може да реши да не прилага параграф 1, когато на 23 май 2019 г. газопреносната система е принадлежала на вертикално интегрирано предприятие.

В този случай съответната държава членка извършва едно от следните действия:

а) определя независим системен оператор в съответствие с член 61; или

б) изпълнява разпоредбите на раздел 3.

8. Когато на 3 септември 2009 г. газопреносната система е принадлежала на вертикално интегрирано предприятие и има механизми, които осигуряват по-надеждно независимостта на оператора на газопреносната система в сравнение с разпоредбите на раздел 3, държавата членка може да реши да не прилага параграф 1 от настоящия член.

По отношение на частта от газопреносната система, свързваща една държава членка с трета държава, между границата на тази държава членка и първата точка на свързване с нейната мрежа, въпросната държавата членка може да реши да не прилага параграф 1 от настоящия член, когато на 23 май 2019 г. газопреносната система е принадлежала на вертикално интегрирано предприятие и има механизми, които осигуряват по-надеждно независимостта на оператора на газопреносната система от разпоредбите на раздел 3.

9. Преди дадено предприятие да бъде одобрено или определено за оператор на преносна система съгласно параграф 8 от настоящия член, то се сертифицира съгласно процедурите, определени в член 71, параграфи 4, 5 и 6 от настоящата директива и в член 14 от Регламент (ЕС) 2024/1789. След това Комисията се уверява чрез проверка, че наличните договорености ясно гарантират независимостта на оператора на газопреносната система по по-надежден начин в сравнение с разпоредбите на раздел 3.

10. Вертикално интегрирани предприятия, които притежават газопреносна система при никакви обстоятелства не се възпират да предприемат мерки, за да изпълнят изискванията на параграф 1.

11. Предприятия, изпълняващи някоя от функциите по производство или доставка, в никакъв случай нямат възможност да придобият пряк или непряк контрол, или да упражняват каквото и да е право, върху отделени оператори на преносни системи в държави членки, в които се прилага параграф 1.

Раздел 2

Независими системни оператори

Член 61

Независими системни оператори

1. Когато на 3 септември 2009 г. газопреносната система е принадлежала на вертикално интегрирано предприятие, държавата членка може да реши да не прилага член 60, параграф 1 и да определи независим системен оператор по предложение на собственика на газопреносната система.

По отношение на частта от газопреносната система, свързваща държава членка с трета държава, между границата на тази държава членка и първата точка на свързване с мрежата на тази държава членка държавата членка може да реши да не прилага член 60, параграф 1 и да определи независим системен оператор по предложение на собственика на газопреносната система, когато на 23 май 2019 г. газопреносната система е принадлежала на вертикално интегрирано предприятие.

Определянето на независим системен оператор подлежи на одобрение от Комисията.

2. Държавата членка може да одобрява и определя независим системен оператор само когато:

а) кандидатът за оператор е показал, че отговаря на изискванията на член 60, параграф 1, букви б), в) и г);

б) кандидатът за оператор е показал, че разполага с финансовите, техническите, физическите и човешките ресурси, необходими за изпълнението на задачите му съгласно член 39;

в) кандидатът за оператор се е ангажирал да спазва десетгодишния план за развитие на мрежата, чието изпълнение се контролира от регулаторния орган;

г) собственикът на газопреносна система е показал способността си да изпълнява задълженията си съгласно параграф 5, като за целта същият представя всички проекти на договорни споразумения с предприятието кандидат и с всички други заинтересовани образувания;

д) кандидатът за оператор е доказал способността си да изпълнява задълженията си съгласно Регламент (ЕС) 2024/1789, включително сътрудничеството между оператори на газопреносни системи на европейско и регионално равнище.

3. Държавите членки одобряват и определят за независими системни оператори предприятията, които са сертифицирани от регулаторния орган, че отговарят на изискванията на член 72 и параграф 2 от настоящия член. Прилага се процедурата за сертифициране или по член 71 от настоящата директива и член 14 от Регламент (ЕС) 2024/1789, или по член 72 от настоящата директива.

4. Всеки независим системен оператор отговаря за осигуряването и управлението на достъпа на трети страни, включително за събирането на такси за достъп и претоварване, както и за експлоатацията, поддръжката и развитието на газопреносната система и за осигуряването на дългосрочната способност на системата да отговаря на разумното търсене чрез инвестиционно планиране. Когато разработва газопреносната система, независимият системен оператор отговаря за планирането, включително за процедурите за получаване на разрешения, изграждането и пускането в експлоатация на новата инфраструктура. За тази цел независимият системен оператор действа като оператор на газопреносна система съгласно разпоредбите на настоящата глава. Собственикът на газопреносни системи не отговаря за предоставянето и управлението на достъпа на трети страни, нито за инвестиционното планиране.

5. Когато бъде определен независимият системен оператор, собственикът на газопреносната система:

а) осигурява необходимото сътрудничество и помощ на независимия системен оператор при изпълнението на задачите му, включително по-специално цялата необходима информация;

б) финансира инвестициите, които независимият системен оператор е решил да направи и които са одобрени от регулаторния орган, или дава съгласието си да бъдат финансирани от която и да е заинтересована страна, включително от независимия системен оператор; регулаторният орган одобрява съответните финансови споразумения; преди такова одобрение регулаторният орган се консултира със собственика на газопреносната система и други заинтересовани страни;

в) осигурява покритието на отговорността, която е свързана с мрежовите активи, с изключение на отговорността, която е свързана със задачите на независимия системен оператор;

г) осигурява гаранциите, необходими за улесняване на финансирането на всички разширения на мрежата с изключение на инвестициите, за които в съответствие с буква б) е дал съгласието си да бъдат финансирани от която и да е заинтересована страна, включително от независимия системен оператор.

6. Съответният национален орган по конкуренция, в тясно сътрудничество с регулаторния орган, разполага с всички необходими правомощия за ефективен надзор над изпълнението на задълженията на собственика на газопреносна система съгласно параграф 5.

Член 62

Отделяне на собствениците на газопреносни системи, собствениците на мрежи за пренос на водород, операторите на системи за съхранение на природен газ и операторите на съоръжения за съхранение на водород

1. Собствениците на газопреносна система и на мрежа за пренос на водород, в случаите, когато има определен независим системен оператор или независим оператор на мрежа за пренос на водород и операторите на системи за съхранение на природен газ или операторите на съоръжение за съхранение на водород, които са част от вертикално интегрирани предприятия, са независими най-малко по отношение на правната си форма, организацията и вземането на решения от други дейности, които не са свързани с преноса, разпределението, транспортирането и съхранението на природен газ и водород.

Настоящият член се прилага само по отношение на съоръженията за съхранение на природен газ, които са технически или икономически необходими за осигуряването на ефективен достъп до мрежата за доставка за клиентите съгласно член 33.

2. За да се осигури независимостта на собствениците на газопреносни системи или мрежи за пренос на водород и операторите на системи за съхранение на природен газ или операторите на съоръжения за съхранение на водород, посочени в параграф 1, се прилагат следните минимални критерии:

а) лицата, отговорни за управлението на собственика на газопреносна система или мрежа за пренос на водород и оператора на система за съхранение на природен газ или оператора на съоръжение за съхранение на водород, не участват в дружествени структури на интегрираното предприятие за природен газ, отговарящи пряко или непряко за ежедневното функциониране на производството и доставката на природен газ и водород;

б) вземат се подходящи мерки, за да се гарантира, че професионалните интереси на лицата, които отговарят за управлението на собствениците на газопреносни системи или мрежи за пренос на водород и на операторите на системи за съхранение на природен газ или операторите на съоръжения за съхранение на водород, се вземат предвид по начин, осигуряващ способността им да действат независимо;

в) операторът на система за съхранение на природен газ или операторът на съоръжение за съхранение на водород притежава ефективни, независими от интегрираното предприятие за природен газ, права за вземане на решения относно активите, които са необходими за експлоатацията, поддръжката или развитието на съоръжения за съхранение; това не възпрепятства съществуването на подходящи координационни механизми, които да гарантират защитата в дъщерните дружества на икономическите и управленско-надзорните права на дружеството майка по отношение възвръщаемостта върху активите, регулирани непряко в съответствие с член 78, параграф 7; това позволява на дружеството майка да одобрява годишния финансов план, или всеки еквивалентен инструмент, на оператора на система за съхранение на природен газ или оператора на съоръжение за съхранение на водород и да поставя глобални ограничения върху степента на задлъжнялост на своето дъщерно дружество; на дружеството майка не се разрешава да дава нареждания нито по отношение на ежедневните операции, нито по отношение на отделните решения относно изграждането или модернизирането на съоръженията за съхранение, които не надхвърлят обхвата на одобрения финансов план или еквивалентен инструмент;

г) собственикът на газопреносна система или мрежа за пренос на водород и операторът на система за съхранение на природен газ или операторът на съоръжение за съхранение на водород въвеждат програма за съответствие, в която се определят мерките за недопускане на дискриминационно поведение, и гарантират, че спазването се контролира по подходящ начин; в нея се определят също конкретните задължения на служителите за постигането на тези цели; лицето или органът, отговарящ за спазването на горепосочената програма, представя на регулаторния орган годишен доклад, в който са посочени взетите мерки, и който се публикува.

3. Комисията е оправомощена да приеме делегирани актове съгласно член 90 за допълване на настоящата директива, с цел да определи насоки за осигуряване на пълно и ефективно изпълнение на изискванията на параграф 2 от настоящия член от собственика на газопреносна система или мрежа за пренос на водород и оператора на система за съхранение на природен газ или оператора на съоръжение за съхранение на водород.

Раздел 3

Независими оператори на газопреносни системи

Член 63

Активи, оборудване, персонал и самоличност

1. Операторите на газопреносни системи разполагат с всички човешки, технически, физически и финансови ресурси, необходими за изпълнение на задълженията си по настоящата директива и за извършване на дейността пренос на природен газ, по-специално:

а) активите, необходими за дейността по пренос на природен газ, включително газопреносната система, са собственост на оператора на газопреносната система;

б) персоналът, необходим за дейността по пренос на природен газ, включително изпълнението на всички фирмени задачи, се наема на работа от оператора на газопреносната система;

в) забранява се наемането на персонал или предоставянето на услуги от или за други части на вертикално интегрираното предприятие, но оператор на газопреносна система може да предоставя услуги на вертикално интегрираното предприятие, при условие че:

i) предоставянето на тези услуги не води до дискриминация между ползвателите на системата, те са достъпни за всички ползватели на системата при еднакви условия и не ограничават, не нарушават, нито възпрепятстват конкуренцията при производството или доставката;

ii) редът и условията на предоставянето на тези услуги са одобрени от регулаторния орган;

г) без да се засягат решенията на надзорния орган съгласно член 66, достатъчно финансови ресурси за текущи и бъдещи инвестиционни проекти или за подмяна на съществуващи активи се предоставят своевременно на оператора на газопреносна система от вертикално интегрираното предприятие по съответно искане от оператора на газопреносната система.

2. Дейността по пренос на природен газ включва поне следните задачи в допълнение към изброените в член 39:

а) представляването на оператора на газопреносната система и контакти с трети страни и с регулаторните органи;

б) представителството на оператора на преносна система в рамките на ЕМОПС за газ;

в) предоставянето и управлението на достъпа на трети страни на недискриминационен принцип между ползватели на системата или групи от ползватели на системата;

г) събирането на всички свързани с газопреносната система такси, включително такси за достъп, изравнителни такси за допълнителни услуги като например преработване на природния газ, закупуване на услуги (разходи за балансиране, енергия за покриване на загуби);

д) експлоатацията, поддръжката и развитието на сигурна, ефикасна и икономична газопреносна система;

е) инвестиционно планиране, което да осигури дълготрайния капацитет на системата да покрива в разумни граници търсенето и да гарантира сигурността на доставките;

ж) създаването на подходящи съвместни предприятия, включително с един или повече оператори на газопреносни системи, борси за обмен на природен газ и другите съответни участници на пазара с цел да се развива създаването на регионални пазари или да се улеснява процесът на либерализация;

з) всички корпоративни услуги, включително правни услуги, счетоводство и ИТ услуги.

3. Операторите на газопреносни системи се организират в правна форма, както е посочено в приложение II към Директива (ЕС) 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета ([50]).

4. Чрез своята корпоративна самоличност, комуникации, търговски марки и сгради, операторът на газопреносна система не създава объркване по отношение на отделната самоличност на вертикално интегрираното предприятие или на всяка негова съставна част.

5. Операторът на газопреносна система не използва общи ИТ системи или оборудване, сгради и системи за сигурност на достъпа с никоя част от вертикално интегрираното предприятие, нито използва същите консултанти или външни изпълнители за ИТ системи или оборудването, или за системите за сигурност на достъпа.

6. Сметките на операторите на газопреносни системи подлежат на одит от страна на одитор, различен от този на вертикално интегрираното предприятие или на която и да е негова част.

Член 64

Независимост на оператора на газопреносна система

1. Без да се засягат решенията на надзорния орган съгласно член 66, операторът на газопреносна система разполага с:

а) ефективни права за вземане на решения, независими от вертикално интегрираното предприятие, по отношение на активите, необходими за експлоатацията, поддръжката и развитието на газопреносната система;

б) правомощия да набира средства на капиталовия пазар, по-специално чрез заем и увеличаване на капитала.

2. Операторът на газопреносна система по всяко време действа така че да осигури наличността на необходимите му ресурси за изпълнение на дейността по преноса по подходящ и ефективен начин и за развитие и поддръжка на ефективна, сигурна и икономична газопреносна система.

3. Дъщерни предприятия на вертикално интегрираното предприятие, изпълняващи функциите по производство или доставка, не притежават пряко или непряко дялово участие в оператора на газопреносната система. Операторът на газопреносна система не притежава нито пряко, нито непряко дялово участие в никое дъщерно предприятие на вертикално интегрираното предприятие, изпълняващо функциите по производство или доставка, нито получава дивиденти или други финансови облаги от това дъщерно предприятие.

4. Цялостната управленска структура и уставът на дружеството на оператора на газопреносна система гарантират ефективната независимост на оператора на газопреносна система съгласно настоящия раздел. Вертикално интегрираното предприятие не определя пряко или непряко конкурентното поведение на оператора на газопреносна система по отношение на текущите дейности на оператора на газопреносна система и управлението на мрежата, или по отношение на дейностите, необходими за изготвянето на десетгодишния план за развитие на мрежата, разработен съгласно член 55.

5. При изпълнение на задачите им, изброени в член 39 и член 63, параграф 2 от настоящата директива, и в съответствие с член 6, параграф 1, буква а), член 10, параграфи 2, 3 и 4, член 13, параграф 1, член 17, параграф 1 и член 33, параграф 6 от Регламент (ЕС) 2024/1789, операторите на газопреносни системи не упражняват дискриминация спрямо различни лица или образувания, нито ограничават, нарушават или възпрепятстват конкуренцията в производството или доставките.

([50]) Директива (ЕС) 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 г. относно някои аспекти на дружественото право (ОВ L 169, 30.6.2017 г., стр. 46).

6. Всички търговски и финансови отношения между вертикално интегрираното предприятие и оператора на газопреносна система, включително заеми, предоставяни от оператора на газопреносна система на вертикално интегрираното предприятие, се осъществяват при пазарни условия. Операторът на газопреносна система съхранява подробна документация за тези търговски и финансови отношения и при поискване предоставя достъп до нея на регулаторния орган.

7. Операторът на газопреносна система представя за одобрение от регулаторния орган всички търговски и финансови споразумения с вертикално интегрираното предприятие.

8. Операторът на газопреносна система информира регулаторния орган за финансовите ресурси, посочени в член 63, параграф 1, буква г), които се предоставят за бъдещи инвестиционни проекти или за подмяна на съществуващи активи.

9. Вертикално интегрираното предприятие се въздържа от всякакво действие, което възпрепятства или накърнява дейността на оператора на газопреносна система при изпълнението на задълженията му съгласно настоящия раздел, и не изисква от оператора на газопреносна система да иска разрешение от вертикално интегрираното предприятие, за да изпълнява тези задължения.

10. Предприятие, сертифицирано от регулаторния орган като изпълняващо изискванията по настоящия раздел, се одобрява и определя за оператор на газопреносна система от съответната държава членка. Прилага се процедурата за сертифициране, предвидена или в член 71 от настоящата директива и член 14 от Регламент (ЕС) 2024/1789 или в член 72 от настоящата директива.

11. Операторът на газопреносна система оповестява публично подробна информация относно качеството на природния газ, транспортиран в неговите мрежи, въз основа на членове 16 и 17 от Регламент (ЕС) 2015/703 на Комисията ([51]).

Член 65

Независимост на персонала и ръководството на оператора на газопреносна система

1. Решения, свързани с назначаването и подновяването на договори, условията на работа, включително възнаграждението и прекратяването на мандата на лицата, отговарящи за управлението или на членовете на административните органи на оператора на газопреносна система, се вземат от надзорния орган на оператора на газопреносна система, определен съгласно член 66.

2. Самоличността и условията, които уреждат мандата, продължителността му и прекратяването му за лицата, определени от надзорния орган за назначаване или подновяване на договорите им като отговарящи за оперативното управление или като членове на административните органи на оператора на газопреносна система, както и основанията за всяко предлагано решение за прекратяване на такъв мандат, се нотифицират на регулаторния орган. Тези условия и решенията, посочени в параграф 1, придобиват обвързваща сила само ако в срок от три седмици след нотификацията им регулаторният орган не е възразил срещу тях.

Регулаторният орган може да възрази срещу решенията, посочени в параграф 1, когато:

а) възникнат съмнения относно професионалната независимост на лицата, определени като отговарящи за управлението или като членове на административни органи; или

б) в случай на предсрочно прекратяване на мандат, съществуват съмнения относно основателността на такова предсрочно прекратяване.

3. В срок от три години преди назначаването на лицата, които отговарят за управлението или членовете на административните органи на оператора на газопреносна система, които подлежат на условията на настоящия параграф, те не трябва да са заемали професионален пост или отговорна длъжност, да са имали интереси или делови отношения, пряко или непряко, с вертикално интегрираното предприятие или която и да е част от него, или с негови акционери, притежаващи контролен пакет от акции, различни от оператора на газопреносна система.

4. Лицата, отговарящи за управлението или членовете на административните органи и служителите на оператора на газопреносна система, не заемат нито професионален пост, нито отговорна длъжност, нямат интереси, нито делови отношения, пряко или непряко, с която и да е друга част от вертикално интегрираното предприятие или с негови акционери, притежаващи контролен пакет от акции.

([51]) Регламент (ЕС) 2015/703 на Комисията от 30 април 2015 г. за установяване на мрежов кодекс относно правила за оперативната съвместимост и обмена на данни (ОВ L 113, 1.5.2015 г., стр. 13).

5. Лицата, отговарящи за управлението или членовете на административните органи и служителите на оператора на газопреносна система, нямат интереси, нито получават финансови облаги, пряко или непряко, от която и да е част от вертикално интегрираното предприятие, различна от оператора на газопреносна система. Тяхното възнаграждение не зависи от дейности или резултати на вертикално интегрираното предприятие, различни от тези на оператор на газопреносна система.

6. На лицата, отговарящи за управлението или на членовете на административните органи на оператора на газопреносна система, се гарантират ефективни права за обжалване пред регулаторния орган срещу предсрочно прекратяване на мандата им.

7. След прекратяването на мандата им в оператора на газопреносна система лицата, отговарящи за управлението или членовете на административните органи, не могат да заемат нито професионален пост, нито отговорна длъжност, нямат интереси, нито делови отношения с която и да е част от вертикално интегрираното предприятие, различна от оператора на газопреносна система, нито с негови акционери, притежаващи контролен пакет от акции, в продължение на не по-малко от четири години.

8. Параграф 3 се прилага за мнозинството от лицата, отговарящи за управлението или членовете на административните органи на оператора на газопреносната система.

Лицата, отговарящи за управлението, или членовете на административните органи на оператора на газопреносна система, които не попадат в обхвата на разпоредбите на параграф 3, не са упражнявали управленска или друга подобна дейност във вертикално интегрираното предприятие за период от най-малко шест месеца преди назначаването им.

Първа алинея от настоящия параграф и параграфи 4—7 се прилагат по отношение на всички лица, участващи в оперативното управление, както и към лицата, които им докладват директно по въпроси, свързани с експлоатацията, поддръжката и развитието на мрежата.

Член 66

Надзорен орган

1. Операторът на газопреносна система има надзорен орган, натоварен да взема решенията, които могат съществено да повлияят върху стойността на активите на акционерите в оператора на газопреносна система, по-специално решенията, свързани с одобрението на годишните и дългосрочните финансови планове, нивото на задлъжнялост на оператора на газопреносна система и размера на дивидентите, които се разпределят между акционерите. Решенията, попадащи в обхвата на компетентност на надзорния орган, изключват тези, които са свързани с текущите дейности на оператора на газопреносна система и управлението на мрежата, и с дейностите, необходими за изготвяне на десетгодишния план за развитие на мрежата, разработен съгласно член 55.

2. Надзорният орган е съставен от членове, представляващи вертикално интегрираното предприятие, членове, представляващи акционери на трети страни и, когато приложимото национално право предвижда това, членове, представляващи други заинтересовани страни, например служителите в оператора на газопреносна система.

3. Член 65, параграф 2, първа алинея и член 65, параграфи 3—7 се прилагат поне за половината от членовете на надзорния орган минус един.

Член 65, параграф 2, втора алинея, буква б) се прилага за всички членове на надзорния орган.

Член 67

Програма за съответствие и отговорник по съответствието

1. Държавите членки гарантират, че операторите на газопреносни системи въвеждат и изпълняват програма за съответствие, в която се определят мерки за недопускане на дискриминационно поведение, и гарантират, че спазването на тази програма се контролира по подходящ начин. Програмата за съответствие определя конкретните задължения на служителите за постигането на тези цели. Тя подлежи на одобрение от регулаторния орган. Без да се засягат правомощията на регулаторния орган, спазването на програмата подлежи на независимо наблюдение от отговорника по съответствието.

2. Надзорният орган назначава отговорник по съответствието, който подлежи на одобрение от регулаторния орган. Регулаторният орган може да откаже да одобри отговорника по съответствието единствено на основание липса на независимост или професионални способности. Отговорникът по съответствието може да бъде физическо или юридическо лице. Член 65, параграфи 2—8 се прилагат за отговорника по съответствието.

3. Отговорникът по съответствието отговаря за:

а) наблюдение на изпълнението на програмата за съответствие;

б) изготвяне на ежегоден доклад, в който се посочват мерките, предприети за изпълнение на програмата за съответствие, и представяне на доклада на регулаторния орган;

в) докладване пред надзорния орган и отправяне на препоръки относно програмата за съответствие и изпълнението ѝ;

г) нотифициране на регулаторния орган относно всички значителни нарушения по отношение на изпълнението на програмата за съответствие;

д) докладване пред регулаторния орган за всички търговски и финансови отношения между вертикално интегрираното предприятие и оператора на газопреносната система.

4. Отговорникът по съответствието представя на регулаторния орган предлаганите решения относно инвестиционния план или отделните инвестиции в мрежата. Това задължение се изпълнява най-късно когато ръководството или компетентният административен орган на оператора на газопреносната система представи тези документи на надзорния орган.

5. В случай че вертикално интегрираното предприятие на своето общо събрание или чрез гласуване на членовете на определения от него надзорен орган е осуетило приемането на дадено решение, с което е причинило възпрепятстване или забавяне на инвестиции в мрежата, което съгласно десетгодишния план за развитие на мрежата е трябвало да бъде изпълнено през следващите три години, отговорникът по съответствието докладва за това пред регулаторния орган, който предприема мерки в съответствие с член 55.

6. Условията, които уреждат мандата или условията на заетост на отговорника по съответствието, включително и продължителността на мандата му, подлежат на одобрение от регулаторния орган. Тези условия осигуряват независимостта на отговорника по съответствието, включително като му гарантират обезпечаването с всички ресурси, необходими за изпълнението на неговите задължения. По време на своя мандат отговорникът по съответствието не може да заема друга професионална длъжност, да носи отговорност или да има преки или косвени интереси в която и да е част от вертикално интегрираното предприятие или с неговите акционери, притежаващи контролния пакет от акции.

7. Отговорникът по съответствието докладва редовно, устно или писмено, пред регулаторния орган и има право да докладва редовно, устно или писмено, пред надзорния орган на оператора на газопреносна система.

8. Отговорникът по съответствието може да присъства на всички заседания на управителните или административните органи на оператора на газопреносната система, както и на заседанията на надзорния орган и на общото събрание. Отговорникът по съответствието присъства на всички заседания, на които се разискват следните въпроси:

а) условията за достъп до мрежата, установени с Регламент (ЕС) 2024/1789, по-специално по отношение на тарифи, услуги, свързани с достъп на трети страни, разпределение на капацитет, управление на претоварването, прозрачност, балансиране и вторични пазари;

б) проектите, целящи експлоатация, поддръжка и развитие на газопреносната система, включително инвестициите в нови газопреносни връзки, в увеличаване на капацитета и в оптимизиране на съществуващия капацитет;

в) закупуването или продажбите на енергия, необходими за експлоатацията на газопреносната система.

9. Отговорникът по съответствието контролира спазването на член 40 от оператора на газопреносна система.

10. Отговорникът по съответствието разполага с достъп до цялата необходима информация и до помещенията на оператора на газопреносна система, както и до цялата информация, нужна за изпълнението на неговите задачи.

11. След предварително одобрение от регулаторния орган надзорният орган може да освободи от длъжност отговорника по съответствието. Той освобождава отговорника по съответствието на основание липса на независимост или на професионални способности по искане на регулаторния орган.

12. Отговорникът по съответствието има достъп до помещенията на оператора на газопреносна система, без да е необходимо предварително известяване.

Раздел 4

Отделяне на операторите на мрежи за водород

Член 68

Отделяне на операторите на мрежи за пренос на водород

1. Държавите членки гарантират, че от 5 август 2026 г. операторите на мрежи за пренос на водород са отделени в съответствие с правилата за операторите на газопреносни системи за природен газ, определени в член 60.

2. За целите на настоящия член, на членове 46 и 60 от настоящата директива и на членове 35 и 43 от Директива (ЕС) 2019/944 терминът „производство или доставка“ включва производството и доставката на водород, а „пренос“ включва транспортирането на водород.

3. Държава членка може да реши да не прилага параграф 1 от настоящия член по отношение на мрежи за пренос на водород, принадлежащи на вертикално интегрирано предприятие. В такъв случай съответната държава членка определя независим оператор на мрежата за пренос на водород, отделен в съответствие с правилата за независимите оператори на газопреносни системи за природен газ, посочени в член 61. Операторите на мрежи за пренос на водород и операторите на газопреносни системи за природен газ, отделени в съответствие с член 60, параграф 1, могат да действат като независими оператори на мрежа за пренос на водород при спазване на изискванията по член 69.

4. Когато мрежа за пренос на водород принадлежи на един или повече сертифицирани оператори на газопреносни системи за природен газ или когато към 4 август 2024 г. мрежа за пренос на водород принадлежи на вертикално интегрирано предприятие, което извършва дейност в областта на производството или доставката на водород, държавите членки могат да решат да не прилагат параграф 1 от настоящия член и да определят субект, който е под контрола единствено на оператора на газопреносна система или под съвместния контрол на два или повече оператора на газопреносни системи, или под контрола единствено на вертикално интегрираното предприятие, което извършва дейност в областта на производството или доставката на водород, като оператор на интегрирана мрежа за пренос на водород, отделен в съответствие с правилата за независимите оператори на газопреносни системи за природен газ, посочени в раздел 3 от настоящата глава.

Независимо от първа алинея от настоящия параграф, когато държава членка е предоставила дерогация от изискванията на член 69 съгласно параграф 2 от същия член и мрежата за пренос на водород принадлежи на един или повече сертифицирани оператори на газопреносни системи за природен газ, отделени в съответствие с правилата за независимите оператори на газопреносни системи за природен газ, посочени в глава IX, раздел 3, държавите членки могат да решат да не прилагат параграф 1 от настоящия член и да определят този субект или субект, който е под съвместния контрол на два или повече оператора на газопреносни системи, като оператор на интегрирана мрежа за пренос на водород, отделен в съответствие с правилата за независимите оператори на газопреносни системи за природен газ, определени в глава IX, раздел 3.

Когато дадено предприятие включва оператор на газопреносна система, отделен в съответствие с член 60, параграф 1, и оператор на интегрирана мрежа за пренос на водород, това предприятие може да развива дейност в областта на производството или доставката на водород, но не и в производството или доставката на природен газ или електроенергия. Когато такова предприятие извършва дейност в областта на производството или доставката на водород, операторът на газопреносна система за природен газ спазва изискванията, посочени в глава IX, раздел 3, а предприятието и всички негови части не резервират или използват права за капацитет за инжектиране на водород в газопреносна или газоразпределителна система за природен газ, експлоатирана от предприятието.

5. Правилата, приложими за операторите на газопреносни системи, посочени в член 72, се прилагат за операторите на мрежи за пренос на водород.

Член 69

Хоризонтално отделяне на операторите на мрежи за пренос на водород

1. Когато даден оператор на мрежа за пренос на водород е част от предприятие, действащо в областта на преноса или разпределението на природен газ или електроенергия, той следва да е независим поне по отношение на своята правна форма.

2. Въз основа на публично достъпен положителен анализ на разходите и ползите държавите членки могат да предоставят дерогации от изискванията по параграф 1 на операторите на мрежи за пренос на водород, при условие че регулаторният орган даде положителна оценка в съответствие с параграф 4.

3. Дерогациите, предоставени съгласно параграф 2, се публикуват и съобщават на Комисията, придружени от съответната оценка, посочена в параграф 4, като същевременно се запазва поверителността на чувствителната търговска информация.

4. В момента на предоставяне на дерогация съгласно параграф 2 и поне на всеки седем години след това или при обосновано искане от страна на Комисията регулаторният орган на държавата членка, предоставяща дерогацията, публикува оценка на въздействието на дерогацията върху прозрачността, кръстосаното субсидиране, мрежовите тарифи и трансграничната търговия. Тази оценка включва най-малко графика на очакваните прехвърляния на активи от сектора на природния газ към сектора на водорода.

Ако въз основа на оценка регулаторният орган стигне до заключението, че продължаването на прилагането на дерогацията би имало отрицателно въздействие върху прозрачността, кръстосаното субсидиране, мрежовите тарифи и трансграничната търговия, или когато прехвърлянето на активи от сектора на природния газ към сектора на водорода е приключило, държавата членка оттегля дерогацията.

5. Чрез дерогация от параграфи 2, 3 и 4 Естония, Латвия и Литва могат да предоставят на операторите на мрежи за пренос на водород дерогации от изискванията по параграф 1. Всяка такава дерогация се нотифицира на Комисията и срокът ѝ на действие изтича на 31 декември 2030 г. След датата на изтичане на срока на действие на дерогация, предоставена съгласно настоящия параграф, Естония, Латвия и Литва могат да предоставят дерогации съгласно параграфи 2, 3 и 4.

Член 70

Отделяне на сметките на операторите на мрежи за водород

Държавите членки гарантират, че сметките на операторите на мрежи за водород се водят в съответствие с член 75.

Раздел 5

Определяне и сертифициране на операторите на газопреносни системи и операторите на мрежи за пренос на водород

Член 71

Определяне и сертифициране на операторите на газопреносни системи и операторите на мрежи за пренос на водород

1. Преди дадено предприятие да бъде одобрено или определено за оператор на газопреносна система или оператор на мрежа за пренос на водород, то се сертифицира в съответствие с параграфи 4, 5 и 6 от настоящия член и с член 14 от Регламент (ЕС) 2024/1789.

2. Предприятията, които са сертифицирани от регулаторния орган за съответствието им с изискванията на член 60 или член 68, съгласно процедурата за сертифициране, се одобряват и определят като оператори на газопреносни системи или оператори на мрежи за пренос на водород от държавите членки. Изборът на оператори на газопреносни системи и оператори на мрежи за пренос на водород се нотифицира на Комисията и се публикува в *Официален вестник на Европейския съюз*.

3. Сертифицираните предприятия нотифицират регулаторния орган относно всякакви планирани сделки, които може да наложат преоценка на спазването на изискванията на член 60 или член 68.

4. Регулаторните органи наблюдават постоянното спазване от сертифицираните предприятия на изискванията на член 60 или член 68. Те откриват процедура по сертифициране, за да гарантират това съответствие:

а) след нотификация от сертифицираното предприятие съгласно параграф 3;

б) по собствена инициатива в случаите, когато имат сведения, че планирана промяна на правата или влиянието върху сертифицирани предприятия или собственици на преносни системи може да доведе до нарушение на член 60 или член 68 или когато има основания да смята, че такова нарушение вече може да е извършено; или

в) след мотивирано искане от Комисията.

5. Регулаторните органи вземат решение относно сертифицирането на даден оператор на газопреносна система или оператор на мрежа за пренос на водород в срок от 100 работни дни от датата на нотификацията от оператора на газопреносна система или оператора на мрежа за пренос на водород или от датата на искането на Комисията. След изтичането на този срок сертификатът се смята за издаден. Изричното или мълчаливото решение на регулаторния орган поражда действие единствено след закриването на процедурата, предвидена в параграф 6.

6. Изричното или мълчаливото решение за сертифицирането се нотифицира незабавно на Комисията от регулаторния орган заедно с цялата свързана с това решение информация. Комисията действа съгласно процедурата, посочена в член 14 от Регламент (ЕС) 2024/1789.

7. Регулаторните органи и Комисията може да изискват от операторите на газопреносни системи, от операторите на мрежи за пренос на водород и от предприятията, изпълняващи някоя от функциите по производство или доставка, всякаква информация, свързана с изпълнението на задълженията им по настоящия член.

8. Регулаторните органи и Комисията запазват поверителността на чувствителната търговска информация.

Член 72

Сертифициране по отношение на трети държави

1. Когато сертифицирането е поискано от собственик на газопреносна система, от оператор на газопреносна система, от оператор на мрежа за пренос на водород или от собственик на мрежа за водород, които са контролирани от лице от трета държава, регулаторният орган нотифицира Комисията.

Регулаторният орган също така незабавно нотифицира Комисията за всяко обстоятелство, което може да доведе до придобиването на контрол върху газопреносна система, оператор на газопреносна система, мрежа за пренос на водород или оператор на мрежа за пренос на водород от лице от трета държава.

2. Операторите на газопреносни системи или на мрежи за пренос на водород нотифицират регулаторния орган за всяко обстоятелство, което може да доведе до придобиването на контрол върху газопреносна система, оператор на газопреносна система, мрежа за пренос на водород или оператор на мрежа за пренос на водород от лице от трета държава.

3. Регулаторният орган приема проект на решение относно сертифицирането на оператор на газопреносна система или оператор на мрежа за пренос на водород в срок от 100 работни дни от датата на нотификацията от оператора на газопреносна система или оператора на мрежа за водород. Регулаторният орган отказва сертифицирането, ако не е било доказано:

а) че съответното лице спазва изискванията на член 60 или член 68; и

б) пред регулаторния орган или друг компетентен орган, определен от държавата членка, че сертифицирането няма да представлява риск за сигурността на доставките на енергия или за основните интереси в областта на сигурността на държавата членка и на Съюза; при разглеждането на този въпрос регулаторният орган или съответно определеният друг компетентен орган взема предвид:

i) правата и задълженията на Съюза по отношение на тази трета държава, които произтичат съгласно международното право, включително съгласно всяко споразумение, сключено с една или повече трети държави, по което Съюзът е страна, и което разглежда въпросите на сигурността на доставките на енергия;

ii) правата и задълженията на държавата членка по отношение на тази трета държава, които произтичат съгласно споразумения, сключени с нея, доколкото са в съответствие с правото на Съюза;

iii) собствеността, доставката или други търговски отношения, които биха могли да окажат отрицателно въздействие върху стимула и способността на собственика на газопреносна система, оператора на газопреносна система, собственика на мрежа за пренос на водород или оператора на мрежа за пренос на водород да доставя природен газ или водород на държавата членка или на Съюза;

iv) други специфични факти и обстоятелства относно случая и съответната трета държава.

4. Регулаторният орган незабавно нотифицира проекта на решение на Комисията, заедно с цялата свързана с него информация.

5. Държавите членки предвиждат, преди регулаторният орган да приеме решение относно сертифицирането, регулаторният орган или определен компетентен орган, посочени в параграф 3, буква б) от настоящия член, да поискат становището на Комисията относно това дали:

а) съответното лице спазва изискванията на член 60 или член 68; и

б) сертифицирането няма да представлява риск за сигурността на доставките на енергия за Съюза.

6. Комисията разглежда искането, посочено в параграф 5, веднага след получаването му. В срок от 50 работни дни след получаване на искането, Комисията предоставя становището си на регулаторния орган или на определения компетентен орган, в случай че последният е отправил искането.

При изготвяне на своето становище Комисията може да поиска мнението на ACER, съответните държави членки и заинтересованите страни. В случай че Комисията отправи такова искане, срокът от 50 работни дни се удължава с още 50 работни дни.

При отсъствието на становище от страна на Комисията в рамките на срока, посочен в първа и втора алинея, се счита, че Комисията не повдига възражения срещу решението на регулаторния орган.

7. При извършване на оценката на това дали контролът от лице от трета държава би представлявал риск за сигурността на доставките на енергия или за основните интереси в областта на сигурността на Съюза или на някоя държава членка, Комисията взема предвид:

а) конкретните факти на случая и съответната трета държава, включително доказателства за влиянието на съответната трета държава върху ситуацията, описана в параграф 3, буква б), точка iii); и

б) правата и задълженията на Съюза по отношение на тази трета държава, които произтичат съгласно международното право, включително съгласно всяко споразумение, сключено с една или повече трети държави, по което Съюзът е страна, и което засяга въпросите на сигурността на доставките.

8. Регулаторният орган приема окончателното си решение относно сертифицирането в рамките на 50 работни дни след изтичането на срока съгласно параграф 6. Когато приема окончателното си решение, регулаторният орган взема изключително предвид становището на Комисията. При всички случаи държавите членки имат правото да откажат сертифициране тогава, когато сертифицирането представлява риск за сигурността на доставките на енергия за държавата членка или за сигурността на доставките на енергия за друга държава членка. Когато държавата членка е определила друг компетентен орган съгласно параграф 3, буква б), тя може да изиска от регулаторния орган да приеме окончателното си решение в съответствие с оценката на този компетентен орган. Окончателното решение на регулаторния орган и становището на Комисията се публикуват заедно. Когато окончателното решение се отклонява от становището на Комисията, съответната държава членка посочва и публикува, заедно с решението, основанията за това решение.

9. Настоящият член по никакъв начин не засяга правото на държавите членки да осъществяват национален правен контрол за защита на легитимните си интереси, свързани с обществената сигурност, в съответствие с правото на Съюза.

10. На Комисията се предоставя правомощието да приема делегирани актове в съответствие с член 90 за допълване на настоящата директива, с които да се предоставят насоки във връзка с подробните елементи на процедурата, която трябва да бъде следвана при прилагането на настоящия член.

Член 73

Определяне на оператори на системи за съхранение на природен газ, оператори на съоръжения за съхранение на водород, оператори на съоръжения за ВПГ и оператори на терминали за водород

Държавите членки определят или изискват от предприятията, които притежават собствени съоръжения за съхранение на природен газ, за съхранение на водород, съоръжения за ВПГ и терминали за водород, да определят един или повече оператори за тази инфраструктура за период от време, който се определя от държавите членки, в съответствие с изискванията за ефикасност и икономически баланс.

Раздел 6

Отделяне и прозрачност на счетоводните отчети

Член 74

Право на достъп до счетоводните отчети

1. Държавите членки или всеки компетентен орган, който те определят, включително регулаторните органи и органите, отговорни за разрешаване на спорове, посочени в член 32, параграф 3, доколкото е необходимо за осъществяване на тяхната дейност, имат право на достъп до счетоводните отчети на предприятията за природен газ и водород, както е посочено в член 75.

2. Държавите членки и всеки компетентен орган, който те посочат, включително регулаторните органи и органите, отговорни за уреждане на спорове, са длъжни да запазят поверителността на търговски чувствителната информация. Държавите членки може да предвидят разкриване на такава информация, когато това е необходимо, за да могат компетентните органи да изпълняват функциите си.

Член 75

Отделяне на счетоводните отчети

1. Държавите членки предприемат необходимите стъпки, за да гарантират, че счетоводните отчети на предприятията за природен газ и водород се водят според разпоредбите на параграфи 2—5.

2. Предприятията за природен газ и водород, независимо от системата си на собственост или правната си форма, съставят, представят за одит и публикуват своите годишни счетоводни отчети в съответствие с разпоредбите на националното право относно годишните отчети на дружества с ограничена отговорност, приети в съответствие с Директива 2013/34/ЕС.

Предприятията, които не са правно задължени да публикуват годишните си счетоводни отчети, съхраняват копие от тях на разположение на обществеността в централното си управление.

3. Предприятията водят във вътрешното си счетоводство отделни счетоводни отчети за всяка от дейностите си по пренос, разпределение, ВПГ, експлоатация на терминал за водород, съхранение на природен газ и водород и транспортиране на водород, както би се изисквало от тях, ако въпросните дейности се извършваха от отделни предприятия, с оглед избягване на дискриминация, кръстосано субсидиране и нарушаване на конкуренцията. Инфраструктурните активи на предприятията се разпределят към съответните счетоводни отчети и регулаторни бази на активите отделно за активи от природен газ, електроенергия или водород и това разпределение трябва да бъде прозрачно. Предприятията водят също така счетоводни отчети, които може да бъдат консолидирани, за други дейности, които не са свързани с пренос, разпределение, ВПГ, експлоатация на терминал за водород, съхранение на природен газ и водород или дейности по транспортиране на водород. Приходите от собствеността на газопреносната, газоразпределителната или водородната мрежа се посочват в счетоводните отчети. Когато е подходящо, предприятията водят консолидирани счетоводни отчети за други дейности, несвързани с газ и водород. Вътрешното счетоводство включва баланс и отчет за приходите и разходите за всяка дейност. Разделянето на счетоводните отчети подлежи на одит в съответствие с правилата, определени в параграф 2, и се докладва на съответния регулаторен орган.

4. Одитът, посочен в параграф 2 от настоящия член, проверява по-специално дали се спазва задължението за избягване на дискриминация и кръстосано субсидиране, посочено в параграф 3 от настоящия член. Без да се засяга член 5 от Регламент (ЕС) 2024/1789, не се допуска кръстосано субсидиране между ползвателите на системата за природен газ и ползвателите на мрежата за водород.

5. В своето вътрешно счетоводство предприятията уточняват правилата за разпределение на активи и пасиви, разходи и приходи, а така също и за амортизация, без нарушаване на национално приложимите счетоводни правила, които те спазват при изготвянето на отделните счетоводни отчети по параграф 3. Тези вътрешни правила може да се променят само в изключителни случаи. Такива промени се съобщават на регулаторния орган и са надлежно обосновавани.

6. В годишните счетоводни отчети се отбелязва всяка сделка с определен обем, осъществявана със свързани предприятия.

ГЛАВА X

РЕГУЛАТОРНИ ОРГАНИ

Член 76

Определяне и независимост на регулаторните органи

1. Всяка държава членка определя един-единствен регулаторен орган на национално равнище.

2. Параграф 1 от настоящия член не засяга определянето на други регулаторни органи на регионално равнище в рамките на държавите членки, при условие че има един старши представител, който представлява държавата членка и осъществява контакти на съюзно равнище в рамките на Съвета на регулаторите на ACER в съответствие с член 7, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2019/942.

3. Чрез дерогация от параграф 1 от настоящия член дадена държава членка може да определи регулаторни органи за малки системи на географски отделен регион, чието потребление през 2008 г. е било по-малко от 3 % от общото потребление на държавата членка, от която е част. Тази дерогация не засяга определянето на един старши представител, който представлява държавата членка и осъществява контакти на съюзно равнище в рамките на Съвета на регулаторите на ACER в съответствие с член 7, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2019/942.

4. Държавите членки гарантират независимостта на регулаторния орган и осигуряват безпристрастното и прозрачно упражняване на правомощията му. За тази цел, държавите членки гарантират, че при изпълнението на регулаторни функции, възложени му с настоящата директива и свързаните с нея правни актове, регулаторният орган:

а) е правно отделен и функционално независим от други публични и частни образувания;

б) гарантира, че персоналът му и лицата, отговорни за управлението му:

i) действат независимо от всякакъв пазарен интерес;

ii) не търсят или не получават преки инструкции от правителство или друго публично или частно образувание при изпълнение на своите регулаторни функции. Това изискване не засяга тясното сътрудничество при необходимост с други съответни национални органи, нито даваните от правителството общи политически насоки, които не са свързани с регулаторните правомощия и задължения съгласно член 78.

5. За да защити независимостта на регулаторния орган, държавите членки по-специално гарантират, че:

а) регулаторният орган може да взема автономни решения, независимо от всеки политически орган;

б) регулаторният орган разполага с всички необходими човешки и финансови ресурси, от които се нуждае, за да изпълнява своите задължения и упражнява правомощията си ефективно и ефикасно;

в) регулаторният орган разполага с отделен годишен бюджет и с автономност при изпълнението на предоставения бюджет;

г) членовете на управителния съвет на регулаторния орган или, при липса на управителен съвет, висшите ръководни служители на регулаторния орган се назначават за определен срок от пет до седем години, който може да бъде подновен веднъж;

д) членовете на управителния съвет на регулаторния орган или, при липса на управителен съвет, висшите ръководни служители на регулаторния орган се назначават въз основа на обективни, прозрачни и публично оповестени критерии в рамките на независима и безпристрастна процедура, с която се гарантира, че кандидатите имат необходимите умения и опит за всички съответни позиции в регулаторния орган;

е) налице са разпоредби относно конфликти на интереси, а задълженията за поверителност продължават след края на мандата на членовете на управителния съвет или, при липса на управителен съвет, след края на мандата на висшите ръководни служители на регулаторния орган;

ж) членовете на управителния съвет на регулаторния орган или, при липса на управителен съвет, висшите ръководни служители на регулаторния орган могат да бъдат освобождавани от длъжност само въз основа на установени прозрачни критерии.

По отношение на първа алинея, буква г), държавите членки осигуряват подходяща ротационна схема за съвета или висшето ръководство. Членовете на съвета, или при липсата на съвет, членовете на висшето ръководство може да бъдат освободени от длъжност по време на техния мандат, единствено ако вече не изпълняват условията, установени от настоящия член или са били признати за виновни по закононарушения съгласно националното право.

Държавите членки могат да предвидят последващ контрол на годишните отчети на регулаторния орган, който се осъществява от независим одитор.

6. В срок до 5 юли 2026 г. и на всеки четири години след това Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета доклад относно спазването от страна на националните органи на принципа на независимост, посочен в настоящия член. Комисията предоставя тези доклади на разположение на обществеността.

Член 77

Общи цели на регулаторния орган

При изпълнение на регулаторните функции, посочени в настоящата директива, регулаторният орган взема всички подходящи мерки за постигане на следните цели в рамките на своите задължения и правомощия, установени в член 78, в тясно сътрудничество с други съответни национални органи, включително органите по конкуренция, и съответни органи от съседните държави членки и съседните трети държави, когато това е необходимо, и без да се засяга тяхната компетентност:

а) насърчаване, в тясно взаимодействие с регулаторните органи на другите държави членки, Комисията и ACER, на развитието на конкурентни, гъвкави, сигурни и устойчиви от екологична гледна точка вътрешни пазари на природен газ, газ от възобновяеми източници, нисковъглероден газ и водород в рамките на Съюза, осигуряване на подходящи условия за ефективното и надеждно функциониране на мрежите за природен газ и мрежите за водород и постигане на напредък в интеграцията на енергийната система, като се отчитат дългосрочните цели и по този начин се допринася за последователно, ефикасно и ефективно прилагане на законодателството на Съюза, за да се постигнат целите на Съюза в областта на климата и енергетиката;

б) развиване на конкурентни и добре функциониращи регионални трансгранични пазари в рамките на Съюза за постигане на целите, посочени в буква а);

в) премахване на ограниченията върху търговията с природен газ и водород между държавите членки, включително премахване на ограниченията, дължащи се на разлики в качеството на природния газ и водорода или в обема на примесения в системата за природен газ водород или на разлики в качеството на водорода в системата за водород, развиване на подходящ капацитет за трансграничен пренос или транспортиране, с цел да се отговори на търсенето и да се стимулира интеграцията на националните пазари, като се осигури оперативната съвместимост в рамките на свързаната система за природен газ на Съюза или свързаната система за водород на Съюза, с което може да се улесни свободният поток на природен газ в Съюза;

г) съдействие за постигане, по най-разходоефективен начин и като се взема предвид принципът „енергийната ефективност на първо място“, на развитието на сигурни, надеждни и ефикасни недискриминационни системи, които са ориентирани към потребителите, и насърчаване на адекватността на системите в съответствие с общите цели на енергийната политика и политиката в областта на климата, енергийната ефективност, както и интеграцията на едромащабното и дребномащабното производство на газ от възобновяеми източници и разпределено производство в газопреносните и газоразпределителните мрежи, както и улесняване на тяхната експлоатация в сравнение с други енергийни мрежи в областта на електроснабдяването и топлоснабдяването;

д) улесняване на свързването и достъпа до мрежата за нови производствени мощности, по-специално отстраняване на пречки, които биха могли да възпрепятстват свързването и достъпа на нови участници на пазара на газ и водород от възобновяеми източници;

е) осигуряване на подходящи стимули в краткосрочен и дългосрочен план за системните оператори и ползвателите на системата, така че да се увеличи ефикасността на системата, и по-специално нейната енергийна ефективност, и да се насърчи интеграцията на пазарите;

ж) гарантиране, че клиентите се ползват от ефективното функциониране на националния пазар, насърчаване на ефективната конкуренция и спомагане да се гарантира високи нива на защита на потребителите, в тясно сътрудничество със съответните органи за защита на потребителите и консултация със съответните организации на потребителите;

з) подпомагане за постигане на високи стандарти на обществените услуги за природен газ, спомагане за защитата на уязвимите клиенти и допринасяне за съвместимостта на необходимите процеси на обмен на данни относно смяната на доставчиците от клиентите.

Член 78

Задължения и правомощия на регулаторния орган

1. Регулаторният орган има следните задължения:

а) да определя или одобрява, в съответствие с прозрачни критерии, на тарифите за пренос или разпределение или техните методики, или и двете;

б) да одобрява съвместните сценарии за десетгодишните планове за развитие на мрежата в съответствие с член 55, параграф 2, буква е), когато такова одобрение е предвидено от държавата членка;

в) да определя или одобрява, в съответствие с прозрачни критерии, тарифи за достъп до мрежата за водород или техните методики, или и двете, без да се засягат решенията на държавите членки съгласно член 35, параграф 4;

г) да определя или одобрява, в съответствие с прозрачни критерии:

i) размера и продължителността на налагане на целевата такса и финансовото прехвърляне или техните методики, или и двете;

ii) стойността на прехвърлените активи и предназначението на евентуалните печалби и загуби, които могат да възникнат като следствие; и

iii) разпределянето на вноските, направени за целевата такса;

д) да осигурява изпълнението от страна на операторите на газопреносни системи и операторите на газоразпределителни системи и според случая, на собствениците на системи, както и на операторите на мрежи за водород, както и на всички предприятия за природен газ и водород и други участници на пазара, на задълженията им съгласно настоящата директива и Регламент (ЕС) 2024/1789, мрежовите кодекси и насоките, приети съгласно членове 70, 71 и 72 от Регламент (ЕС) 2024/1789, Регламент (ЕС) 2017/1938 и други приложими правни актове на Съюза, включително по отношение на въпроси от трансграничен характер, както и решенията на ACER;

е) в тясно сътрудничество с другите регулаторни органи да гарантира, че ЕМОПС за газ, Организацията на операторите на разпределителни системи в Европейския съюз („ООРСЕС“), създадена в съответствие с членове 52—57 от Регламент (ЕС) 2019/943 и Европейската мрежа на мрежовите оператори на водород („ЕМОМВ“), създадена в съответствие с член 57 от Регламент (ЕС) 2024/1789 спазват задълженията си съгласно настоящата директива и Регламент (ЕС) 2024/1789, мрежовите кодекси и насоките, приети съгласно членове 70—74 от Регламент (ЕС) 2024/1789, и други приложими правни актове на Съюза, включително по отношение на трансгранични въпроси, както и решенията на ACER, и установява съвместно случаи на неизпълнение на съответните задължения от страна на ЕМОПС за газ, ООРСЕС и ЕМОМВ; когато регулаторните органи не успеят да постигнат споразумение в срок от четири месеца след началото на консултациите за съвместно установяване на несъответствие, въпросът се отнася до ACER за решение съгласно член 6, параграф 10 от Регламент (ЕС) 2019/942;

ж) да наблюдава развитието на качеството на газа и управлението на това качество от операторите на газопреносни системи и когато е приложимо, от операторите на газоразпределителни системи, включително да наблюдава развитието на разходите, свързани с управлението на качеството на газа от системните оператори, и развитието във връзка с примесването и отделянето на водород в системата за природен газ, от операторите на системата за съхранение на природен газ и операторите на съоръженията за ВПГ и когато дадена държава членка е възложила на друг компетентен орган да събира тази информация, този компетентен орган споделя информацията с регулаторния орган.

з) да наблюдава развитието на качеството на водорода и управлението на това качество от операторите на мрежи за водород, когато е целесъобразно, както е посочено в член 50, включително да наблюдава развитието на разходите, свързани с управлението на качеството на водорода;

и) да взема предвид проверката и оценката на плановете за развитие на инфраструктурата за транспортиране на водород, представени от операторите на мрежи за водород съгласно членове 55 и 56 от настоящата директива, когато одобрява целевите такси по смисъла на член 5 от Регламент (ЕС) 2024/1789;

й) да си сътрудничи по въпроси от трансграничен характер с регулаторния(те) орган(и) на заинтересованите държави членки и с ACER, по-конкретно чрез участие в работата на Съвета на регулаторите на ACER съгласно член 21 от Регламент (ЕС) 2019/942. По отношение на инфраструктура до и от трета държава регулаторният орган на държавата членка, в която е разположена първата точка на междусистемно свързване с мрежата на държавите членки, може да си сътрудничи със съответните органи на третата държава, след като се консултира с регулаторните органи на други заинтересовани държави членки, за да се гарантира последователното прилагане на настоящата директива по отношение на въпросната инфраструктура на територията на държавите членки;

к) да спазва и изпълнява всички съответни правно обвързващи решения на ACER и на Комисията;

л) да представя ежегоден доклад за дейността си и изпълнението на задълженията си пред компетентните органи на държавите членки, ACER и Комисията, включително за предприетите мерки и получените резултати по отношение на всяко задължение, посочено в настоящия член;

м) да гарантира, че няма кръстосано субсидиране между дейностите по пренос, разпределение, транспортиране на водород, съхранение на природен газ и водород и терминали за ВПГ и водород и доставка на природен газ и водород, без да се засяга член 5, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2024/1789;

н) да наблюдава инвестиционните планове на операторите на газопреносни системи и на операторите на мрежи за пренос на водород, предоставяйки в годишния си доклад оценка на инвестиционните планове на операторите на газопреносни системи и на операторите на мрежи за пренос на водород по отношение на съответствието им с плановете на Съюза за развитие на мрежата, посочени в член 32 и член 60 от Регламент (ЕС) 2024/1789 и включвайки в тази оценка препоръки за промяна на инвестиционните планове;

о) да осъществява наблюдение на съответствието с правилата за сигурност и надеждност на мрежата и да прави преглед на резултатите от минали периоди, както и да определя или одобрява стандартите и изискванията за качество на услугите и доставките или да допринася за постигането на тези цели съвместно с други компетентни органи;

п) да наблюдава равнището на прозрачност, включително на цените на едро, като гарантира, че предприятията за природен газ и водород, изпълняват задълженията си в това отношение;

р) да наблюдава степента и ефективността на отварянето на пазара и конкуренцията в секторите на едро и на дребно, включително на борсите за природен газ и водород, да следи цените на природен газ за битовите клиенти, включително и системите за авансови плащания, да следи прозрачността на офертите, ценовите скокове и тяхното въздействие върху цените на едро и потребителските цени, връзката между цените за домакинствата и цените на едро, процента на смяна на доставчика, процента на изключване от мрежата, таксите и извършването на услуги по поддръжка, жалбите на битовите клиенти, както и да следи за всякакво нарушаване или ограничаване на конкуренцията, включително да предоставя нужната информация и да представя всички относими случаи на вниманието на органите по конкуренция, по-специално по отношение на уязвими клиенти и клиенти, засегнати от енергийна бедност;

с) да наблюдава случаите на ограничаващи договорни практики, включително разпоредби за изключителност, които може да възпрепятстват големи небитови клиенти да сключват договори едновременно с повече от един доставчик или да ограничат избора им да постъпят по този начин. По целесъобразност, националните регулаторни органи уведомяват националните органи по конкуренция за наличието на такива практики;

т) да зачита свободата на договаряне по отношение на дългосрочните договори, ако те са в съответствие с правото на Съюза, съответстват на политиките на Съюза и допринасят за постигането на целите за декарбонизация, при условие че не се сключват дългосрочни договори за доставка на конвенционален газ от изкопаеми източници с продължителност след 31 декември 2049 г.;

у) да наблюдава времето, за което операторите на газопреносните и газоразпределителните системи за природен газ или операторите на мрежи за водород осъществяват връзки и извършват ремонти, включително искания за свързване към мрежата от съоръжения за производство на биометан;

ф) да наблюдава и преразглежда условията за достъп до съоръжения за съхранение на природен газ, до временно съхранение и до други спомагателни услуги съгласно член 33 или член 37, с изключение на преразглеждането на тарифите, в случай че режимът за достъп до съоръжение за съхранение на природен газ е установен съгласно член 33, параграф 3;

х) да подпомага, заедно с други съответни органи, гарантирането на ефективността и осигуряване прилагането на мерките за защита на потребителите, включително и мерките, посочени в приложение I, и по-специално да оценява наличието на пречки пред клиентите да упражняват правата си, като например смяна на доставчика, прекратяване на договора и достъп до механизми за извънсъдебно уреждане на спорове;

ц) да публикува поне веднъж годишно препоръки относно съответствието на цените за доставка с член 7 и да ги изпраща на органите по конкуренция, когато е уместно;

ч) да гарантира недискриминационен достъп до данни за потреблението на клиентите, предоставянето за незадължително ползване на лесноразбираем хармонизиран на национално равнище формат на данните за потреблението, както и бърз достъп за всички клиенти до тези данни съгласно член 23 и 24;

ш) да наблюдава прилагането на правилата, свързани с функциите и отговорностите на операторите на газопреносни системи, операторите на газоразпределителни системи, операторите на мрежи за водород, доставчиците, клиентите и другите участници на пазара съгласно Регламент (ЕС) 2024/1789;

щ) да наблюдава правилното прилагане на критериите и да определя дали дадено съоръжение за съхранение на природен газ попада в обхвата на разпоредбите на член 33, параграф 3 или 4;

аа) да наблюдава прилагането на защитните мерки, посочени в член 83;

бб) да допринася за съвместимостта на процесите за обмен на данни относно най-важните пазарни процеси на регионално равнище;

вв) да прилага мрежовите кодекси и насоките, приети в съответствие с членове 70—74 от Регламент (ЕС) 2024/1789, с помощта на национални мерки или където се изисква — чрез координирани мерки на регионално равнище или на равнището на Съюза;

гг) да осигурява открит, прозрачен, ефикасен и приобщаващ процес за определянето на десетгодишния национален план за развитие на мрежата съгласно изискванията, установени в член 55, на плана за развитие на разпределителната мрежа за водород в съответствие с изискванията, установени в член 56, и когато е приложимо, на плана за извеждане от експлоатация на мрежата в съответствие с изискванията, установени в член 57;

дд) да одобрява и изменя плановете за развитие на мрежите, посочени в член 55 и, когато е приложимо, в член 57;

ее) да проверява и когато е приложимо, да изисква изменения на плана за развитие на разпределителната мрежа за водород, както е посочено в член 56, параграф 4 и когато такова правомощие е предоставено от държавата членка в съответствие с параграф 6 от посочения член;

жж) да приема насоки, както е посочено в член 57, параграф 6, предвиждащи критерии и методики за структурен подход към извеждането от експлоатация на части от газоразпределителната мрежа за природен газ, като взема предвид разходите за извеждане от експлоатация и специфичния случай на активите, за които може да е необходимо извеждане от експлоатация преди първоначално предвидения им жизнен цикъл, и да предоставя насоки по отношение на определянето на тарифите в такива случаи;

зз) да следи за наличието на интернет страници, включително инструменти за сравнение, които отговарят на критериите от член 14;

ии) да следи за премахването на необоснованите пречки и ограничения за развитието на потреблението на самостоятелно произведен природен газ от възобновяеми източници;

йй) да изпълнява всякакви други задължения, възложени на регулаторния орган съгласно настоящата директива и Регламент (ЕС) 2024/1789.

2. Когато дадена държава членка е предвидила това, задълженията за наблюдение, уредени в параграф 1, може да се осъществяват и от органи, различни от регулаторен орган. В този случай информацията, получена от наблюдението, се съобщава на регулаторните органи във възможно най-кратък срок.

Като запазва тяхната независимост, без да засяга специфичната им компетентност, и спазва принципите на по-добро регулиране, регулаторният орган се консултира при необходимост с операторите на газопреносни системи за природен газ и операторите на мрежи за водород и при необходимост си сътрудничи тясно с други съответни национални органи при изпълнение на задълженията, уредени в параграф 1.

Никое одобрение, дадено от регулаторен орган или от ACER съгласно настоящата директива, не засяга каквото и да било надлежно обосновано бъдещо упражняване на правомощията от регулаторния орган в съответствие с настоящия член или каквито и да било санкции, наложени от други релевантни органи или от Комисията.

3. В допълнение към възложените му съгласно параграф 1 от настоящия член задължения, регулаторният орган извършва следните действия след избора на независим системен оператор или независим оператор на преносна мрежа за водород съгласно член 61 или член 68:

а) наблюдава изпълнението от страна на собственика на газопреносна система, на независимия оператор на система или на собственика на мрежа за пренос на водород и независимия оператор на мрежа за пренос на водород на задълженията им по настоящата директива и налага санкции за неизпълнение на тези задължения съгласно параграф 4, буква г);

б) наблюдава отношенията и комуникациите между независимия системен оператор и собственика на газопреносната система или между собственика на мрежа за пренос водород и независимия оператор на мрежа за пренос на водород, за да гарантира изпълнението на задълженията от страна на независимия системен оператор или независимия оператор на мрежа за пренос на водород, като по-специално одобрява договорите и действа като орган за уреждане на спорове между независимия системен оператор и собственика на газопреносната система или между собственика на мрежа за пренос на водород и независимия оператор на мрежа за пренос водород, разглеждайки всяка жалба от която и да е от двете страни съгласно параграф 11;

в) без да се засяга установената процедура по член 61, параграф 2, буква в), одобрява по отношение на първия десетгодишен план за развитие на мрежата планираните инвестиции и многогодишния план за развитие на мрежата, представян ежегодно от независимия системен оператор или независимия оператор на мрежа за пренос на водород;

г) гарантира, че събираните от независимия системен оператор или независимия оператор на мрежа за водород тарифи за достъп до мрежите включват възнаграждение за собственика или собствениците на мрежи, което да осигурява достатъчна доходност от активите на мрежата и от новите инвестиции, направени в нея, при условие че тези тарифи са наложени по икономичен и ефективен начин;

д) притежава правомощията да извършва проверки, включително внезапни, в обектите на собственика на газопреносна система и на независимия системен оператор или на собственика на мрежа за пренос на водород и на независимия оператор на мрежа за пренос на водород.

4. Държавите членки гарантират, че регулаторните органи разполагат с правомощията, които им позволяват да изпълняват задълженията, посочени в параграфи 1, 3 и 6 ефективно и без забавяне. За тази цел регулаторният орган има най-малко следните правомощия:

а) да издава обвързващи решения за предприятията за природен газ и водород;

б) да извършва разследвания на функционирането на пазарите на природен газ и водород и да взема решения и да налага всички необходими и пропорционални мерки за насърчаване на ефективна конкуренция и гарантиране на нормалното функциониране на пазарите на природен газ и водород и по целесъобразност да си сътрудничи с националния орган по конкуренция и с регулаторите на финансовите пазари или с Комисията при провеждане на разследвания, свързани с правото в областта на конкуренцията;

в) да изисква всякаква информация от предприятията за природен газ и водород, необходима за изпълнението на задълженията му, включително основанията за всеки отказ за предоставяне на достъп на трета страна, както и информация относно мерките, необходими за укрепването на мрежата;

г) да налага ефективни, пропорционални и възпиращи санкции на предприятията за природен газ и водород, които не изпълняват задълженията си съгласно настоящата директива или другите съответни правно обвързващи решения на регулаторния орган или на ACER, или да предлага на компетентен съд да наложи такива санкции, включително правомощието да налага или да предлага налагането на санкции на оператора на газопреносна система или оператора на мрежа за водород или на вертикално интегрираното предприятие в размер до 10 % от годишния оборот на оператора на газопреносна система или оператора на мрежа за водород или в размер до 10 % от годишния оборот на вертикално интегрираното предприятие в зависимост от случая, ако те не спазват задълженията си съгласно настоящата директива;

д) подходящи права за разследвания и съответни правомощия за предписания за уреждане на спорове съгласно параграфи 11 и 12.

5. Регулаторният орган, намиращ се в държавата членка, в която е седалището на ЕМОПС за газ, ЕМОМВ или ООРСЕС, разполага с правомощието да налага ефективни, пропорционални и възпиращи санкции на субектите, които не изпълняват задълженията си съгласно настоящата директива, Регламент (ЕС) 2024/1789 или други относими правно обвързващи решения на регулаторния орган или на ACER, или да предлага на компетентния съд да наложи такива санкции.

6. В допълнение към задълженията и правомощията, възложени му съгласно параграфи 1 и 4 от настоящия член, когато независим оператор на газопреносна система или оператор на интегрирана мрежа за пренос на водород е определен съгласно глава IX, раздел 3, на регулаторния орган се предоставят най-малко следните задължения и правомощия:

а) да налага санкции съгласно параграф 4, буква г) за дискриминационно поведение в полза на вертикално интегрираното предприятие;

б) да наблюдава комуникациите между оператора на газопреносна система или оператора на интегрирана мрежа за пренос на водород и вертикално интегрираното предприятие, за да се гарантира, че операторът на газопреносна система или операторът на интегрирана мрежа за пренос на водород изпълнява задълженията си;

в) да действа като орган за уреждане на спорове между вертикално интегрираното предприятие и оператора на газопреносна система или оператора на интегрирана мрежа за пренос на водород по отношение на всяка жалба, подадена съгласно параграф 11;

г) да наблюдава търговските и финансовите отношения, включително заемите, между вертикално интегрираното предприятие и оператора на газопреносна система или оператора на интегрирана мрежа за пренос на водород;

д) да одобрява всички търговски и финансови споразумения между вертикално интегрираното предприятие и оператора на газопреносна система или оператора на интегрирана мрежа за пренос на водород, при условие че те съответстват на условията на пазара;

е) да изисква обосновка от вертикално интегрираното предприятие, когато бъде нотифициран от отговорника по съответствието съгласно член 67, параграф 4, която включва в частност доказателства, че не е имало дискриминационно поведение в полза на вертикално интегрираното предприятие;

ж) да извършва проверки, включително внезапни проверки, в обектите на вертикално интегрираното предприятие и оператора на газопреносна система или оператора на интегрирана мрежа за пренос на водород;

з) да възлага всички или определени задачи на оператора на газопреносна система или оператора на интегрирана мрежа за пренос на водород на независим системен оператор или на независим оператор на мрежа за пренос на водород, определен съгласно член 68, в случай че операторът на газопреносна система или операторът на интегрирана мрежа за водород системно нарушава задълженията си съгласно настоящата директива, в частност в случай на систематично дискриминационно поведение в полза на вертикално интегрираното предприятие.

7. Регулаторните органи следва да отговарят за фиксирането или одобряването на методиките, достатъчно време преди влизането им в сила, поне що се отнася до методиките, които се използват за изчисляването или постановяването на условията за:

а) присъединяване и достъп до националните мрежи за природен газ, включително тарифите за пренос и разпределение, както и реда, условията и тарифите за достъп до съоръженията за ВПГ, като тарифите или методиките позволяват да се направят необходимите инвестиции в мрежите и съоръженията за ВПГ по начин, който позволява тези инвестиции да обезпечат трайността на мрежите и съоръженията за ВПГ;

б) присъединяване и достъп до националните мрежи за водород, включително мрежовите тарифи за водород, когато е приложимо, както и реда и условията и тарифите за достъп до съоръжения за съхранение на водород и терминали за водород;

в) осигуряване на балансиращи услуги, които да бъдат извършвани по най-икономичния начин, да гарантират подходящи стимули за потребителите на мрежата, с оглед балансиране на подаването и потреблението на газ по справедлив и недискриминационен начин, и да се основават на обективни критерии;

г) одобряване и наблюдение на целевите такси в съответствие с член 5 от Регламент (ЕС) 2024/1789;

д) достъп до трансгранични инфраструктури, включително процедурите за разпределяне на капацитет и управление на претоварването.

8. Методиките или редът и условията, посочени в параграф 7, се публикуват.

9. При определянето или одобряването на тарифите или методиките и балансиращите услуги, посочени в параграф 7, регулаторните органи гарантират, че операторите на газопреносни системи и на газоразпределителни системи, както и без да се засяга решението на дадена държава членка съгласно член 35, параграф 4, операторите на мрежи за водород, разполагат с подходящи стимули, в краткосрочен и дългосрочен план, за повишаване на ефективността, насърчаване на интеграцията на пазарите и сигурността на доставките и подкрепа за свързаните с това научноизследователски дейности.

10. Регулаторните органи наблюдават управлението на претоварването на националните мрежи за пренос и мрежите за пренос на водород, включително междусистемни газопроводи и междусистемни газопроводи за водород, както и прилагането на правилата за управление на претоварването. За тази цел операторите на газопреносни системи, операторите на мрежи за пренос на водород или пазарните оператори представят на регулаторните органи своите правила за управление на претоварването, включително разпределянето на капацитета. Регулаторните органи могат да изискат промяна на тези правила.

Член 79

Решения и жалби

1. Регулаторните органи имат правомощията да изискват от операторите на газопреносни системи за природен газ, операторите на системи за съхранение на природен газ, операторите на система за ВПГ и операторите на газоразпределителни системи, както и от операторите на съоръжения за съхранение на водород, операторите на терминали за водород и операторите на мрежи за водород при необходимост да променят реда и условията, включително тарифите и методиките, посочени в настоящия член, за да се гарантира, че те са пропорционални и приложени по недискриминационен начин. В случай че режимът за достъп до съоръжение за съхранение на природен газ е установен съгласно член 33, параграф 3, тази задача не включва промяна на тарифите. В случай че режимът за достъп до мрежи за водород, съоръжения за водород или съоръжения за съхранение на водород се основава на договорен достъп на трети страни в съответствие с член 35, параграф 4, член 36, параграф 1 или член 37, параграф 2, тази задача не включва промяна на тарифите. В случай на закъснение при определянето на тарифите за пренос и разпределение на природен газ и когато е уместно, тарифите на мрежите за водород, регулаторните органи имат правомощието да определят или одобряват временни тарифи или методики за пренос и разпределение и тарифи или методики за мрежи за водород и да вземат решение за подходящи компенсаторни мерки, ако окончателните тарифи или методики се отклоняват от временните тарифи или методи.

2. Страна, която има оплакване срещу оператор на газопреносна система за природен газ, оператор на система за съхранение на природен газ, оператор на система за ВПГ или оператор на газоразпределителна система или срещу оператор на мрежа за водород, оператор на съоръжение за съхранение на водород или оператор на терминал за водород във връзка със задълженията на оператора съгласно настоящата директива, може да отнесе жалбата си към регулаторния орган, който, действайки като орган за уреждане на спорове, излиза с решение в срок от два месеца от получаване на жалбата. Този срок може да бъде удължен с два месеца, ако регулаторният орган се нуждае от допълнителна информация. Този удължен срок може да бъде удължен допълнително със съгласието на жалбоподателя. Решението на регулаторния орган има обвързваща сила, ако и докато не бъде отменено при обжалване.

3. Всяка страна, която е засегната и която има право да подаде жалба срещу решение за методиките, взето съгласно настоящия член, или в случаите, когато регулаторните органи имат задължението да се консултират относно предложените тарифи или методики, може в срок от два месеца или в по-кратък срок, предвиден от държавите членки, от публикуването на решението или предложението за решение, да представи жалба за преразглеждане. Такава жалба няма суспензивен ефект.

4. Държавите членки създават подходящи и ефективни механизми за регулиране, контрол и прозрачност, за да се избегне злоупотреба с господстващо положение, особено във вреда на потребителите, и всякакви агресивни търговски практики. Тези механизми вземат предвид разпоредбите на ДФЕС, и по-специално член 102 от него.

5. Държавите членки гарантират, че са взети подходящи мерки, включително административни действия или наказателно производство съгласно националното законодателство, срещу физически или юридически лица, които са отговорни за неспазването на правилата за поверителност, наложени от настоящата директива.

6. Жалбите, посочени в параграфи 2 и 3, не засягат упражняването на правата на обжалване съгласно правото на Съюза или националното право.

7. Решенията на регулаторните органи са напълно мотивирани, обосновани и подлежат на съдебен контрол. Решенията са обществено достъпни, като същевременно се запазва поверителността на чувствителната търговска информация.

8. Държавите членки гарантират, че на национално равнище съществуват подходящи механизми, съгласно които всяка страна, засегната от решение на регулаторния орган, има право да обжалва пред орган, който е независим от заинтересованите страни и от всяко правителство.

Член 80

Регионално сътрудничество между регулаторни органи по трансгранични въпроси

1. Регулаторните органи осъществяват тесни консултации и си сътрудничат помежду си, по-специално в рамките на ACER, и предоставят един на друг и на ACER всяка информация, необходима за изпълнението на задълженията им съгласно настоящата директива. По отношение на обменяната информация получаващият орган гарантира същата степен на поверителност, каквато се изисква от предоставящия орган.

2. Регулаторните органи си сътрудничат най-малкото на регионално равнище за:

а) насърчаване на постигането на оперативни договорености, които да позволят оптимално управление на мрежата, да насърчат съвместни борси за природен газ и водород и разпределянето на трансграничен капацитет, както и да позволят подходящо равнище на междусистемен преносен капацитет, включително чрез нови междусистемни връзки, в рамките на региона и между отделните региони, което да даде възможност за развитието на ефективна конкуренция и за подобряване на сигурността на доставките, без да се прави разлика между доставчиците в различните държави членки;

б) координиране разработването на всички мрежови кодекси на съответните оператори на газопреносни системи, оператори на мрежи за водород и други участници на пазара;

в) координиране разработването на правилата за управление на претоварването;

г) осигуряване на спазването на регулаторните разпоредби от страна на правни субекти, изпълняващи задачи на оператори на преносни системи или оператори на мрежи на трансгранично и регионално равнище.

3. Регулаторните органи имат правото да сключват споразумения за сътрудничество помежду си с цел насърчаване на регулаторното сътрудничество.

4. Посочените в параграф 2 действия се осъществяват в тясно сътрудничество с други съответни национални органи, когато това е необходимо, без да се засяга тяхната специфична компетентност.

5. На Комисията се предоставя правомощието да приема делегирани актове в съответствие с член 90 за допълване на настоящата директива, с които се определят насоките относно обхвата на задълженията на регулаторните органи да си сътрудничат помежду си и с ACER.

6. Регулаторните органи или, когато е приложимо, други компетентни органи могат да се консултират и да си сътрудничат със съответните органи на трети държави, включително договарящи се страни от Енергийната общност, във връзка с експлоатацията на инфраструктура за природен газ и водород до и от трети държави, за да се гарантира последователното прилагане на настоящата директива по отношение на съответната инфраструктура на територията и в териториалните води на държавите членки.

Член 81

Съответствие с мрежовите кодекси и насоките

1. Всеки регулаторен орган и Комисията може да поискат становището на ACER относно съответствието на дадено решение, взето от регулаторен орган, с мрежовите кодекси и насоките, приети в съответствие с настоящата директива или Регламент (ЕС) 2024/1789.

2. ACER предоставя становището си на поискалия го регулаторен орган или съответно на Комисията, както и на взелия въпросното решение регулаторен орган в срок от три месеца от датата на получаване на искането.

3. Когато взелият решението регулаторен орган не се съобрази със становището на ACER в срок от четири месеца от датата на получаването на това становище, ACER информира Комисията за това.

4. Всеки регулаторен орган може да информира Комисията, когато според него решение, свързано с трансгранична търговия, взето от друг регулаторен орган, не съответства на мрежовите кодекси и насоките, приети в съответствие с настоящата директива или Регламент (ЕС) 2024/1789, в рамките на два месеца след датата, на която е взето това решение.

5. Когато Комисията, в срок от два месеца след като е била информирана от ACER съгласно параграф 3 или от регулаторен орган съгласно параграф 4, или по собствена инициатива в срок от три месеца от датата на решението, прецени, че решението на регулаторен орган предизвиква сериозни съмнения относно съответствието му с мрежовите кодекси и насоките, посочени в настоящата директива или в Регламент (ЕС) 2024/1789, Комисията може да реши допълнително да проучи случая. В този случай тя приканва регулаторния орган и страните по производството пред регулаторния орган да представят констатациите си.

6. Когато Комисията взема решение да проучи случая в съответствие с параграф 5, в рамките на четири месеца от датата, на която е взела това решение, Комисията излиза с окончателно решение:

а) да не повдига възражения срещу решението на регулаторния орган; или

б) да изиска от съответния регулаторен орган да отмени своето решение въз основа на това, че мрежовите кодекси и насоките не са спазени.

7. Когато Комисията не е взела решение допълнително да проучи случая или не е взела окончателно решение в рамките на сроковете, определени в параграфи 5 и 6, се счита, че тя не е повдигнала възражения срещу решението на регулаторния орган.

8. Регулаторният орган се съобразява с решението на Комисията същият да отменя решението си в срок от два месеца и информира за това Комисията.

9. На Комисията се предоставя правомощието да приема делегирани актове в съответствие с член 90 за допълване на настоящата директива, с които да определя насоки във връзка с подробните елементи на процедурата, която трябва да бъде следвана при прилагането на настоящия член.

Член 82

Съхраняване на документацията

1. Държавите членки изискват от предприятията за доставка да съхраняват на разположение на националните органи, включително регулаторния орган и националните органи по конкуренция, както и на Комисията, с оглед изпълнение на задачите им за срок от най-малко пет години, данните за всички сключени сделки за договори за доставка на природен газ и водород, както и на деривати на природния газ и водорода с клиенти на едро и оператори на газопреносни системи, оператори на системи за съхранение на природен газ и за ВПГ, както и оператори на мрежи, системи за съхранение и терминали на водород.

2. Данните съдържат подробности за елементите на съответната сделка като срок, правила за доставка и уреждане на отношенията, количество, дати и часове на изпълнение, цени и начини за идентифициране на съответния клиент на едро, както и определени подробности относно всички открити позиции по договори за доставка на природен газ и водород, както и на деривати на природния газ и водорода.

3. Регулаторният орган може да реши да предостави на участниците на пазара елементи от тази информация, при условие че не издава чувствителна търговска информация за конкретни участници на пазара или конкретни сделки. Настоящият параграф не се прилага по отношение на информацията за финансови инструменти, които попадат в обхвата на Директива 2014/65/ЕС.

4. Комисията има правомощия да приема делегирани актове за допълване на настоящата директива в съответствие с член 90, с които установява насоки, определящи методите и условията за съхранение на документацията, както и формата и съдържанието на данните, които се съхраняват.

5. По отношение на сделките на предприятията за доставка, засягащи деривати на природен газ и водород, с клиенти на едро и с оператори на газопреносни системи за природен газ, с оператори на системи за съхранение на природен газ и за ВПГ, както и с оператори на мрежи, съоръжения за съхранение и терминали за водород, настоящият член се прилага едва след като Комисията приеме насоките, посочени в параграф 4.

6. Настоящият член не създава допълнителни задължения за образуванията, попадащи в обхвата на Директива 2014/65/ЕС, спрямо посочените в параграф 1 от настоящия член органи.

7. В случай, че посочените в параграф 1 от настоящия член органи имат нужда от данни, които се съхраняват от структури, попадащи в обхвата на Директива 2014/65/ЕС, отговорните органи съгласно посочената директива им предоставят исканите данни.

ГЛАВА XI

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 83

Защитни мерки

В случай на внезапна криза на енергийния пазар, или когато са заплашени физическата безопасност или сигурността на хора, апаратура или инсталации, или цялостността на системата, държава членка може да приложи мерките, предвидени в националния план за действие при извънредни ситуации, и да обяви, ако е приложимо, едно от нивата на опасност съгласно член 11 от Регламент (ЕС) 2017/1938.

Член 84

Условия на равнопоставеност

1. Мерките, които държавите членки могат да предприемат съгласно настоящата директива, за да гарантират условия на равнопоставеност, трябва да съответстват на ДФЕС, по-специално на член 36 от него, и на други правни актове на Съюза.

2. Посочените в параграф 1 мерки са пропорционални, недискриминационни и прозрачни. Тези мерки се привеждат в действие единствено след тяхното нотифициране на Комисията и одобрение от нея.

3. Комисията предприема действия вследствие на нотификацията по параграф 2 в рамките на два месеца след датата на получаването ѝ. Този срок започва да тече от деня след получаването на пълната информация. В случай че Комисията не е предприела действия в рамките на този двумесечен срок, се приема, че тя не повдига възражения срещу нотифицираните мерки.

Член 85

Технически споразумения с трети държави във връзка с експлоатацията на тръбопроводи за природен газ и водород

Настоящата директива не засяга правото на операторите на газопреносни системи, операторите на мрежи за водород или други икономически оператори да оставят в сила или да сключват технически споразумения по въпроси, свързани с експлоатацията на тръбопроводи между държава членка и трета държава, доколкото тези споразумения са съвместими с правото на Съюза и приложимите решения на регулаторните органи на заинтересованите държави членки. Тези споразумения се съобщават на регулаторните органи на заинтересованите държави членки.

Член 86

Дерогации за системата за природен газ

1. Държавите членки, които нямат директна връзка с взаимносвързаната система на някоя друга държава членка, могат да ползват дерогация от членове 3, 8, 34 или 60 или член 31, параграф 1. Всяка такава дерогация изтича в момента, в който бива завършен първият междусистемен газопровод за връзка с държавата членка. Всяка такава дерогация се нотифицира на Комисията.

2. Държавите членки могат да поискат от Комисията да предостави дерогации от прилагането на членове 3, 8, 60 или 31 по отношение на най-отдалечените региони по смисъла на член 349 от ДФЕС или по отношение на други географски изолирани райони. Всяка такава дерогация изтича в момента, в който бъде изградена връзка на региона или района с държава членка с взаимосвързана система.

3. Люксембург може да ползва дерогация от член 60. Всяка такава дерогация се нотифицира на Комисията.

4. Комисията информира държавите членки за заявленията за дерогации съгласно параграф 2, преди да вземе решение, при което се съобразява с обосновани искания за поверителност по отношение на чувствителната търговска информация.

5. Предоставените от Комисията дерогации съгласно параграф 2 са ограничени във времето и отговарят на условия, които имат за цел да увеличат конкуренцията и интеграцията на вътрешния пазар и да гарантират, че дерогациите не възпрепятстват прехода към енергия от възобновяеми източници или прилагането на принципа за „енергийната ефективност на първо място“.

6. Дерогациите, предоставени съгласно Директива 2009/73/ЕО, които нямат краен срок или са без определен срок на прилагане, изтичат на 31 декември 2025 г. Държавите членки, които към 4 август 2024 г. все още се ползват от такива дерогации, могат да решат да приложат нова дерогация съгласно параграф 1 или 7 от настоящия член или могат да поискат от Комисията да предостави нова дерогация съгласно параграф 2 от настоящия член.

7. Държавите членки, които получават първата търговска доставка по първия си дългосрочен договор за доставка на природен газ след 4 август 2024 г., могат да ползват дерогация от член 3, параграфи 1—4, член 4, параграф 1, член 8, член 31, параграф 1, член 32, параграф 1, член 34, член 39, параграфи 1—5, член 43, член 44, параграф 6, членове 46, 60, 61 и 75. Всяка такава дерогация се нотифицира на Комисията. Срокът на дерогацията изтича 10 години след получаването на първата търговска доставка по първия им дългосрочен договор за доставка на природен газ.

8. Нотификациите за дерогациите, предоставени от държавите членки съгласно в параграфи 1, 3 и 7, и решенията на Комисията за предоставяне на дерогации съгласно параграфи 2, 5 и 6, се публикуват в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 87

Мрежи за водород в изолирани региони

1. Държавите членки могат да предоставят дерогации от прилагането на член 46, 68 или 71 по отношение на мрежи за водород, разположени в най-отдалечените региони по смисъла на член 349 от ДФЕС и в изолирани региони със следните кодове по NUTS 2 и NUTS 3 от Номенклатурата на териториалните единици за статистически цели (NUTS), създадена с Регламент (ЕО) № 1059/2003 на Европейския парламент и на Съвета ([52]):

i) Кипър (NUTS 2 CY00)

ii) Каинуу (NUTS 3 FI1D8)

iii) Лапландия (NUTS 3 FI1D7)

iv) Малта (NUTS 2 MT00)

v) Северна Остроботния (NUTS 3 FI1D9)

vi) Северен Норланд (NUTS 2 SE33)

2. Всяка дерогация, предоставена съгласно параграф 1, се оповестява публично и се нотифицира на Комисията.

3. Дерогациите, предоставени съгласно параграф 1, изтичат 15 години след датата, на която са предоставени, и във всеки случай не по-късно от 31 декември 2044 г. Тези дерогации не се подновяват. Държавите членки оттеглят дерогация, предоставена съгласно параграф 1, когато дадена мрежа за водород, ползваща се от такава дерогация, бъде разширена извън изолирания регион или бъде свързана към мрежи за водород, разположени извън региона.

4. На всеки седем години от датата на предоставяне на дерогацията съгласно параграф 1 или при обосновано искане от страна на Комисията регулаторният орган на държавата членка, която е предоставила дерогацията, публикува оценка на въздействието на тази дерогация върху конкуренцията, развитието на инфраструктурата и функционирането на пазара. Ако регулаторният орган след такава оценка заключи, че трайното прилагане на дерогацията би създало риск от възпрепятстване на конкуренцията или неблагоприятно въздействие върху ефективното внедряване на инфраструктурата за водород или развитието на пазара на водород в държавата членка или в Съюза, държавата членка оттегля дерогацията.

Член 88

Дерогации по отношение на преносни газопроводи за природен газ до и от трети държави

1. По отношение на преносни газопроводи за природен газ между държава членка и трета държава, завършени преди 23 май 2019 г., държавата членка, в която е разположена първата точка на свързване на преносния газопровод с мрежата на държава членка, може да вземе решение за дерогация от членове 31, 60, 71 и 72, член 78, параграфи 7 и 9 и член 79, параграф 1 за участъците от преносния газопровод за природен газ, разположени на нейна територия и в нейните териториални води, по обективни причини, като например осигуряване на възможност за възстановяване на направени инвестиции или от съображения, свързани със сигурността на доставките, при условие че дерогацията не е във вреда на конкуренцията или на ефективното функциониране на вътрешния пазар на природен газ, или на сигурността на доставките в Съюза.

Срокът на дерогацията е ограничен до 20 години и е основан на обективна обосновка, като дерогацията може да бъде подновена, ако това е обосновано, и може да бъде обвързана с условия, които спомагат за изпълнението на условията от първата алинея.

Дерогацията не се прилага за преносни газопроводи между държава членка и трета държава, от която се изисква да транспонира настоящата директива и която ефективно прилага настоящата директива съгласно споразумение, сключено със Съюза.

2. Когато преносният газопровод е разположен на територията на повече от една държава членка, държавата членка, на чиято територия е разположена първата точка на свързване с мрежата на държавите членки, взема решение дали да предостави дерогация за този преносен газопровод, след като се консултира с всички заинтересовани държави членки.

([52]) Регламент (ЕО) № 1059/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 26 май 2003 г. за установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS) (ОВ L 154, 21.6.2003 г., стр. 1).

По искане на заинтересованите държави членки Комисията може да реши да действа като наблюдател в консултациите между държавата членка, на чиято територия се намира първата точка на свързване, и третата държава, свързани с последователното прилагане на настоящата директива на територията и в териториалните води на държавата членка, в която е разположена първата точка на междусистемно свързване, включително предоставянето на дерогации за тези преносни газопроводи.

3. Решенията по параграфи 1 и 2 се приемат до 24 май 2020 г. Държавите членки съобщават тези решения на Комисията и ги публикуват.

4. До 5 август 2026 г. Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета доклад относно дерогациите, предоставени съгласно настоящия член. В доклада се оценява по-специално въздействието на такива дерогации върху ефективното функциониране на вътрешния пазар на природен газ, както и върху сигурността на енергийните доставки и основните интереси на Съюза и на държавите членки в областта на сигурността.

Член 89

Процедура за даване на разрешение

1. Без да се засягат другите задължения съгласно правото на Съюза и разпределението на компетентността между Съюза и държавите членки, съществуващите споразумения между държава членка и трета държава във връзка с експлоатацията на преносен газопровод или добивна газопроводна мрежа могат да останат в сила до влизането в сила на последващо споразумение между Съюза и същата трета държава или докато се прилага процедурата, установена в параграфи 2—15.

2. Без да се засяга разпределението на компетентността между Съюза и държавите членки, когато държава членка възнамерява да започне преговори с трета държава с цел изменение, удължаване, адаптиране, подновяване или сключване на споразумение във връзка с експлоатацията на преносен газопровод с трета държава или на междусистемен газопровод за водород с трета държава по въпроси, попадащи изцяло или частично в обхвата на настоящата директива или на Регламент (ЕС) 2024/1789, тя уведомява Комисията за своето намерение писмено.

Уведомлението включва съответната документация и указва кои са разпоредбите, които подлежат на договаряне или предоговаряне, целите на преговорите и всяка друга информация, която е от значение, и се предава на Комисията най-малко пет месеца преди предвидената дата на започване на преговорите.

3. След уведомлението по параграф 2 Комисията приема решение, с което дава на заинтересованата държава членка разрешение да започне официално преговори с трета държава за частта, която може да засегне общите правила на Съюза, освен ако не прецени, че започването на преговорите:

а) би довело до противоречие с правото на Съюза, различно от несъответствията, произтичащи от разпределението на компетентността между Съюза и държавите членки;

б) би било във вреда на функционирането на вътрешните пазари на природен газ или водород, конкуренцията или сигурността на доставките в дадена държава членка или в Съюза, като се взема предвид принципът на солидарност между държавите членки съгласно член 194, параграф 1 от ДФЕС;

в) би засегнало постигането на целите на текущи преговори за международни споразумения на Съюза с трета държава;

г) би било дискриминационно.

4. При извършването на оценката съгласно параграф 3 Комисията взема предвид дали предвиденото споразумение се отнася до преносен газопровод или добивен газопровод, които допринасят за диверсификацията на доставките на природен газ и на доставчиците чрез осигуряването на нови източници на природен газ.

5. В срок от 90 дни от получаването на уведомлението, посочено в параграф 2, Комисията приема решение за разрешаване или отказ за даване на разрешение на държава членка да започне преговори с цел изменение, удължаване, адаптиране, подновяване или сключване на споразумение с трета държава. Когато за приемането на решение е необходима допълнителна информация, 90-дневният срок започва да тече от датата на получаване на допълнителната информация.

6. Ако Комисията приеме решение, с което отказва да разреши на държава членка да започне преговори с цел изменение, удължаване, адаптиране, подновяване или сключване на споразумение с трета държава, тя информира заинтересованата държава членка и посочва мотивите за това.

7. Решенията за разрешаване или отказ за даване на разрешение на държава членка да започне преговори с цел изменение, удължаване, адаптиране, подновяване или сключване на споразумение с трета държава се приемат посредством актове за изпълнение съгласно процедурата, посочена в член 90, параграф 2.

8. Комисията може да даде насоки и може да поиска включването на специални клаузи в предложеното споразумение, за да се гарантира съвместимост с правото на Съюза в съответствие с Решение (ЕС) 2017/684 на Европейския парламент и на Съвета ([53]).

9. Комисията се информира редовно за напредъка и резултатите от преговорите с цел изменение, удължаване, адаптиране, подновяване или сключване на споразумение по време на различните им етапи и може да участва в преговорите между държавата членка и третата държава в съответствие с Решение (ЕС) 2017/684.

10. Комисията информира Европейския парламент и Съвета за решенията, приети съгласно параграф 5.

11. Преди подписването на споразумение с трета държава заинтересованата държава членка уведомява Комисията за резултатите от преговорите и представя на Комисията текста на договореното споразумение.

12. При получаване на уведомлението съгласно параграф 11 Комисията оценява договореното споразумение съгласно параграф 3. Когато Комисията констатира, че преговорите са довели до споразумение, което съответства на параграф 3, тя разрешава на държавата членка да подпише и сключи споразумението.

13. В срок от 90 дни от получаването на искането, посочено в параграф 11, Комисията приема решение за разрешаване или отказ за даване на разрешение на държавата членка да подпише и сключи споразумението с трета държава. Когато за приемането на решение е необходима допълнителна информация, 90-дневният срок започва да тече от датата на получаване на допълнителната информация.

14. Когато Комисията приеме решение съгласно параграф 13, с което разрешава на държава членка да подпише и сключи споразумение с трета държава, заинтересованата държава членка уведомява Комисията за сключването и влизането в сила на споразумението, както и за всяка последваща промяна в действието на това споразумение.

15. Ако Комисията приеме решение, с което отказва да разреши на държава членка да подпише или сключи споразумението с трета държава съгласно параграф 13, тя информира заинтересованата държава членка и посочва мотивите за това.

Член 90

Упражняване на делегирането

1. Правомощието да приема делегирани актове се предоставя на Комисията при спазване на предвидените в настоящия член условия.

2. Правомощието да приема делегирани актове, посочено в членове 9, 62, 72, 80, 81 и 82, се предоставя на Комисията за неопределен срок, считано от 4 август 2024 г.

3. Делегирането на правомощия, посочено в членове 9, 62, 72, 80, 81 и 82, може да бъде оттеглено по всяко време от Европейския парламент или от Съвета. С решението за оттегляне се прекратява посоченото в него делегиране на правомощия. Оттеглянето поражда действие в деня след публикуването на решението в *Официален вестник на Европейския съюз* или на по-късна дата, посочена в решението. То не засяга действителността на делегираните актове, които вече са в сила.

4. Преди приемането на делегиран акт Комисията се консултира с експерти, определени от всяка държава членка в съответствие с принципите, залегнали в Междуинституционалното споразумение от 13 април 2016 г. за по-добро законотворчество.

([53]) Решение (ЕС) 2017/684 на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2017 г. за създаване на механизъм за обмен на информация във връзка с междуправителствени споразумения и необвързващи инструменти между държавите членки и трети държави в областта на енергетиката и за отмяна на Решение № 994/2012/ЕС (ОВ L 99, 12.4.2017 г., стр. 1).

5. Веднага след като приеме делегиран акт, Комисията нотифицира акта едновременно на Европейския парламент и на Съвета.

6. Делегиран акт, приет съгласно член 9, 62, 72, 80, 81 или 82, влиза в сила единствено ако нито Европейският парламент, нито Съветът не са представили възражения в срок от два месеца след нотифицирането на същия акт на Европейския парламент и Съвета или ако преди изтичането на този срок и Европейският парламент, и Съветът са уведомили Комисията, че няма да представят възражения. Посоченият срок може да се удължи с два месеца по инициатива на Европейския парламент или на Съвета.

Член 91

Процедура на комитет

1. Комисията се подпомага от комитет. Този комитет е комитет по смисъла на Регламент (ЕС) № 182/2011.

2. При позоваване на настоящия параграф се прилага член 4 от Регламент (ЕС) № 182/2011.

3. При позоваване на настоящия параграф се прилага член 5 от Регламент (ЕС) № 182/2011.

Член 92

Преглед и докладване

1. До 31 декември 2030 г. Комисията прави преглед на настоящата директива и представя на Европейския парламент и на Съвета доклад, придружен, ако е необходимо, от съответни законодателни предложения. В прегледа се разглежда по-специално прилагането на член 9 и свързаните с него определения в член 2, за да се прецени дали съоръженията, които започват да функционират от 1 януари 2031 г., демонстрират по-голямо намаление на емисиите на парникови газове в резултат на използването на нисковъглеродни горива и нисковъглероден водород (т.е. горива и въглерод с малък въглероден отпечатък), за да получат сертифициране съгласно посочения член.

2. До 5 август 2035 г. Комисията публикува съобщение за оценка на прилагането на член 46 по отношение на операторите на разпределителни мрежи за водород и на прилагането на членове 68 и 69 по отношение на операторите на мрежи за пренос на водород.

3. До 5 август 2034 г., за целите на съобщението на Комисията съгласно параграф 2 от настоящия член ACER публикува доклад относно въздействието на членове 46, 68 и 69 върху функционирането, конкуренцията, ликвидността, развитието на инфраструктурата за водород и прозрачността на пазара на водород. Докладът на ACER включва консултация със съответните заинтересовани страни.

Член 93

Изменения на Директива (ЕС) 2023/1791

Директива (ЕС) 2023/1791 се изменя, както следва:

1) Членове 17 и 19 се заличават

2) В член 39 втората алинея се заменя със следното:

„Членове 13—16 и членове 18 и 20 и приложения II, IX, XII, XIII и XIV се прилагат от 12 октомври 2025 г.“

3) Приложение VIII се заличава.

Член 94

Транспониране

1. Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с членове 2—6, членове 8—31, член 33, членове 35—38, член 39, параграф 1, буква а), член 39, параграфи 3, 4, 7, 8 и 9, член 40, параграф 1, членове 41, 42 и 43, член 44, параграфи 1, 2, 7 и 8, член 45, член 46, параграфи 2 и 3, членове 50—59, член 62, член 64, параграф 11, членове 68—75, член 76, параграф 5, членове 77, 78 и 79, член 81, параграфи 1 и 6, членове 82 и 83, както и приложения I и II, най-късно до 5 август 2026 г. Те незабавно съобщават на Комисията текста на тези разпоредби.

Когато държавите членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условията и редът на позоваване и формулировката на уточнението се определят от държавите членки.

2. Държавите членки съобщават на Комисията текста на основните разпоредби от националното законодателство, които те приемат в областта, уредена с настоящата директива.

Член 95

Отмяна

Директива 2009/73/ЕО, както е изменена с изброените в приложение III, част А от настоящата директива актове, се отменя, считано от 4 август 2024 г., без да се засягат задълженията на държавите членки във връзка със сроковете за транспониране в националното законодателство и датата на прилагане на посочените в приложение III, част Б от настоящата директива.

Позоваванията на отменената директива се считат за позовавания на настоящата директива и се четат съгласно таблицата на съответствието в приложение IV.

Член 96

Влизане в сила и прилагане

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 93 се прилага от 5 август 2026 г.

Член 97

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите членки.

Съставено в Брюксел на 13 юни 2024 година.

За Европейския парламент	*За Съвета*
Председател	*Председател*
R. METSOLA	H. LAHBIB

ПРИЛОЖЕНИЕ I

Минимални изисквания относно фактурирането и информацията за фактурирането на природен газ и водород

1. Минимално необходима информация, която трябва да се съдържа в сметката и в информацията за фактурирането на природен газ и водород

1.1. В сметките на крайните клиенти се посочва на видно място следната ключова информация, отчетливо отделена от другите части на сметката:

а) цената, която трябва да платят и ако е възможно, разбивка на цената, както и ясно указание, че всички енергийни източници могат също така да се възползват от стимули, които не са финансирани чрез посочените в разбивката на цената налози;

б) датата, на която е дължимо плащането.

1.2. В сметките и в информацията за фактурирането за крайните клиенти се посочва на видно място следната ключова информация, отчетливо отделена от другите части на сметката и информацията за фактурирането:

а) потреблението на природен газ и водород за обхванатия от сметката период;

б) името и данните за контакт на доставчика, включително телефонен номер и адрес на електронна поща, на който потребителите могат да получат помощ;

в) наименованието на тарифата;

г) крайната дата на договора, ако е приложимо;

д) информация дали е възможна смяна на доставчика и какви са ползите от нея;

е) кодът за прехвърляне на крайния клиент или единният идентификационен код за точката на доставка на крайния клиент;

ж) информация за правата на крайните клиенти по отношение на извънсъдебното разрешаване на спорове, включително данните за контакт на отговорния субект съгласно член 25;

з) единната точка за контакт, посочена в член 24;

и) само за природен газ — хипервръзка или препратка към място, където могат да бъдат намерени инструментите за сравняване, посочени в член 14.

1.3. Когато сметките се основават на реалното потребление или на дистанционно отчитане от оператора, в сметките и изравнителните периодични сметки на крайните клиенти се предоставя следната информация или препратка към нея:

а) сравнения на потреблението на природен газ и водород на крайния клиент с неговото потребление за същия период през предходната година, представено графично;

б) информация за връзка с потребителски организации, енергийни агенции или подобни органи, включително адреси в интернет, от които може да се получи информация за възможните мерки за повишаване на енергийната ефективност на енергопотребяващото оборудване;

в) сравнения със средностатистически или ориентировъчен профил на краен клиент от същата категория ползватели.

2. Честота на фактуриране и предоставяне на информация за фактурирането:

а) фактурирането въз основа на действителното потребление се извършва поне веднъж годишно;

б) когато крайният клиент не разполага с измервателен уред, който позволява дистанционно отчитане от оператора, или когато крайният клиент активно е избрал да дезактивира дистанционното отчитане в съответствие с националното законодателство, на крайния клиент се предоставя точна информация за фактурирането въз основа на действителното потребление поне веднъж на всеки шест месеца, или веднъж на три месеца при поискване, или когато крайният клиент е предпочел да получава електронни сметки;

в) когато крайният клиент не разполага с измервателен уред, който позволява дистанционно отчитане от оператора, или когато крайният клиент активно е избрал да дезактивира дистанционното отчитане в съответствие с националното законодателство, задълженията по букви а) и б) могат да бъдат изпълнени чрез система за редовно самоотчитане от крайния клиент, при която крайният клиент предава показанията от своя измервателен уред на оператора; фактурирането или информацията за фактурирането може да се основават на прогнозно потребление или на фиксирана сума само ако крайният клиент не е предал показанията от измервателния си уред за даден период на фактуриране. Прогнозното потребление се основава на потреблението на крайния клиент от предходната година или на потреблението на сравним краен клиент;

г) когато крайният клиент разполага с измервателен уред, който дава възможност за дистанционно отчитане от оператора, поне веднъж месечно се предоставя точна информация за фактурирането въз основа на действителното потребление; тази информация може да се предоставя и чрез интернет и да се актуализира толкова често, колкото позволяват измервателните уреди и използваните системи.

3. Разбивка на цената за крайния клиент

Цената за крайния клиент е сумата от следните три компонента: компонент за енергията и снабдяването, компонент за мрежата (пренос, разпределение, транспортиране) и компонент, в който са включени данъци, такси и налози.

Когато в сметката на крайния клиент се представя разбивка на цената за крайния клиент, в целия Съюз се използват общите определения на трите компонента в разбивката, установени в Регламент (ЕС) 2016/1952 на Европейския парламент и на Съвета ([1]).

4. Достъп до допълнителна информация относно предходно потребление

Държавите членки изискват, доколкото е налична допълнителна информация относно предходното потребление, тази информация да се предоставя по искане на крайния клиент на доставчика на енергия или на доставчика на услуги, посочен от крайния клиент.

Когато крайният клиент разполага с измервателен уред, който позволява дистанционно отчитане от инсталиралия го оператор, на крайния клиент се предоставя лесен достъп до допълнителна информация относно потреблението в предходни периоди, която позволява подробни самостоятелни проверки.

Допълнителната информация относно потреблението в предходни периоди включва:

а) кумулативни данни за срок от поне три предходни години или за периода от влизането в сила на договора за доставка на газ, ако този период е по-кратък. Данните съответстват на интервалите, за които е била предоставяна информацията за фактуриране в рамките на редовното фактуриране; и

б) подробни данни според времето на използване за който и да е ден, седмица, месец и година, които се предоставят без неоправдано забавяне на крайния клиент чрез интернет или чрез интерфейса на измервателния уред, като се обхваща срок от поне 24 предходни месеца или периодът от влизането в сила на договора за доставка на газ, ако този период е по-кратък.

5. Оповестяване на източниците на енергия

Доставчиците посочват в сметките дела на газа от възобновяеми източници и отделно дела на нисковъглеродния газ, закупен от крайния клиент в съответствие с договора за доставка на природен газ и водород (оповестяване на равнището на продукта). В случай на газова смес, доставчикът предоставя същата информация поотделно за различните категории газ, включително за газ от възобновяеми източници или нисковъглероден газ.

Като елемент от сметките и информацията за фактурирането за крайните клиенти, или заедно с тях, или под формата на препратка се предоставя следната информация:

а) делът на газа от възобновяеми източници и на нисковъглеродния газ в състава на доставяната газова смес (на национално равнище, а именно в държавата членка, в която е сключен договорът за доставка на газ, а също и на равнището на доставчика, ако доставчикът работи в няколко държави членки) през предходната година по разбираем и ясно съпоставим начин;

б) информацията за въздействието върху околната среда, дължащо се на природния газ или водорода, доставени от доставчика през предходната година, най-малко по отношение на емисиите на въглероден диоксид.

([1]) Регламент (ЕС) 2016/1952 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 г. относно европейската статистика на цените на природния газ и електроенергията и за отмяна на Директива 2008/92/ЕО (ОВ L 311, 17.11.2016 г., стр. 1).

Що се отнася до буква а) от параграф 2, във връзка с природния газ или водорода, получени чрез борса или внесени от предприятие, намиращо се извън Съюза, може да се използват обобщени стойности, предоставени от борсата или въпросното предприятие през предходната година.

Оповестяването на дела на придобития от крайните клиенти газ от възобновяеми източници се извършва чрез използване на гаранции за произход въз основа на Директива (ЕС) 2018/2001. Когато клиент потребява природен газ или водород от мрежа за водород или природен газ, включително газообразни възобновяеми горива от небиологичен произход и биометан, както е показано в търговската оферта на доставчика, държавите членки гарантират, че анулираните гаранции за произход отговарят на съответните характеристики на мрежата.

Регулаторният орган или друг компетентен национален орган предприема необходимите мерки, за да гарантира, че информацията, предоставяна от доставчиците на крайните клиенти съгласно настоящата точка, е надеждна и се предоставя на национално равнище по ясно съпоставим начин.

ПРИЛОЖЕНИЕ II

Интелигентни измервателни системи за природен газ и водород

1. Държавите членки гарантират, че внедряването на интелигентни измервателни системи на тяхната територия се извършва само след икономическа оценка на всички дългосрочни разходи и ползи за пазара и отделните потребители или на това, коя форма на интелигентно измерване е икономически разумна и разходоефективна и в какъв срок може да се разпространи.

2. Тази икономическа оценка взема предвид плановете за развитие на мрежата, посочени в член 55, и по-специално параграф 2, буква в) от него, относно извеждането от експлоатация на мрежите.

3. При тази оценка се вземат предвид методиката за анализ на разходите и ползите и минималните функционални характеристики за интелигентните измервателни системи, предвидени в Препоръка 2012/148/ЕС на Комисията ([1]), доколкото те са приложими в областта на природния газ и водорода, както и най-добрите налични техники за осигуряване на най-високо равнище на киберсигурност и защита на данните.

   Също така, в рамките на тази оценка надлежно се вземат предвид потенциалните полезни взаимодействия с вече внедрената инфраструктура за интелигентно отчитане на потреблението на електроенергия или възможности за избирателно внедряване в случаите, когато това ще доведе до бързи нетни ползи по отношение на контролирането на разходите.

4. В съответствие с тази оценка държавите членки изготвят график за период до десет години за внедряването на интелигентните измервателни системи. Когато внедряването на интелигентни измервателни системи получи положителна оценка, в рамките на седем години след тази положителна оценка най-малко 80 % от крайните клиенти трябва да бъдат оборудвани с интелигентни уреди за измерване.

([1]) Препоръка 2012/148/ЕС на Комисията от 9 март 2012 г. относно подготовката за въвеждането на интелигентни измервателни системи (ОВ L 73, 13.3.2012 г., стр. 9).

ПРИЛОЖЕНИЕ III

Част А

Отменена директива и списък на нейните последващи изменения (посочена в член 95)

Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 211, 14.8.2009 г., стр. 94)	
Регламент (ЕС) 2018/1999 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 1)	Само член 51
Директива (ЕС) 2019/692 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 117, 3.5.2019 г., стр. 1)	
Регламент (ЕС) 2022/869 на Европейския парламент и на Съвета (ОВ L 152, 3.6.2022 г., стр. 45)	Само член 41, параграф 1, буква v)

Част Б

Списък на сроковете за транспониране в националното законодателство и дата на прилагане (посочени в член 95)

Директива	Срок за транспониране	Дата на прилагане
Директива 2009/73/ЕО	3 март 2011 г.	3 март 2011 г., освен за член 11 3 март 2013 г., за член 11
Директива (ЕС) 2019/692	24 февруари 2020 г.	

ПРИЛОЖЕНИЕ IV

Таблица на съответствието

Директива 2009/73/ЕО	Настоящата директива
—	Член 1, параграф 1
Член 1, параграф 1	Член 1, параграф 2
Член 1, параграф 2	—
—	Член 1, параграф 3
—	Член 1, параграф 4
—	Член 1, параграф 5
Член 2, уводни думи	Член 2, уводни думи
—	Член 2, точки 1—14
Член 2, точка 1	Член 2, точка 15
Член 2, точка 2	Член 2, точка 16
Член 2, точка 3	Член 2, точка 17
Член 2, точка 4	Член 2, точка 18
Член 2, точка 5	Член 2, точка 19
Член 2, точка 6	Член 2, точка 20
—	Член 2, точки 21—27
Член 2, точка 7	Член 2, точка 28
Член 2, точка 8	Член 2, точка 29
—	Член 2 точка 30
Член 2, точка 9	Член 2, точка 31
Член 2, точка 10	Член 2, точка 32
Член 2, точка 11	Член 2, точка 33
Член 2, точка 12	Член 2, точка 34
Член 2, точка 13	Член 2, точка 35
Член 2, точка 14	Член 2, точка 36
Член 2, точка 15	Член 2, точка 37
Член 2, точка 16	Член 2, точка 38
Член 2, точка 17	Член 2, точка 39
—	Член 2, точка 40
Член 2, точка 18	Член 2, точка 41
Член 2, точка 19	Член 2, точка 42
Член 2, точка 20	Член 2, точка 43
Член 2, точка 21	Член 2, точка 44
Член 2, точка 22	Член 2, точка 45
Член 2, точка 23	Член 2, точка 46
Член 2, точка 24	Член 2, точка 47

Директива 2009/73/ЕО	Настоящата директива
Член 2, точка 25	Член 2, точка 48
Член 2, точка 26	Член 2, точка 49
Член 2, точка 27	Член 2, точка 50
Член 2, точка 29	Член 2, точка 51
—	Член 2, точка 52
Член 2, точка 34	Член 2, точка 53
Член 2, точка 35	Член 2, точка 54
Член 2, точка 36	Член 2, точка 55
—	Член 2, точки 56—77
Член 37	Член 3, параграф 1
—	Член 3, параграфи 2—7
Член 3, параграф 2	Член 4
—	Член 5
Член 3, параграфи 1 и 2	Член 6, параграфи 1 и 2
—	Член 6, параграфи 3 и 4
Член 5, параграф 11	Член 6, параграф 5
—	Член 6, параграф 6
Член 7, параграфи 1 и 2	Член 7, параграфи 1 и 2
Член 7, параграф 3	—
Член 7, параграф 4	Член 7, параграф 3
Член 4, параграфи 1 и 2	Член 8, параграфи 1 и 2
—	Член 8, параграфи 3—11
Член 4, параграфи 3 и 4	Член 8, параграфи 12 и 13
—	Член 8, параграфи 14 и 15
—	Член 9
Член 8	Член 10
Член 3, параграфи 3 и 12 и приложение I, параграф 1, букви а), б), в), г), д), е), ж) и й)	Член 11
—	Член 12
—	Член 13
—	Член 14
—	Член 15
Приложение I, параграф 1, буква и)	Членове 16 и 19
Приложение I, параграф 2	Член 17
—	Член 18
—	Член 20
—	Член 21
Приложение I, параграф 1, буква з)	Член 22

Директива 2009/73/ЕО	Настоящата директива
—	Член 23
Член 3, параграф 9	Член 24
Член 3, параграф 9 и приложение I, параграф 1, буква е)	Член 25
Член 3, параграф 3	Член 26
—	Член 27
—	Член 28
—	Член 29
—	Член 30
Член 32	Член 31
Член 34	Член 32
Член 33	Член 33
Член 38	Член 34
—	Член 35
—	Член 36
—	Член 37
Член 35	Член 38, параграфи 1 и 2
—	Член 38, параграфи 3—6
Член 13, параграфи 1 и 2	Член 39, параграфи 1 и 2
—	Член 39, параграфи 3 и 4
Член 13, параграфи 3 и 4	Член 39, параграфи 5 и 6
—	Член 39, параграфи 7, 8 и 9
Член 13, параграф 5	Член 39, параграф 10
Член 16	Член 40
—	Член 41
Член 23	Член 42
Член 24	Член 43
Член 25, параграф 1	Член 44, параграф 1
—	Член 44, параграф 2
Член 25, параграфи 2—5	Член 44, параграфи 3—6
—	Член 44, параграфи 7 и 8
—	Член 45
Член 26	Член 46
Член 27	Член 47
Член 28, параграфи 1—4	Член 48, параграфи 1—4
—	Член 48, параграф 5
Член 29	Член 49, параграф 1
—	Член 49, параграфи 2 и 3
—	Член 50

Директива 2009/73/ЕО	Настоящата директива
—	Член 51
—	Член 52
—	Член 53
—	Член 54
Член 22, параграф 1	Член 55, параграф 1, алинея първа
—	Член 55, параграф 1, алинеи втора—пета
Член 22, параграф 2	Член 55, параграф 2
—	Член 55, параграф 3
Член 22, параграфи 4—8	Член 55, параграфи 4—8
—	Член 56
—	Член 57
—	Член 58
—	Член 59
Член 9	Член 60
Член 14	Член 61
Член 15	Член 62
Член 17	Член 63
Член 18, параграфи 1—10	Член 64, параграфи 1—10
—	Член 64, параграф 11
Член 19	Член 65
Член 20	Член 66
Член 21	Член 67
—	Член 68
—	Член 69
—	Член 70
Член 10	Член 71
Член 11	Член 72
Член 12	Член 73
Член 30	Член 74
Член 31	Член 75
Член 39	Член 76, параграфи 1—5
—	Член 76, параграф 6
Член 40	Член 77
Член 41, параграфи 1—4	Член 78, параграфи 1—4
—	Член 78, параграф 5
Член 41, параграфи 5—9	Член 78, параграфи 6—10
Член 41, параграфи 10—17	Член 79, параграфи 1—8
Член 42	Член 80

Директива 2009/73/ЕО	Настоящата директива
Член 43	Член 81
Член 44	Член 82
Член 46, параграф 1	Член 83
Член 46, параграфи 2 и 3	—
Член 47	Член 84
Член 48а	Член 85
—	Член 86
—	Член 87
Член 49а	Член 88, параграфи 1, 2 и 3
—	Член 88, параграф 4
Член 49б	Член 89
—	Член 90
—	Член 91
—	Член 92
—	Член 93
Член 54	Член 94
Член 53	Член 95
Член 55	Член 96
Член 56	Член 97
—	Приложение I
—	Приложение II
—	Приложение III
Приложение II	Приложение IV